

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA
NAVAZUJÍCÍ MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2018-2021

DIPLOMOVÁ PRÁCE

BcA. Michaela Čermáková

Vzdělání a další vzdělávání restaurátorů papíru a příbuzných materiálů

Praha 2021

Vedoucí diplomové práce: Ing. Jindřich Kolek, Ph.D., MBA

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

**MASTER COMBINATED STUDY
2018-2021**

MASTER THESIS

BcA. Michaela Čermáková

Education and further training of paper restorers and related materials

Praha 2021

The Master Thesis Work Supervisor: Ing. Jindřich Kolek, Ph.D., MBA

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne.....

BcA. Michaela Čermáková

Poděkování

Ráda bych touto formou poděkovala za vedoucímu práce panu Ing. Jindřichu Kolkovi, Ph.D., MBA za trpělivé vedení během vzniku této práce. Dále bych ráda poděkovala Andree Mrázkové za poskytnutí velkého množství použitých zdrojů. Dále patří díky Marku Kockovi, Marianně Rievaj, Nikole Šipošové, Karolíně Šťastné a Janě Nádvořníkové za komunikaci ohledně další rešerše a konzultaci textu.

V neposlední řadě patří velké díky rodičům za umožnění studia a mému partnerovi za ohromnou podporu.

Anotace

Diplomová práce je věnována historii a současnosti vzdělávání restaurátorů papíru v České republice a na Slovensku. Práce je sepsána jako podrobný úvod do oboru restaurování. Část je věnována pochopení specifickým odborných termínů a historii chápání restaurování. Dále obsahuje soupis škol, které se zabývají vzděláváním restaurátorů papíru. Následuje přehled odborných institucí a společenstev. Všechna tato místa jsou důležitá pro vývoj a podporu dalšího vzdělávání v oboru. Text se snaží vytvořit ucelený zdroj, ze kterého by zájemci o obor mohli získat tolik potřebné informace nezávisle na čase. Naprostá většina podobných textů se věnuje popisu oboru jako takového, nicméně vždy převažují informace o restaurování nástěnných obrazů a restaurování papíru představuje pouze okrajově. Proto byl zvolen tento úzký tematický okruh.

Klíčová slova

Česká republika, konzervování, papírová podložka, restaurování, Slovensko, vzdělávání,

Annotation

The diploma thesis is devoted to the history and present of education of paper restorers in the Czech Republic and Slovakia. The work is written as a detailed introduction to the field of restoration. The part is devoted to understanding the specifics of technical terms and the history of understanding restoration. It also contains a list of schools that deal with the education of paper restorers. The following is an overview of professional institutions and communities. All these places are important for the development and support of further education in the field. The text was an effort to create a single place to obtain the necessary information for those interested in the field, regardless of time. The vast majority of similar texts are devoted to the knowledge of the field as such, however, information on the restoration of wall paintings always predominates and the restoration of paper itself is always very marginally introduced. Therefore, this narrow thematic area was chosen.

Key words

Conservation, Czech Republic, education, paper pad, restoration, Slovakia

Obsah

Úvod	10
1 Vymezení pojmů	12
1.1 Užívané termíny	14
1.1.1 Restaurování	14
1.1.2 Konzervování	15
1.2 Další užívané termíny	16
2 Rozdíly památkové péče v Čechách a na Slovensku	20
3 Od opravy ke konzervování	21
4 Přehled akreditovaných škol a studijních programů	23
4.1 Vyšší odborná škola grafická a střední průmyslová škola grafická...25	
4.1.1 Historie a současnost školy	25
4.1.2 Přijímací řízení	26
4.2 Fakulta restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli	26
4.2.1 Historie a současnost školy	26
4.2.2 Přijímací řízení	29
4.3 Vysoká škola chemicko-technologická v Praze	30
4.3.1 Historie školy	30
4.3.2 Přijímací řízení	32
4.4 Střední průmyslová škola Samuela Mikovíniho	32
4.4.1 Historie školy	32
4.4.2 Přijímací řízení	33
4.5 Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě	34
4.5.1 Historie školy	34
4.5.2 Přijímací řízení	35
4.6 Slovenská technická univerzita v Bratislavě.....	36
4.6.1 Historie	36
4.6.2 Přijímací řízení,	38
5 Odborná literatura	39
5.1 Odborná periodika.....	40
5.1.1 Časopis Fórum pro konzervátory-restaurátory	40
5.1.2 E-monumentika	41

6 Profesní předpoklady	42
7 Současná legislativní situace a vliv na vzdělávání restaurátorů pro uplatnění v praxi	43
8 Odborná společenstva	45
8.1 ICOM.....	45
8.2 ENCoRE.....	45
8.3 IADA.....	46
8.4 INCCA.....	48
8.5 ECCO.....	48
8.6 Blue Shield.....	49
8.6.1 Český komitét Modrý štít.....	50
8.7 STOP.....	50
8.8 SČK.....	51
8.9 AMG.....	52
8.10 eMuzeum.....	52
8.11 Arte-fakt.....	53
9 Odborná pracoviště	54
9.1 Národní knihovna České republiky.....	54
9.2 Národní muzeum.....	56
9.2.1 Knihovna národního muzea.....	57
9.3 Národní galerie.....	57
9.4 Národní archiv.....	58
9.5 Vědecká knihovna v Olomouci.....	59
9.6 Židovské muzeum v Praze.....	60
9.7 Moravský zemský archiv v Brně.....	60
9.8 Slovenská národní knihovna.....	61
9.9 Slovenské národní muzeum.....	62
9.10 Univerzitní knihovna v Bratislavě.....	62
9.11 Slovenský národní archiv.....	63
10 Spolupráce restaurátorských pracovišť	64
11 Teoretická setkání	65
11.1 Konference konzervátorů-restaurátorů.....	65
11.2 Konference Restaurování a ochrana uměleckých děl.....	66
11.3 Seminář restaurátorů a historiků.....	67

11.4 Seminář Preventivní péče o historické fondy.....	67
11.5 Seminář Společenstva českých knihařů	67
12 Praktická setkání	69
13 Praktická část.	70
13.1 Vymezení výzkumného cíle	70
13.2 Výzkumné otázky.....	70
13.3 Hypotézy	70
13.4 Výzkumný vzorek	71
13.5 Výzkumná metodika	71
13.6 Časová organizace výzkumu.....	71
13.7 Interpretace výsledků	71
13.8 Výsledky výzkumu	75
13.9 Závěr praktické části	87
Závěr	88
Seznam použitých zdrojů	90
Seznam zkratk.	98

Úvod

Hlavním účelem vypracování tohoto textu bylo sjednotit na jednom místě informace, které se týkají vzdělání restaurátorů pracujících s papírovou podložkou. Vzhledem k malému počtu vzdělávacích zařízení velmi často studují a následně nacházejí uplatnění díky vzájemné spolupráci mezi Českou republikou a Slovenskem. Její součástí je i rozšíření povědomí o této nepříliš známé a málo zpracované oblasti restaurátorského oboru, který je poměrně nepřístupný laikům. Pokud se vůbec o existenci oboru dovědí, pravděpodobně získají přehled o restaurování jiných materiálů, například nástěnných obrazů nebo soch.

První kapitola diplomové práce je věnována palčivému tématu odborné terminologie. Ta je velmi důležitá pro pochopení mnoha odborných textů a diskusí. Je dobré vědět, kdo je restaurátor a proč se někdy věnuje konzervování památkových předmětů. A proč je tak zásadní znát původní jazyk překládaného odborného textu. Mezi odbornou veřejností vzniká často nesouhlasná reakce, pokud jsou média špatně informována o rozdílech mezi kopií a replikou.

V posledních letech dochází všeobecně k poklesu zájmu o řemeslo a mnoho škol, kde lze restaurátorství studovat, zaznamenává viditelný úbytek počtu uchazečů. Před zpracováním tohoto textu jsem si kladla otázku, z jakého důvodu tomu tak je. V mnoha případech se může jednat o prostou neznalost oboru vůbec či nejistotu, o co se konkrétně jedná. Proto vznikla kapitola, kde uvádím školy s možností studia oboru, který svou podstatou vyžaduje znalost historie, chemie i notnou dávku řemeslné zručnosti. Uchazeče také dost často odrazuje od studia restaurátorství i nejistota z přijímacích řízení. U každé školy proto shrnuji požadavky kladené na potenciální studenty, aby vůbec mělo smysl se přijímaček zúčastnit.

Nedílnou součástí dalšího vzdělávání v oboru je existence a znalost odborné literatury a periodik. Jako každý obor je i tento silně provázaný se spolky, školami, ale i odbornými pracovišti. Mnoho z nich vydává pravidelně nebo nepravidelně jistou formu odborného textu. Není úplně možné obsáhnout kompletní bibliografii, která existuje. Uvádím pouze ta nejzásadnější díla.

Důležitou roli v dalším vzdělávání hrají především velké instituce, protože jsou často organizátory odborných setkání a umožňují studentům vykonávat odborné praxe v jejich odděleních. Navíc jsou řešiteli grantů a projektů, díky kterým mají přístup k novým technologiím. Mohou tak mezi prvními uvádět do praxe nové postupy a materiály.

Pro šíření informací mezi odborníky je důležitá existence společenstev, které sdružují odborníky v oboru. Právě různá společenstva a odborné skupiny jsou pořadateli velkého množství konferencí. V textu jsou zastoupena mezinárodní i česká společenstva, která jsou zaměřena na téma této diplomové práce.

V neposlední řadě je třeba zmínit, že její praktická část byla cílena opravdu pouze na restaurátory papíru. Otázky byly formulovány na základě mé vlastní zkušenosti i praxe kolegů. Cílem otázek bylo proniknout hlouběji do myšlenek odborníků, například jaký mají názor na obor, na vzdělávání i možnosti výkonu profese. Odpovědi byly konfrontovány s osobní zkušeností z praxe.

Cílem práce nebylo nijak hodnotit nebo srovnávat jednotlivé školy a instituce. Šlo o sjednocení důležitých informací o subjektech, které se restaurováním papíru zabývají. Byla bych ráda, aby tato práce plnila funkci informačního odrazového můstku pro případné zájemce o obor.

1 Vymezení pojmů

Pravděpodobně neexistuje obor, který by neobsahoval terminologické nejasnosti. Jedná se o záležitost, která je předmětem diskusí při každém setkání odborníků. Jeho hlavní příčinu lze hledat v globalizaci společnosti a častém překládání odborných textů z jiných jazyků. McGilvray chápe slovo „konzervování“ jako udržovací činnost, tedy jako protiklad slova „restaurování“.

Románské jazyky, jako jsou italština, španělština nebo třeba francouzština, označují „konzervování“ jako „restauro“ (italština), „restauración“ (španělština) a „restauration“ (francouzština).¹ Většina níže zmíněných organizací se snažila o sjednocení terminologie vytvořením odborného slovníku.

Všeobecně se o pojmu „restaurování“ hovoří jako o činnosti, která navrácí předmět do původního stavu. Víñas ovšem zmiňuje situaci, kdy není možné předmět navrátit do jeho „neporušeného“, „dokonalého“ či „původního“ stavu. Tehdy by tedy nemělo jít o restaurování. To by ale vylučovalo většinu postupů, které jsou jako restaurování chápány. Dalším problémem může být použití slova „původní“, a to především s ohledem na zjištění, že většina předmětů za dobu své existence podobu změní. Je tedy na místě hovořit o stavu „předchozím“ nebo „historickém“.² Navracení předmětu do stavu „původního“ není možné, jelikož restaurátor si nemůže být vědom, jak předmět vypadal. Ale také proto, že by tím byl zničen důkaz o historickém vývoji, který je mnohdy velmi důležitý.

Umělecké dílo se vyznačuje dvojitou historičností. Tou první je podoba vzniku a druhou historický vývoj, který se ovšem každým okamžikem prodlužuje. Je třeba zvažovat, jakou informaci chceme předat do podoby budoucí. Provedený zákrok vždy zanechá stopu. Vždy se nějakým způsobem ztrácí část informace (obětování materiálu). Proto je třeba zvážit, jak velkou část celkové podoby obětujeme pro jeho zachování pro budoucnost.³

1 MUÑOZ VIÑAS, Salvador. Současná teorie konzervování. Přeložil Martina POLÁKOVÁ, přeložil Jaroslav ALT. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2015, s. 24. ISBN 978-80-7395-931-9.

2 MUÑOZ VIÑAS, Salvador. Současná teorie konzervování. Přeložil Martina POLÁKOVÁ, přeložil Jaroslav ALT. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2015, s. 25-26. ISBN 978-80-7395-931-9.

3 BRANDI, Cesare. Teoria del restauro. 2. vydání. Limena: Webster, 2000, s. 26. ISBN

Příkladem může být demontáž šití, štěpení papíru nebo mokré čištění. Každá z těchto činností může mít odůvodnění důležitosti pro záchranu celku, nicméně se tím i velká část informace navždy ztratí.

Je tedy důležité brát na zřetel především význam, který je užíván v souladu s etickým kodexem dané země. Mimo jiné to dokazuje důležitost kvalitní fotografické dokumentace a přesného popisu samotných operací, které byly na předmět použity.

Na zřetel je v této souvislosti také brán pojem „preventivní konzervace“ nebo také užívané spojení „preventivní ochrana“. Jedná se o činnost vykonávanou především díky dobré informovanosti majitelů nebo správců sbírek. Úplné nebo alespoň částečné degradaci materiálů lze zamezit zejména správným způsobem uložení a šetrnou manipulací s předmětem. Je jednoznačně klíčové znát obsah fondu, o který se správci starají. Obzvláště kvůli speciálním potřebám každého materiálu.⁴ Neznamená to ovšem, že by se měly sbírky dělit podle jednotlivých materiálů a předmětů, ale je třeba najít vhodný kompromis uložení.

Co se manipulace týká, obecně se dá hovořit o stejném pravidle pro všechny předměty – zásadní je minimalizovat manipulaci s objektem na minimum. Pro výstavní účely se přistupuje k užívání faksimilií.

Konzervátorsko-restaurátorský zásah je vždy výsledkem metodického postupu rozhodování mezi všemi okolnostmi, které na dílo v daný moment působí. Vliv má vždy stav objektu, autenticita, přání zadavatele, etika konzervátora-restaurátora, platná legislativa a společenská funkce díla. Naopak nikdy neměly být brány v potaz ekonomicko-technologické zázemí a stáří díla. Sestavení tzv. *restaurátorského záměru by měl být výsledek množství myšlenek a názorů.*⁵

9788806155650.

4 Relativní vlhkost, teplota, světlo a pH.

5 BAUEROVÁ, Zuzana. Konzervovanie – reštaurovanie umeleckých diel v Československu 1918 - 1971. Brno, 2009. Dizertační práce. Masarykova univerzita, Filosofická fakulta. Vedoucí práce Prof. PhDr. Milena Bartlová, CSc s. 15-16

Pro velké množství používaných termínů, které ale mají podstatný vliv na vnímání dané věci, jsem níže umístila přehled důležitých odborných výrazů. Součástí jsou i přesná pojmenování z oboru restaurování papíru a jejich ekvivalenty.

1.1 Užívané termíny

1.1.1 Restaurování

„Restaurováním se obecně rozumí jakýkoli zásah, jehož úkolem je vrátit produktu lidské činnosti jeho účinnost.“⁶

Cesare Brandi

„Restaurování je činnost, která interpretuje celistvost-integritu předmětu kulturního dědictví na určitém známém stupni jeho historického vývoje. Hlavním cílem je dosažení srozumitelnosti předmětu. V určité míře tak dochází k obnovení dřívější estetické, technické, hudební aj. Restaurování zahrnuje nejen doplňování chybějících či silně poškozených prvků, ale také odstranění těch nepůvodních prvků, které srozumitelnost nebo funkčnost-účinnost předmětu omezují.“⁷

Etický kodex AMG

„Restaurování je jeden z intervenčních způsobů přístupu k památkám obecně. Jeho záměrem je odhalovat, chránit a zachovávat památkové hodnoty degradované památky. Restaurování musí vždy respektovat autenticitu památky a nesmí překročit hranici hypotézy. Podmínkou restaurování je provedení adekvátních průzkumů, stanovení cílů zásahu a vypracování restaurátorské dokumentace, proto tato činnost vyžaduje vysokou odbornost historickou a technologickou. Neboť jde o interpretační intervenci vědomě (ačkoli, je-li to možné, reverzibilně) měnící vzhled památky, mezi jejíž památkové hodnoty

6 BRANDI, Cesare. Teoria del restauro. 2. vydání. Limena: Webster, 2000, s. 19. ISBN 9788806155650.

7 LEHMANNOVÁ, Martina, ed. Etické kodexy. [Brno]: Český výbor ICOM, 2014, s. 74. ISBN 978-80-260-7405-2.

*patří i hodnota umělecká, je nezbytná i umělecká odbornost. Protože interpretační intervenční metodou je také konzervování (až na konzervaci preventivní), lze oba pojmy slučovat a užívat termínu restaurování-konzervování.*⁸

Petr Horák, Vratislav Nejedlý

1.1.2 Konzervování

*„Konzervování je zastřešující označení pro konzervaci preventivní i sanační a pro restaurování, zahrnuje veškerou péči o předměty kulturního dědictví za účelem zachování jejich komplexní hodnoty. Nedílnou součástí konzervace je průzkum.*⁹

Etický kodex AMG

„Konzervování je jeden ze způsobů přístupu k památkám obecně. Jeho záměrem je prodlužovat životnost památky, bránit její degradaci či ji zpomalovat. Konzervování dělíme na sanační, které intervenčně zasahuje samotný objekt památky, a preventivní, neintervenční, které mění pouze bezprostřední okolí památky. Oproti restaurování je pro konzervování charakteristická snaha minimalizovat míru změny vzhledu památky, přesto je ale sanační konzervace interpretačně intervencí, a proto jsou na ni kladeny obdobné nároky jako na restaurování (historická, technologická a výtvarná odbornost). Oba pojmy lze proto slučovat a užívat termínu restaurování-konzervování.

*I u pojmu konzervování se setkáváme se značnými odlišnostmi různých jazykových prostředí. Angličtina vlastně celý obsah českého pojmu restaurování vnímá jako podmnožinu významu slova conservation, zatímco výraz restoration s sebou stále do jisté míry nese pejorativní podtext, který jasně cítíme např. u Ruska.*¹⁰

8 HORÁK, Petr a Vratislav NEJEDLÝ. Základní pojmy v péči o kulturní dědictví. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013, s. 15. ISBN 978-80-7395-716-2.

9 LEHMANNOVÁ, Martina, ed. Etické kodexy. [Brno]: Český výbor ICOM, 2014, s. 72. ISBN 978-80-260-7405-2.

10 John Ruskin, který kromě jiného prohlásil: „Ze všech ničivých posedlostí je restaurování tou nejděsivější a nejbláhovější.“

Je třeba zdůrazňovat, že i když se konzervace snaží minimalizovat míru změny památky, vždy k ní nezbytně dochází: sebešetrnější konzervátorská intervence je vždy interpretací, stejně jako restaurování. Tuto skutečnost je třeba neopomíjet, stejně jako potřebu nejen historického a technologického, ale také výtvarného školení restaurátora-konzervátora.“¹¹

Petr Horák, Vratislav Nejedlý

1.2 Další užívané termíny

Památka

Jde o předmět hmotného kulturního dědictví, součást památkového fondu, který je v širším společenském měřítku nositelem památkové hodnoty.¹²

Památková hodnota

Památková hodnota činí objekt památkou. Jde o soubor hodnot, pro které památková péče usiluje o zachování památek. Z tohoto souboru vynikají zejména hodnota historická, umělecká a cena stáří.¹³

Památková péče

Je obecnou společenskou snahou chránit památky pro jejich památkové hodnoty. Klíčovou snahou památkové péče je zachování autenticity památek. Prostředky památkové péče jsou jak neintervenní (preventivní), tak intervenční. Patří mezi ně kromě jiného konzervace, restaurování či rekonstrukce. Protože jde o obecnou společenskou snahu, souvisí nezbytně s památkovou péčí také šíření odborné i obecné osvěty o památkách.¹⁴

Předmět kulturního dědictví

Předmět kulturního dědictví je pro účely tohoto dokumentu věc movitá či nemovitá, přírodnina nebo lidský výtvar. Tyto předměty jsou významné pro pochopení vývoje

11 HORÁK, Petr a Vratislav NEJEDLÝ. Základní pojmy v péči o kulturní dědictví. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013, s. 16-17. ISBN 978-80-7395-716-2.

12 Tamtéž, s. 11.

13 Tamtéž, s. 12.

14 Tamtéž, s. 13–14.

přírody nebo vývoje lidské společnosti a uchování paměti. Jsou proto určeny k trvalému uchování pro budoucí generace v režimu některého ze zákonů, chránících kulturní dědictví České republiky.¹⁵ *Sbirkové předměty* uchovávané v přírodovědných sbírkách našich muzeí řadíme pro zjednodušení terminologie tohoto dokumentu také do kategorie *předmětů kulturního dědictví*, protože se do sbírek dostaly zásahem člověka. V jiném kontextu mohou být tyto předměty chápány jako součást přírodního dědictví. V textu je tento termín nahrazen legislativní zkratkou „předmět“.¹⁶

Autenticita

Autenticita označuje původnost, hodnověrnost památky. Tento pojem nelze zaměňovat s pojmem originalita.¹⁷

Degradace

Jde o úbytek hodnoty památky, a to jak duchovní (památkové), tak hmotné (materiální).¹⁸

Patina

Termínem patina se označují některé stopy působení času a prostředí na hmotu památky. Přestože jde z přírodovědného hlediska v zásadě o korozi, patina památkovou hodnotu (zejm. uměleckou) památky zvyšuje. Může být vytvořena uměle.¹⁹

15 Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

16 LEHMANNOVÁ, Martina, ed. Etické kodexy. [Brno]: Český výbor ICOM, 2014, s. 73-74. ISBN 978-80-260-7405-2.

17 HORÁK, Petr a Vratislav NEJEDLÝ. Základní pojmy v péči o kulturní dědictví. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013, s. 17. ISBN 978-80-7395-716-2.

18 Tamtéž, s. 17.

19 Tamtéž, s. 17.

Rekonstrukce

Termín označuje:

- 1) Opětovné vytvoření zaniklé památky v původní podobě. Pokud je použit původní materiál a je-li instalována na původním místě při respektování nálezového stavu památky, užívá se v oblasti stavebních památek pojmu *anastyulóza*.
- 2) Vizuelní zpodobení předpokládané podoby nedochované památky či její zaniklé části.²⁰

Replika

Jde o volnou nápodobu památky či její části, od originálu odlišnou materiálem, tvarem, barvou a technologickým provedením.²¹

Kopie

Kopie je přesná napodobenina památky či její části, s originálem shodná v tvaru a barvě (vizuelní kopie), materiálu (materiálová kopie) i technologickém zpracování (technologická kopie).

Termín se nesmí zaměňovat s pojmem volná kopie, užívaném ve výtvarném umění pro volnou napodobeninu díla, odlišnou materiálem, měřítkem apod. V oboru památkové péče je kopie vždy přesnou napodobeninou.²²

Faksimile

Faksimilie je přesná napodobenina památky či její části. S originálem se shoduje v tvaru a barvě, odlišuje se použitou technologií a materiálem. Faksimile zachycuje aktuální stav díla včetně stop jeho vývoje v čase (poškození apod.).²³

20 HORÁK, Petr a Vratislav NEJEDLÝ. Základní pojmy v péči o kulturní dědictví. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013, s. 18. ISBN 978-80-7395-716-2.

21 Tamtéž, s. 18.

22 Tamtéž, s. 18.

23 Tamtéž, s. 18.

Konzervátor-restaurátor dle AMG ČR

„Konzervátor-restaurátor je vzdělaný, kvalifikovaný a zkušený profesionál schopný provádět komplexní zásahy na předmětech kulturního dědictví při dodržování zásad Dokumentu o profesi konzervátora-restaurátora.“²⁴

Konzervátor-restaurátor dle ICOM

„Konzervátor-restaurátor je zaměstnanec muzea nebo nezávislý kvalifikovaný pracovník schopný technicky zabezpečit zkoumání, ochranu, konzervaci a restaurování předmětů kulturní hodnoty.“²⁵

Kulturní dědictví dle ICOM

"Kulturním dědictvím je každý hmotný nebo nehmotný doklad, jemuž je přikládán estetický, historický, vědecký nebo duchovní význam."²⁶

24 LEHMANNOVÁ, Martina, ed. Etické kodexy. [Brno]: Český výbor ICOM, 2014, s. 72. ISBN 978-80-260-7405-2.

25 Tamtéž, s. 35.

26 Tamtéž, s. 36.

2 Rozdíly památkové péče v Čechách a na Slovensku

Politický převrat v roce 1918 přinesl Slovensku i Čechám tolik očekávanou svobodu. Dlouho toužená svoboda měla přinést zavedení volebního práva, rovnost občanů a národní i náboženskou svobodu. Nicméně zatímco v Čechách a na Moravě došlo v podstatě k znovunabytí vlastního státu, tak na Slovensku šlo o úplně nový krok. „*Vyšší stupeň organizace národního a politického života v Čechách předurčil vývoj na Slovensku na to, že podobně jako myšlenka vytvoření společného státu Čechů a Slováků, tak i organizační struktura ústředních orgánů státní moci, jejich administrativa, správa a způsob řízení, vznikl v lůně českého politického myšlení.*“²⁷ V politicky přechodném období dorazilo na Slovensko tisíce českých úředníků, učitelů, vojáků a obchodníků, kteří měli nahradit nespolehlivý maďarský aparát. Ti byly postaveni do velké kulturní a politické nerovnosti.

Nerovný přístup se dotkl i památkové péče. Jedna strana uplatňovala centralizovaný způsob ochrany památek, druhá se především programově vymezovala vůči uherské památkové péči. Legislativně byla situace opačná. V Čechách neexistoval zákon o památkové péči, zatímco na Slovensku platil i nadále zákon „uherský“ z roku 1881 (modifikovaný v roce 1919).

Specifikem pro slovenské prostředí byla především rozsáhlá osvětová činnost s orientací na širokou veřejnost, majitele památek a také na samotné restaurátory. Zprvu se objevovalo nepochopení nad potřebou zachovávat staré objekty, když lze pořídit nové a „krásné“ nebo je alespoň pestře vymalovat.

Největší vliv na změnu názoru většiny měla až prezentace Mezinárodní výstavy v Paříži, která se konala v Košicích mezi lety 1937 a 1938. Prezentovány byly fotografie a zároveň restaurátorské počiny na území Slovenska. „*Dále byla vystavená mapa se značkami konzervačních prací na Slovensku od roku 1920 do roku 1937.*“²⁸ Ochrana památek byla ve dvacátých a třicátých letech vnímána jako morální povinnost.²⁹

27 BAUEROVÁ, Zuzana. Proti času: konzervovanie-reštaurovanie v Československu 1918-1971. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2015, s. 159. ISBN 978-80-87989-05-0.

28 Zprávy památkové péče, 1938, č. 9–10, s. 154.

29 BAUEROVÁ, Zuzana. Proti času: konzervovanie-reštaurovanie v Československu 1918-1971. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2015, s. 159-161. ISBN 978-80-87989-05-0.

3 Od opravy ke konzervování

„Pokud dílo trvá a člověk se s ním setkává, jeho význam se aktualizuje v nových historických i estetických souvislostech – je třeba jeho interpretaci aktualizovat, protože artefakt funguje v přítomnosti.“³⁰

Blanka a Jaroslav Altovi

Základ oboru restaurování položili samotní řemeslníci (umělci) stejného oboru. Prvními restaurátory soch byli sochaři, první restaurování malby udělal nepochybně malíř. Stejně tak první restaurování knihy bylo provedeno knihářem. Sice ještě neexistovalo samotné slovo restaurování, ale záměr byl stejný – „zachránit toto dílo“. Je třeba si uvědomit, za jakým účelem tento obor vznikl a jakým vývojem prošel. Jak už bylo zmíněno, snaha ochránit dílo existovala od nepaměti. Stejně jako tomu bylo u prvních archeologických vykopávek. Touha člověka poznat a ochránit minulost pro budoucnost je stará jako lidstvo samo. Každý chce něco ze sebe předat další generaci.

To nejsmutnější, s čím se dá v odborné diskusi potkat, je kritika starého zásahu. Nicméně je třeba brát na vědomí, v jaké době byl zásah proveden. Zda se nejednalo o to nejlepší, co dotyčný mohl pro záchranu v té době a s tehdejší vědeckým poznáním pro objekt udělat. *„Činnost zvaná v dnešní době restaurování památek – uměleckých děl samozřejmě úzce souvisí s vývojem památkové péče jako oboru lidského konání. V této souvislosti je nutné uvědomit si, že tento obor má z pohledu dějinného vývoje teprve krátkou dobu svého dosavadního trvání.“³¹* V současné době je vidět velmi patrný odklon od restaurování ke konzervování. Tento rozdíl se sice může zdát nepatrný, nicméně rozdíl v zásahu může být skutečně zásadní. Dnešní doba je nakloněna minimálnímu zásahu do integrity objektu. To znamená, že se prosazuje snaha o maximální reverzibilitu provedených zásahů, ale i provedení minimálního počtu úkonů. Každý zásah musí být odůvodněn jako nezbytný vzhledem ke stavu objektu. Neuplatňuje se snaha o hezké knihy, ale o autentické knihy.

30 ALT, Jaroslav. Rukověť péče o papírové sbírkové předměty: sborník příspěvků přednesených na semináři RG Č Metodika ochrany a ošetřování sbírkových předmětů na papíře a z papíru v muzeích a galeriích v Litomyšli 21.-23.10.2003. Praha: Rada galerií České republiky, 2003, s. 55. ISBN 80-903422-0-5.

31 HORÁK, Petr a Vratislav NEJEDLÝ. Základní pojmy v péči o kulturní dědictví. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013, s. 25. ISBN 978-80-7395-716-2.

Bylo definováno šest bodů, které by v restaurování měly být uplatňovány:³²

- *Restaurování-konzervování se pokouší zachránit „pravdivost“ restaurovaného-konzervovaného artefaktu.*
- *Pravdivost restaurovaného-konzervovaného artefaktu spočívá převážně v jeho materiálních součástech (materiálový fetišismus).*
- *Techniky a cíle procesu restaurování-konzervování by měly být určovány v souladu s vědeckými principy a metodami.*
- *Rozhodování by mělo být založeno na objektivních poznacích a údajích.*
- *Vědecké metody a techniky restaurování-konzervování v současnosti přinášejí objektivně lepší výsledky, než které se dosahovaly tradičními nevědeckými technikami.*
- *Restaurování-konzervování by se mělo vyhnout subjektivním pocitům.*

To však neplatilo v minulosti. V minulosti nebyl kladen důraz na integritu a původnost. Důraz směřoval na zachování podstaty knihy. Text se dopisoval, vazba systematicky přešivala. Knižní desky se nahrazovaly novými. Ztrácelo se mnoho informací, které už nepůjde získat zpět. Ale díky tomu, že byl zásah proveden, zachovalo se alespoň něco. Dnes již nevíme, jak kniha vypadala před provedením zásahu. Víme jen to, že patrně svým poškozením vzbudila pozornost, tedy bylo asi nutné zásah provést a tím zachránit alespoň podstatu knihy.

³² HORÁK, Petr a Vratislav NEJEDLÝ. Základní pojmy v péči o kulturní dědictví. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013, s. 46. ISBN 978-80-7395-716-2.

4 Přehled akreditovaných škol a studijních programů

V České republice existuje celkem 13 škol, které nabízejí výuku konzervování a restaurování uměleckých či uměleckořemeslných děl:

- Vysoké školy (3) – Akademie výtvarných umění v Praze (AVU), Vysoká škola chemicko-technologická v Praze (VŠCHT) a Fakulta restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli (FR UPCE).
- Vyšší odborné školy (6) – Vyšší odborná škola textilních řemesel v Praze (VOŠTR), Vyšší odborná škola uměleckoprůmyslová v Praze (VOŠUP), Vyšší odborná škola grafická v Praze (VOŠG Praha), Vyšší odborná škola restaurátorská v Brně (VOŠR Brno), VOŠ – Restaurování kovů v Turnově (VOŠ RK) a Vyšší odborná škola restaurátorská v Písku (?) (VOŠR Písek).
- Střední odborné školy (4) – Střední průmyslová škola grafická v Praze (SPŠG Praha), Střední uměleckoprůmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích (SUPŠSK), Střední uměleckoprůmyslová škola ve Světlé nad Sázavou (SUPŠ Světlá) a Střední uměleckoprůmyslová škola Zámeček s.r.o. v Plzni (SUPŠ Zámeček Plzeň).³³

Studijní obor zaměřený na konzervování a restaurování papíru a příbuzných materiálů probíhá na SPŠG Praha (papír, knižní vazba a dokumenty, studium restaurování dalších materiálů), VOŠG Praha (restaurování uměleckořemeslných děl z papíru a pergamenu), FR UPCE (ateliér restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů, ateliér restaurování uměleckých děl na papíru).

Studium konzervování-restaurování dalších materiálů a uměleckých děl nabízí další studijní programy a školy. V České republice lze v současné době studium konzervování papíru zakončit maturitní zkouškou, absolutoriem (DiS.), státní zkouškou na bakalářském stupni (BcA.) nebo státní zkouškou na magisterském stupni (MgA.).

Na Slovensku existují čtyři školy, které nabízejí výuku konzervování a restaurování uměleckých či uměleckořemeslných děl. Jedná se o jednu vysokou školu – Vysoká škola

³³ EHRENBARGEROVÁ, Iva. Vzdělávání restaurátorů a vývoj restaurátorské profese v České republice a v Itálii. Olomouc, 2016. Dizertační práce. Univerzita palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Prof. PhDr. Ivo Hlobil, CSc. s. 113.

výtvarných umění v Bratislavě (VŠVU Bratislava) a tři střední odborné školy – Škola uměleckého průmyslu v Kežmarku (ŠUP Kežmarok), Škola uměleckého průmyslu v Košicích (ŠUP Košice) a Škola uměleckého průmyslu v Banské Štiavnici (ŠUP Banská Štiavnica).³⁴

Studijní obory zaměřené na konzervování a restaurování papíru jsou pouze na ŠUP v Banské Štiavnici (SPŠ Samuela Mikovíniho v Banské Štiavnici). Druhou školo je VŠVU v Bratislavě, kde lze studovat obor Restaurátorská tvorba na všech stupních (bakalářské, magisterské a doktorské studium).

Mnoho uchazečů o studium se hlásí na více škol napříč hranicemi. Mnohdy se stane, že uchazeč není přijat na školu, kde si přál studovat, a proto se rozhodne pro studium na druhé straně hranic. Nebo je předem odrazen špatnou recenzí. *„Zkusila jsem se přihlásit na studium restaurování obrazů na AVU, ale když mě nepřijali, šla jsem studovat něco jiného. Během studia mě zlákal můj nynější vyučující ke studiu na VŠVU v Bratislavě.“*³⁵

*„Výtvarná citlivost se samozřejmě prohlubuje praxí a frekvencí kontaktu s výtvarnými díly... Základem by však mělo být odborné školení, při kterém se v rámci studijních programů budoucí restaurátoři individuálně seznamují se základními výtvarnými technikami, sami zvládají určité penzum výtvarných dovedností.“*³⁶

34 Školy byly dohledávány pomocí internetu a konzultací s Markem Kockou a Mariannou Rievaj.

35 Z rozhovoru s Barborou Peterkovou.

36 ALT, Jaroslav. Rukověť péče o papírové sbírkové předměty: sborník příspěvků přednesených na semináři RG Č Metodika ochrany a ošetřování sbírkových předmětů na papíře a z papíru v muzeích a galeriích v Litomyšli 21.-23.10.2003. Praha: Rada galerií České republiky, 2003, s. 56. ISBN 80-903422-0-5.

4.1 Vyšší odborná škola grafická a střední průmyslová škola grafická v Praze

4.1.1 Historie³⁷ a současnost školy

Tato škola byla založena roku 1920 jako Státní odborná škola grafická v Praze a začala se vzděláváním v knihařském a fotografickém oboru. Studium trvalo dva roky a zaměřovalo se především na řemeslnou zručnost. Přijímání byli žáci s roční praxí. Prvními pedagogy byli mimo jiné dnes již velká jména v oboru jako Ludvík Bradáč a Antonín Tvrdý. V roce 1949 dochází k přesunu školy do Hellichovy ulice, kde se nachází dodnes.³⁸

Díky iniciaci tehdejšího ředitele Ing. Aloise Tomasy a Josefa Vyskočila, který byl zakladatelem restaurátorské dílny pražského Klementina, došlo v roce 1954 k založení oboru Konzervování knih. Šlo o jednorázové čtyřleté studium, jehož cílem bylo restaurování historických knižních vazeb a listin. Výsledkem byla první generace restaurátorů knih. K obnovení studia došlo až v roce 1975, tehdy už pod vedením tehdejších absolventů.³⁹

V roce 1975 se ustálila skladba oborů školy do dnešní podoby. Ve škole lze studovat jeden technologický a tři výtvarné obory. Součástí je obor Konzervátorství a restaurátorství.

V roce 1994 se otevřel první ročník pomaturitního studia oboru Restaurování uměleckořemeslných děl z papíru a pergamenu. V roce 2020 slaví jubileum – 100 let existence.

Škola klade velký důraz na výtvarně-řemeslné dovednosti. Studium nezapomíná na své kořeny, a proto se v první části studia zaměřuje na řemeslné zvládnutí knižní vazby. V oblasti restaurování se studentům dostává povědomí o textiliích, sklu, keramice, porcelánu, dřevu a kovech. Nicméně hlavní důraz je kladen na papír, kůži a pergamen. Student musí prokázat technologickou znalost všech materiálů, praktickou dovednost

37 VANIŠOVÁ, Milana. Historický vývoj oboru Konzervátorství restaurátorství papírových dokumentů a knižní vazby, používaných metod a vzdělávacích institucí v Československu a České republice. Litomyšl, 2018. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta Restaurování. Vedoucí práce Mgr. et BcA. Radomír Slovík.

38 <https://www.hellichovka.cz/spsg/skola/historie-skoly> (21. 11. 2020).

39 <https://www.hellichovka.cz/spsg/konzervatorstvi-a-restauratorstvi> (21. 11. 2020).

u papírového objektu a jednoho dalšího zvoleného materiálu. Vzdělání je čtyřleté a zakončuje se maturitní zkouškou. Druhá část studijního programu je pomaturitní studium na vyšší odborné škole. Studium je dvouleté, zakončuje se absolutoriem a udělením titulu diplomovaný specialista (DiS.).

4.1.2 Přijímací řízení

Obor konzervátorství a restaurátorství má aktuálně přijímací řízení jednodenní, a to ve dvou možných termínech. Ke studiu se přijímá okolo 12 uchazečů. Spolu s přihláškou ke studiu dokládá uchazeč ověřená vysvědčení za poslední dvě ukončená pololetí studia a životopis. Dále je důležité potvrzení o lékařské prohlídce. Spolu s přihláškou se odevzdávají také domácí práce ve fyzické a digitální podobě⁴⁰ (digitální podoba je archivována ve škole). Přímou ve škole uchazeč prokazuje schopnost tvořit i v časovém limitu. Uchazeč dostane dva výtvarné úkoly. Následuje test z českého jazyka a kulturně-historických reálií a individuální pohovor. Výsledek přijímacího řízení je zasílán poštou spolu s dalšími pokyny pro budoucí studenty.

4.2 Fakulta restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli

4.2.1 Historie⁴¹ a současnost školy

Výuka restaurování v Litomyšli byla zahájena v roce 1993 jako Škola restaurování a konzervačních technik v Litomyšli. Když v roce 1991 Ladislav Horáček zakoupil v Litomyšli Portmoneum, povolal na záchranu díla Josefa Váchala skupinu restaurátorů a historiků.⁴² Při restaurátorských zákrocích došlo na četné diskuse o potřebě založit mezioborové učiliště. Vyplynula z nich vzrůstající potřeba po odbornících z různých oblastí restaurátorské činnosti a památkové péče.⁴³ Škola byla založena jako pomaturitní

40 Skladba domácích prací pro obor Konzervátorství a restaurátorství:

– 18 samostatných výtvarných prací libovolného charakteru,

– dvě kopie historického ornamentu nebo iniciály.

<https://www.hellichovka.cz/uchazec/prijimaci-rizeni-do-vytvarnych-oboru-stredni-skoly-pro-skolni-rok-2021-22> (10. 1. 2021).

41 Hlavním zdrojem informací ke vzniku školy byla vyprávění PhDr. Jiřího Kaše.

42 <http://www.rml.cz/cs/muzeum/portmoneum.html> (2. 12. 2020).

43 Čtvrt století výuky restaurování v Litomyšli 1993-2018. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2018, s. 50. ISBN 978-80-7560-134-6.

tříleté studium a zřizovatelem se stala nadace Paseka. Zřizovatel měl už tehdy na paměti, že bude důležité status školy dále posouvat. Studium bylo zahájeno ve školním roce 1993–1994. V tomto roce byly otevřeny studijní obory Restaurování a konzervace kamene a souvisejících materiálů a Restaurování a konzervace nástěnné malby a sgrafita. V roce 1994 došlo k otevření oboru Restaurování a konzervace papíru, knižní vazby a dokumentů.

Škola byla po splnění legislativních požadavků zařazena do sítě vyšších odborných škol jako Vyšší odborná škola restaurování a konzervačních technik. Na podzim téhož roku získala status obecně prospěšné společnosti. Studium bylo prodlouženo na tři a půl roku a zakončovalo se titulem za jménem DiS. – diplomovaný specialista.

Posun školy následoval v roce 2000, kdy byl udělen souhlas ke zřízení vysoké školy s názvem Institut restaurování a konzervačních technik Litomyšl, o.p.s. Od téhož roku byla zahájena výuka bakalářského studijního programu už zmíněných oborů. Od roku 2003 byla zahájena výuka nově akreditovaného oboru Restaurování a konzervace uměleckých děl na papíru a souvisejících materiálech.

Po dlouhých diskusích o potřebě propojit školu s univerzitou, připadaly v úvahu dvě univerzity. Univerzita Palackého v Olomouci zájem neprojevila. Oproti tomu profesor Mirek Ludwig, rektor Univerzity Pardubice, byl propojení přístupný. Oboustranný zájem doprovázel požadavek na vznik samostatné fakulty. V pozadí tradičního soupeření hradecké a pardubické univerzity se nabízela jistá možnost „vyvážení sil“ obou škol. Vzhledem k tehdejší absenci filozofické fakulty a jakéhokoliv výtvarného oboru Univerzita Pardubice ráda přijala školu v Litomyšli pod svá křídla. Filozofická fakulta tehdy velmi dlouho čekala na akreditaci, zatímco horlivost a unikátnost školy v Litomyšli pomohla k rychlému získání akreditace.⁴⁴ V roce 2005 byla tedy ze soukromé neuniverzitní vysoké školy převedena pod Univerzitu Pardubice, veřejnou vysokou školu, jako tehdy nově založenou pátou fakultu univerzity. Vznikla tedy Fakulta restaurování, jedna z mála univerzitních fakult, která zajišťuje výchovu vysokoškolsky vzdělaných restaurátorů. Čtyřleté studium je zakončeno titulem BcA.⁴⁵

44 Čtvrt století výuky restaurování v Litomyšli 1993-2018. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2018, s. 38. ISBN 978-80-7560-134-6.

45 Tamtéž, s. 51.

Zkušenosti s realizací bakalářského studia prostřednictvím poznatků o vysokých školách, které univerzita získala díky členství v organizaci ENCoRE, se staly hlavními impulsy vedoucími k žádosti o akreditaci na dvouleté navazující magisterské studium.⁴⁶ To bylo zahájeno akademickým rokem 2008–2009 ve dvou oborech: Restaurování a konzervace nástěnné malby, sochařských děl a povrchů architektury a Restaurování a konzervace děl písemné kultury. Absolventi získali právo po ukončení studia používat titul MgA. V roce 2015 byla akreditace prodloužena, a navíc rozšířena pro nový obor: Restaurování a konzervace uměleckých a umělecko-řemeslných děl na papírových, textilních a souvisejících podložkách.⁴⁷

Program Výtvarná umění pro bakalářské studium na Fakultě restaurování je rozdělen do čtyř oborů:⁴⁸

- restaurování a konzervace kamene a souvisejících materiálů;
- restaurování a konzervace nástěnné malby a sgrafita;
- restaurování a konzervace papíru, knižní vazby a dokumentů;
- restaurování a konzervace uměleckých děl na papíru a souvisejících materiálech.

Program Výtvarná umění pro magisterské studium na Fakultě restaurování je rozdělen do dvou oborů:

- restaurování a konzervace děl nástěnné malby, sochařských děl a povrchů architektury;
- specializace Kámen;
- specializace Malba;
- restaurování a konzervace uměleckých a umělecko-řemeslných děl na papírových, textilních a souvisejících podložkách;
- specializace Papír;
- specializace Textil.

46 EHRENBARGEROVÁ, Iva. Vzdělávání restaurátorů a vývoj restaurátorské profese v České republice a v Itálii. Olomouc, 2016. Dizertační práce. Univerzita palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Prof. PhDr. Ivo Hlobil, CSc. s. 140.

47 Čtvrt století výuky restaurování v Litomyšli 1993-2018. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2018, s. 51. ISBN 978-80-7560-134-6.

48 Výroční zpráva o činnosti fakulty za rok 2019.

Cílem zmíněných akreditovaných programů je připravit odborníky v oblasti restaurování, kteří budou schopni mezioborové komunikace. Restaurátory, kteří budou dostatečně vzdělání v chemické technologii, přírodních vědách, historii umění, užitém umění, ale především řemeslně schopní. Restaurování papíru navíc vyplňuje mezery v nabídce zaměření ostatních škol a jedná se tak o ojedinělé studium v rámci České republiky.⁴⁹

Pedagogický sbor je léty stabilizovaný a nabízí velkou škálu odborníků v oboru. Na fakultě působí významné množství externích vyučujících. Existuje pozitivní spolupráce mezi fakultami, konkrétně s Fakultou chemicko-technologickou. Podíl nových pedagogů, kteří by vzešli z řad absolventů bez jakékoliv praxe, může působit zpátečnický a obory kvůli nim nemusí mít nové podněty k rozvoji.

4.2.2 Příjímání řízení

Příjímání řízení do bakalářského studia je rozděleno na talentovou a teoretickou část. Na obor Restaurování a konzervování papíru, knižní vazby a dokumentů se před samotným přijímáním řízením musí odevzdat domácí práce, jejichž počet a konkrétní podoba je vždy jasně specifikována.⁵⁰ Uchazeč na místě prokazuje schopnost tvořit ve vymezeném časovém limitu. Příjímání řízení je čtyřdenní. První den nejprve probíhá malba portréту uhlím (spolu s uchazeči pro všechny obory), následuje kresba zátiší grafitovou tužkou (už pouze s uchazeči pro svůj obor). Druhý den probíhá malba drobné kopie, kde uchazeč prokáže schopnost historického písma, nápodoby originální barvy a také tvaru. Dalším úkolem je skládání origami (zde se prokazuje schopnost čisté a přesné práce) a posledním úkolem je tvorba jednoduché vazby podle návodu. Třetí den probíhají testy teoretických vědomostí. Cílem testu je zjistit úroveň znalostí uchazeče

49 JAROŠOVÁ, Lucie. Restaurování knih a knižní vazby v České republice. Brno, 2009. Magisterská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Hana Karkanová, s. 51.

50 Domácí práce pro specializaci Papír, knižní vazba a dokumenty: kopie středověké miniatury zhotovené pomocí akvarelových barev s příložením předloh pro vyhotovení kopie (min. tři kusy, formát min. A6); kopie středověkého psaného textu (min. tři kusy, formát min. A5) s příložením předloh pro vyhotovení kopie; kresba hlavy podle živého modelu (min. čtyři kusy, formát min. A3); kresba zátiší (min. čtyři kusy, formát min. A3); libovolná práce (grafika, malba, knižní vazba apod.). Domácí práce budou dodány v minimálním požadovaném množství ve fyzické podobě, ostatní ve formě kvalitní fotodokumentace.

https://fr.upce.cz/sites/default/files/public/pano3099/domaci_prace_pz_bca_142195.pdf (8. 1. 2021).

z chemie a chemické technologie, dějin výtvarné kultury a všeobecného přehledu. Poslední den je vymezen k pohovorům. Na konci dne je se uchazeči dovědí, zda budou navrženi pro přijetí ke studiu. O výsledku jsou informováni dopisem o konání zápisu ke studiu.

Pro navazující magisterské studium se už vědomosti prokazují pasivní formou. Uchazeč spolu s přihláškou ke studiu dodá životopis a portfolio s fotografickou dokumentací a krátkým popisem, kde je vhodné prokázat co nejširší rozsah schopností. Součástí by mělo být i CD nebo flash disk se dvěma vybranými restaurátorskými dokumentacemi. Uchazeč by měl také dodat návrh projektu diplomové práce. Mělo by se jednat o plán pro diplomovou práci, který má nějakou souvislost se studovaným oborem a bude pro něj přínosem. Škola určí datum, kdy se konají pohovory s uchazeči. Ti během vymezeného času prezentují své portfolio a také projekt. Závěrem dne se uchazeči dovědí, zda budou navrženi ke studiu. Finální výsledek je zasílán dopisem s informacemi o zápisu ke studiu.⁵¹

4.3 Vysoká škola chemicko-technologická v Praze

4.3.1 Historie školy

Zakládací listiny školy byly podepsány v roce 1803. O tři roky později začala výuka. Prvními vyučovacími obory se stala všeobecná i praktická chemie zaměřená na české průmyslové obory, jako jsou sklářství, železářství, běličství a barvířství v textilním průmyslu.

„Vzrůstající poptávka po znalostech o surovinách sklářského a železářského průmyslu byla podnětem k založení mineralogického oboru, který od poloviny 19. století vychovával i geologické odborníky pro rozsáhlé stavby silnic a železnic. První profesor mineralogie na pražské polytechnice František Xaver Maxmilián Zippe zde založil v první polovině 19. století mineralogickou sbírku, kterou pečlivě doplňovaly generace učitelů. Tato sbírka, nyní umístěná na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze, je po sbírce Národního muzea druhou nejcenější kolekcí minerálů v České republice.“⁵²

51 https://fr.upce.cz/sites/default/files/public/pano3099/nmg_studijni_program_web_142197.pdf (8. 1. 2021).

52 vscht.cz/skola/historie (9.1.2021)

Přelomem 19. a 20. století započala výuka anorganické, organické, analytické a fyzikální chemie. Důležitou součástí studia byla i laboratorní cvičení. Rozsáhlost nové výuky zapříčinila potřebu nové budovy, která byla postavena v Trojanově ulici. Výuka zde byla zahájena v roce 1911.

V roce 1925 byl za účasti prezidenta T. G. Masaryka položen základní kámen nově zamýšlené budovy. Dnes budova slouží jako hlavní budova školy. Díky novým prostorám mohly vzniknout tři nové fakulty:

- Fakulta anorganické technologie;
- Fakulta organické technologie;
- Fakulta potravinářské technologie;
- Fakulta technologie paliv (připojena byla za další rok a později přejmenována na Fakultu technologie paliv a vody);
- Fakulta automatizace a ekonomiky (k založení došlo o dva roky později).

Později došlo ke spojení fakult organické a anorganické technologie a vznikla Fakulta chemické technologie. Také došlo ke změně názvu Fakulty potravinářské technologie na dnešní Fakultu potravinářské a biochemické technologie. Fakulta automatizace a ekonomiky má dnes název Fakulta chemicko-inženýrská. Na Fakultě technologie paliv a vody došlo v roce 1991 k největším změnám. Byla pozměněna skladba studijních oborů a došlo ke změně názvu na Fakultu technologie ochrany prostředí.

VŠCHT všeobecně klade důraz na praktickou výuku studentů. Výuka je individualizována a snaží se držet krok s moderními technologiemi.⁵³

Na Fakultě chemické technologie existuje obor Technologie konzervování a restaurování. Nabízí bakalářský i navazující magisterský stupeň studia, které je koncipováno pro mezioborovou komunikaci v oblasti památkové péče. Důraz je kladen na získání praktických dovedností a samostatnou činnost studentů. Volitelné předměty ve studijním plánu jsou nastaveny tak, aby se absolvent mohl uplatnit jako technolog pro památkové objekty, muzejní sbírky a archeologické nálezy.⁵⁴ Magisterské studium je určeno

53 [\(9.1.2021\)](https://www.vscht.cz/skola/o-skole)

54 [\(9.1.2021\)](https://fcht.vscht.cz/studijni-system/obory/S/obory/obor/FCHT-KR/rok/2019/detaily)

absolventům bakalářského studia tohoto oboru nebo absolventům podobného zaměření. Na této úrovni studia se student profiluje pro širší znalost jednotlivých materiálů (sklo a keramika, kovy, stavební hmoty, syntetické i přírodní polymery, dřevo, papír a fotografické materiály).⁵⁵

4.3.2 Přijímací řízení

Vzhledem k druhu školy je zde odlišný způsob přijímání studentů než na zmiňovaných uměleckých školách. Uchazeč o studium má při podávání elektronické přihlášky přidat výpis známek ze SŠ za poslední čtyři roky. Dále potvrzení o zdravotní způsobilosti, které nesmí být starší než z prosince minulého roku. Maturitní vysvědčení se předkládá dodatečně. Dále pak případná nostrifikace středoškolského vzdělání a potvrzení o uhrazení poplatku 600 Kč. Výsledky řízení se uchazeč dozví týden po podání přihlášky ke studiu.⁵⁶

Pro magisterské studium se jedná o dodání diplomu z bakalářského studia, případně nostrifikaci bakalářského vzdělání, potvrzení od lékaře a uhrazení poplatku 400 Kč.⁵⁷ V případě, že uchazeč nestudoval dostatečně příbuzný obor, bude absolvovat odbornou zkoušku. Zkouška se skládá z vypsanych odborných okruhů chemie, fyzikální chemie a nauky o materiálech.⁵⁸

4.4 Střední průmyslová škola Samuela Mikovíniho

4.4.1 Historie školy

V roce 1921 byl otevřen první ročník chemické školy v Banské Štiavnici, a to podle vzoru Statní průmyslové školy chemické v Praze (Vyšší průmyslová škola báňnická). Bylo totiž nutné zřídit vysokou školu na Slovensku, která by vychovávala báňské odborníky. Jelikož po vzniku Československé republiky byla nejbližší taková škola v Praze a v Šoproni. V roce 1922 došlo k rozšíření školy o lesnické studijní obory. Po dalších změnách

55 <https://www.vscht.cz/studijni-system/obory/S/obory/obor/FCHT-TKR/rok/2019/detaily>. (9.1.2021)

56 <https://studuj.vscht.cz/prihlaska/prihlaska-k-bakalarskemu-studiu>. (9.1.2021)

57 <https://studuj.vscht.cz/prihlaska/prihlaska-k-magisterskemu-studiu>. (9.1.2021)

58 <https://fcht.vscht.cz/studium/magisterske-studium/okruhy-prijimacky-magisterske>. (11.1.2021)

a přesunech oborů mezi školami zůstaly v původní budově pouze chemické obory. V roce 1996 následovaly změny ve statusu školy, které nakonec znamenaly změnu názvu na Střední průmyslová škola Samuela Stankovianského.

Návrat k tradici uměleckořemeslným oborům nastal v roce 1995, kdy vznikl jako jediný na Slovensku obor Konzervátorské a restaurátorské práce se zaměřením na papír, starý tisk a knižní vazby. Zároveň byly otevřeny obory Textilní výtvarnictví, Oděvní design a Propagační výtvarnictví. Tyto obory se velmi rychle dosáhly vysoké úrovně v porovnání se staršími školami užitého výtvarnictví. I když škola přestala být výlučně chemická, přesto nese jméno po jednom z ředitelů školy, zakladatele a prvního předsedy Slovenské chemické společnosti. V roce 2008 došlo ke sloučení se střední školou báňskou a škola byla přejmenována na Střední průmyslovou školu Samuela Mikovíniho⁵⁹. Škola se na dále dělí na technické obory⁶⁰ a umělecké obory⁶¹.

4.4.2 Příjímání řízení

Jednodenní přijímací řízení je zahájeno předáním domácích prací uchazečů o studium. Škola předem určí počet prací a co by měly obsahovat. Během probíhajícího hodnocení dostanou uchazeči postupně tři výtvarné úkoly. Prvním je kresba zátiší, následuje kresba ruky s předmětem. Poslední třetí úkol je kopie 1 : 1 tužkou, předlohou je grafika nebo kresba s předem naznačenou pomocnou sítí. Na této škole se nepíše žádný vědomostní test ani není veden pohovor. Do hodnocení se zohledňuje vysvědčení za 2. pololetí 8. ročníku a 1. pololetí 9. ročníku základní školy, popřípadě jejich ekvivalenty. Taktéž je zohledněno, zda se uchazeč účastnil celoslovenských nebo mezinárodních uměleckých soutěží. Výsledky se uchazeči dozvídají ještě ten den po skončení posledního úkolu.⁶²

59 <https://mikovini.sk/o-nas/historia/> (10. 1. 2021).

60 Technické obory:
– 2840 M biotechnologie a farmakologie
– 3692 M geodézie, kartografie a katastr
– 3916 M životí prostředí

61 Umělecké obory:
– 8245 M 05 konzervátorství a restaurátorství – odborné zaměření: omítky a štuková výzdoba
– 8245 M 09 konzervátorství a restaurátorství – odborné zaměření: papír, staré tisky a knižní vazby
– 8260 M 00 propagační výtvarnictví
– 8298 M 00 oděvní design
– 8261 M 00 propagační grafika
– 8221 M 11 design – grafický a prostorový design

62 Z rozhovoru s Mariannou Rievaj.

4.5 Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě⁶³

4.5.1 Historie školy

Vysoká škola byla založena roku 1949 Slovenskou národní radou. Tehdy šlo o kulturní iniciativu, díky které došlo k založení Vysoké školy múzických umění v Bratislavě, Slovenské národní galerie a transformaci Slovenského národního divadla. Byl tak vytvořen jednotný rámec pro organizaci kultury a vzdělávání. Už v prvním akademickém roce 1949/1950 škola otevřela jeden restaurátorský ateliér, a to pod vedením Karla Veselého. Na začátku studia se kladl důraz na pochopení komplexního procesu restaurování s maximálním ohledem na uměleckou a etickou odpovědnost. Během studia je také vštěpována důležitost autonomní úlohy restaurátora ve struktuře památkové péče.

Ateliér restaurování výtvarných děl vytvořených na papíru a fotografie⁶⁴

Náplní studia tohoto ateliéru je získání teoretických vědomostí a praktických dovedností o restaurování děl na papíře. Studenti jsou nejprve obeznámeni se základy charakteru papírové podložky. Pro další práci je důležité pochopit její funkčnost a co ji může ovlivňovat. Dále jsou vedeni k podrobnému poznání základních restaurátorských postupů této specializace. Po etické stránce jsou studenti vedeni k reverzibilitě použitých zásahů a akceptaci originálu díla. Důraz je kladen na technologický průzkum a vypracování restaurátorské dokumentace. Student má v průběhu studia možnost spolupracovat s odbornými pracovišti. V závěru studia je důležitá samostatnost studenta, podporován je kreativní přístup k práci.

Na magisterském stupni se klade důraz na rozšíření vědomostí. Důležitá je naprostá reverzibilita všech postupů. Neodmyslitelnou součástí před samotným zásahem je konzultace s pedagogem ohledně zvolených postupů.

63 <https://www.vsvu.sk/o-nas/vsvu/historia>.(12.1.2021)

64 [vsvu.sk/o-nas/katedry/katedra-restaurovania/atelier-restaurovania-vytvarnych-diel-vytvorennych-na-papieri a fotografie](https://www.vsvu.sk/o-nas/katedry/katedra-restaurovania/atelier-restaurovania-vytvarnych-diel-vytvorennych-na-papieri-a-fotografie).(12.1.2021)

Do studijního programu bylo restaurování fotografie přidáno až v roce 2006. Všeobecně se jedná o mladou disciplínu.⁶⁵ Restaurování fotografie je v současné době unikátní obor, jelikož se dá studovat pouze na FAMU v Praze, a to pouze jako navazující magisterské studium. Nicméně tam probíhalo nepřerušované studium pouze krátce okolo roku 2015, poté bylo vzdělávání na několik let zastaveno. Nyní bude probíhat přijímací řízení a ateliér má platnou akreditaci do konce roku 2024.⁶⁶

4.5.2 Přijímací řízení⁶⁷

Přijímací zkouška má za cíl prověřit úroveň vědomostí a schopností uchazeče o studium z hlediska osobitých nároků konkrétního oboru. První částí je zaslání profesního životopisu, úředně ověřené kopie maturitního vysvědčení,⁶⁸ doklad o zaplacení poplatku, čestné prohlášení o zdravotní způsobilosti,⁶⁹ případně nostrifikace dosaženého vzdělání.⁷⁰

Přijímací proces se dělí na dvě části. První probíhá bez účasti uchazečů o studium. Druhá – třídní část – probíhá už za účasti uchazečů a je v ní prověřen talent a schopnost časově organizovat práci. Nedílnou součástí je vědomostní test z dějin umění, anglického jazyka a chemie. Uchazeč také přinese své portfolio. Během celého vymezeného času musejí uchazeči zvládnout mnoho výtvarných úkolů. Během posledního dne jsou pak postupně zváni k pohovoru s přijímací komisí.

65 Během historie vzniká mnoho nových specifických materiálů jedním z nich je právě fotografie a plast. V následujících letech bude důležité, aby vznikaly obory pro restaurování těchto nových materiálů. V zahraničí je tomu již věnována pozornost. Nicméně restaurování plastů je stále v Čechách velkou neznámou. Nejvíce je momentálně věnována pozornost plastům v knižní vazbě v NK ČR v rámci projektu NAKI II.

66 Jak je v praktické části zmíněno. Opět se jedná o nedostatečnou komunikaci směrem k případným uchazečům o studium. Je možné dohledat existenci oboru, ale bližší informace neexistují.

<https://www.vysokeskoly.com/obor/96536sp.amu.cz/cs/obor8204T049.html>
famu.cz/cs/katedry-programy/katedra-fotografie/pro-uchazece.(12.1.2021)

67 <https://www.vsvu.sk/studium/uchadzaci/prijimacie-pohovory-bakalarske-studium>.(13.1.2021)

68 Pokud přijímací řízení probíhá před maturitní zkouškou, je uchazeč přijat podmíněně.

69 Vzor se nachází na webu. Jedná se o prohlášení, že uchazeč netrpí žádným závažným onemocněním, které by mohlo nepříznivě ovlivnit pobyt s chemickými nebo biologickými látkami.

70 http://www.minv.sk/?info_ouba_os_oec_nostrifikacie.(13.1.2021)

4.6 Slovenská technická univerzita v Bratislavě⁷¹

4.6.1 Historie⁷²

Univerzita navazuje na odkaz výše zmíněné výše zmíněné Báňské akademie v Báňské Štiavnici, kde byly položeny základy vzdělávání propojené s praxí.

Téměř dvě desetiletí trvající úsilí o založení polytechniky na Slovensku bylo završeno v roce 1937, kdy došlo ke zřízení Vysoké školy technické Dr. M. R. Štefánika v Košicích zákonem. V první etapě se škola dělila do tří oddělení – inženýrské stavitelství konstruktivní a dopravní, inženýrské stavitelství vodní a kulturní a oddělení zeměměřičského inženýrství. Otvírání dalších oborů bylo naplánováno dle potřeb. Otevření této školy byl významný kulturní a společenský čin v celých slovenských dějinách.

Do současného sídla v Bratislavě se škola přestěhovala v roce 1939 spolu se změnou názvu na Slovenská škola technická. Došlo i ke změně v odděleních. Nově se ve škole nacházelo šest oborů a dvanáct oddělení:

- obor inženýrského stavitelství,
- obor speciálních nauk,
- obor lesnického a polnohospodářského inženýrství,
- obor strojního a elektrotechnického inženýrství,
- obor chemickotechnologického inženýrství,
- obor obchodního inženýrství.

Od roku 1950 docházelo ke změnám struktury školy. Obory byly postupně měněny na fakulty.⁷³ V současné době se struktura školy ustálila na sedmi fakultách:

- Fakulta stavební,
- Fakulta strojní,
- Fakulta elektrotechniky a informatiky,
- Fakulta chemické a potravinářské technologie,

71 <https://www.stuba.sk>. (15.1.2021)

72 https://www.fchpt.stuba.sk/sk/diani-na-fchpt/aktuality/oslavy-250.-vyrocia-zalozenia-banskej-akademie-v-banskejstivnici.html?page_id=3188. (15.1.2021)

73 https://www.stuba.sk/sk/stu/historia.html?page_id=210. (15.1.2021)

- Fakulty architektury a designu,
- Fakulta materiálově-technická se sídlem v Trnavě,
- Fakulta informatiky a informačních technologií.

Na Fakultě chemické a potravinářské technologie je v současné době celkem deset oborů pro inženýrské studium, které se dělí na celkem osmnáct zaměření.⁷⁴ Jedním z nich je Obor materiálů a objektů dědictví. Lze ho studovat pouze jako inženýrské studium, popřípadě pokračovat v doktorském studiu. Studium je koncipováno na základě mezinárodně uznávané konzervační vědy (Conservation Science and Technology), která je interdisciplinární činností v ochraně kulturního dědictví. „*Cílem je ochrana objektů a materiálů dědictví, které v čase daleko překračují jejich přirozenou životnost.*“⁷⁵ Studium umožňuje získání interdisciplinárních poznatků pro vědeckou analýzu, autentifikaci, chápání hodnoty, konzervování a zpřístupnění dědictví. Koordinuje technické poznatky a přírodovědný pohled na věc v souvislosti s pohledem na etický kodex.

Absolvent se může uplatnit jako technolog, chemik nebo konzultant v oblasti konzervování a restaurování. Také dokáže formulovat výzkumné problémy a relevantně komunikovat s interdisciplinárně složeným týmem.⁷⁶ Denní forma inženýrského studia je dvouletá a její absolvent získá titul Ing.

74 https://www.fchpt.stuba.sk/sk/informacie-pre-uchadzacov-o-studium-na-fchpt/inzinierske-studium.html?page_id=2882. (15.1.2021)

75 https://www.fchpt.stuba.sk/sk/informacie-pre-uchadzacov-o-studium-na-fchpt/inzinierske-studium/ochrana-materialov-a-objektov-dedicstva.html?page_id=4161. (15.1.2021)

76 https://www.fchpt.stuba.sk/sk/informacie-pre-uchadzacov-o-studium-na-fchpt/inzinierske-studium/ochrana-materialov-a-objektov-dedicstva.html?page_id=4161. (15.1.2021)

4.6.2 Přijímací řízení^{77,78}

Podání přihlášky probíhá elektronicky. Její součástí musí být potvrzení o zdravotní způsobilosti. Po obdržení přihlášky škola vyhodnotí, zda se uchazeč bude muset zúčastnit testu. Dostane pozvánku na případný test z makromolekulární chemie a fyzikální chemie spolu s přehledem otázek. Absolvent příbuzného oboru ze stejné školy je hodnocen jako dostatečně vzdělaný a jeho přijetí je automatické. V rámci přijímacího řízení neprobíhá pohovor. Zhruba do měsíce dostane uchazeč dopis s výsledky řízení a dalšími informacemi.⁷⁹

77 https://www.fchpt.stuba.sk/buxus/docs/doc/pedagogika/2020/Dalsie_podmienky_Ing_2021-2022_na_web.pdf. (15.1.2021)

78 https://www.fchpt.stuba.sk/sk/informacie-pre-uchadzacov-o-studium-na-fchpt/inzinierske-studium.html?page_id=2882. (15.1.2021)

79 Rozhovor s Lucií Kršiak Ponickou a Nikolou Šipošovou (absolventky).

5 Odborná literatura

Prvním autorem zveřejněné odborné literatury, jež se zabývá konzervací písemných dokumentů na papírové a pergamenové podložce, je považován Dr. Václav Vojtíšek. První svoji několikastránkovou stat' o konzervaci archiválií vydal v roce 1914 jako zvláštní otisk ze Zprávy II. sjezdu na ochranu památek v Praze 27.–28. září 1913.⁸⁰ Zdůrazňuje důležitost znalosti používaných materiálů v písemnictví, stejně jako znalost příčin jeho poškozování. Jako první se zabývá důležitostí správného uložení, vlivu teploty na materiál a jako první hovoří o relativní vlhkosti. Zabývá se taky otázkou přítomnosti hmyzu a jeho vlivu na materiál. Prosazoval individuální přístup k jednotlivým poškozením papírové podložky. „*Na postu již státního archivního inspektora se Vojtíšek snažil o rozšiřování osvěty a povědomí v péči o archiválie a uvažoval o vydání příručky pro potřeby archivářů. Ministerstvo školství a osvěty tuto knihu schválilo a doporučilo k vydání již v roce 1925.*“⁸¹ Vydání ale bylo z finančních důvodů odloženo. Kniha vyšla veřejným nákladem až v roce 1932.

V roce 1927 vyšla stat', jež se zabývala poškozením a následnou konzervací muzejních předmětů napadených hmyzem nebo vlivem působení světla. Autorem textu je Dr. A. Stocký. Do textu zahrnul také seznam doporučených chemikálií a receptur. Poměrně rozšířenou knihou se stalo *Restaurování písemných památek* od Ladislava Kolaříka z roku 1989. Kniha byla schválena Ministerstvem školství ČSR a vydána jako pomocná učebnice. Odborníci tuto knihu hodnotili jako nevhodnou. Jsou v ní doporučovány techniky, které jsou zastaralé a invazivní.

Od roku 1951 byl vydáván archivní časopis, který se stal první platformou pro zveřejňování aktuálních problémů a používaných metod archivářů a restaurátorů. „*Články dotýkající se vývoje konzervačních technik na památkách písemné povahy vycházely občasně v časopisu Typografie.*“⁸² Poté vyšlo ještě několik neveřejných publikací.

80 VANIŠOVÁ, Milana. Historický vývoj oboru Konzervátorství restaurátorství papírových dokumentů a knižní vazby, používaných metod a vzdělávacích institucí v Československu a České republice. Litomyšl, 2018. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta Restaurování. Vedoucí práce Mgr. et BcA. Radomir Slovík, s. 52.

81 Tamtéž s. 52.

Výnosem čj. 8384/24-V z 31. března 1924, čj. 53704/25-V z 25. května 1925 a čj. 69482/25-V z 21. října 1925

82 Tamtéž, s. 54.

První veřejně dostupnou knihou se po delší době stalo až *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Vydalo ji v roce 2000 Nakladatelství Paseka. Její obsah je na vysoké úrovni i proto, že se jedná o soubor textů vytvořený jednotlivými odborníky z oboru technologie restaurování. Autorem je doc. Dr. Ing. Michal Ďurovič a kolektiv. Tato kniha je i 20 let od vydání stále mezi odborníky velmi žádaná.

5.1 Odborná periodika

Samozřejmostí každé samostatné organizace je vydávání vlastní publikace, ať se jedná o pravidelný výtisk nebo občasník. Pokud se jedná o publikace vydávané organizací, jsou zmíněny níže, přímo v souvislosti.

V rámci památkové péče stojí za zmínku i další periodika. Mezi nimi i *Zprávy památkové péče*⁸³, *Archivní časopis*⁸⁴, *Bulletin Uměleckohistorické společnosti*⁸⁵ nebo například časopis *Umění*.⁸⁶

5.1.1 Časopis Fórum pro konzervátory-restaurátory

V Technickém muzeu v Brně vycházely už od roku 1992 různé odborné publikace, které se zaměřovaly na konzervátorskou problematiku. Díky vývoji oboru mohlo vzniknout v roce 2011 odborné recenzované periodikum *Fórum pro konzervátory-restaurátory*. Časopis byl záhy zařazen na Seznam českých recenzovaných periodik Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace.⁸⁷ Do roku 2018 vycházelo jedno číslo ročně v tištěné verzi. Od roku 2019 jsou připravována dvě on-line čísla ročně a jedno číslo v tištěné verzi a v nákladu 500 kusů k příležitosti konání Konference konzervátorů-restaurátorů.

Jedná se o jediný česky psaný, tištěný a recenzovaný časopis pro odbornou veřejnost. Časopis vydává Technické muzeum v Brně a obsahuje původní nebo přehledové články, které se zabývají péčí o kulturní dědictví. Časopis je připravován ve spolupráci

83 <https://zpp.npu.cz/obsahy> (18.1.2021)

84 <https://www.mvcr.cz/clanek/archivni-casopis.aspx>. (16.1.2021)

85 dejinyumeni.cz/bulletin/ (19.1.2021)

86 <https://www.umeni-art.cz/cz/default.aspx> (20.1.2021)

87 <https://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=733439> (14.1.2021)

s Metodickým centrem konzervace a Komisí konzervátorů-restaurátorů Asociace muzeí a galerií České republiky. Cílem je šíření a sdílení poznatků a zkušeností konzervátorů-restaurátorů z praxe, historiků, vědců, technologů i dalších odborníků z oboru, dále také pedagogů a studentů.⁸⁸

Tematické okruhy jsou:

- materiálové a technologické průzkumy,
- mechanické poškození,
- konzervátorsko-restaurátorské zásahy,
- preventivní konzervace,
- nové metody a prostředky v oblasti ochrany kulturního dědictví,
- historie, teorie a etika konzervování-restaurování,
- příklady správné praxe.

5.1.2 E-monumentika

K založení časopisu došlo v září 2011, a to jako součásti bulletinu *Platforma pro památkovou péči, restaurování a obnovu*. Už v roce 2012 vyšel první ročník s recenzovanými příspěvky.

Tento časopis je odborné recenzované periodikum, vydávané pouze elektronicky. Vydavatelem je Univerzita Pardubice – Fakulta restaurování a výkonnou redaktorkou Mgr. Petra Hečková, Ph.D. Věnuje se interdisciplinarity a mezioborové spolupráci v péči o památky a kulturní dědictví. Za cíl si klade stát se společenskou platformou pro nejrůznější obory a doprovodné profese, jako jsou:

- dějiny umění,
- muzeologie,
- restaurování,
- technologie,
- památková péče,
- stavební obnova a architektura,
- estetika,
- ekonomie,
- art management.

88 <https://mck.technicalmuseum.cz/casopis-fkr/> (12.1.2021)

6 Profesní předpoklady

Podle historika Bohumila Nusky nesmí být restaurátor pouhým řemeslníkem, ale fundovaným knihařem-restaurátorem a odborným restaurátorem v jedné osobě. *Tento restaurátor by svou práci měl konzultovat s historikem umění nebo jím měl být sám.* Nuska také říká, že restaurátor by měl být maximálně šetrný k původnímu materiálu i zpracování. Základem každé práce je individuální rozvážný přístup, který vede k uchování autentického stavu.⁸⁹

Důležitá je také jeho schopnost komunikovat. Restaurátor má za povinnost komunikovat se zadavatelem, vlastníkem knihovního nebo archivního fondu.⁹⁰ Tyto osoby by měly mít společný cíl, kterým je náprava a záchrana poškozené písemné památky. Důležitá je především koordinace vzájemných představ, aby se obě zúčastněné strany dočkaly uspokojivého výsledku. Pokud by zadavatel měl představu, která se neslučuje s etickým kodexem restaurátora nebo jinak ohrožuje zánik autenticity památky, je na restaurátorovi, aby zadavatele fundovaně informoval. V případě nepochopení vzájemných požadavků má restaurátor právo vykonání zásahu odmítnout.

Pokud se restaurátor dostane k výběrovému řízení na restaurování konkrétního objektu, je po něm vyžadováno mimo jiné sepsání návrhu restaurování. Na konferenci Restaurování a ochrana uměleckých děl Josef Čoban polemizuje o nutnosti zpracování takového návrhu: *„V současné době bývá takřka pravidlem, že zadávací dokumentace pro výběrová řízení na restaurování díla, ať v jakémkoliv rozsahu, již v sobě zahrnuje návrh na restaurování díla, čímž nejenže zbavuje odborného restaurátora povinnosti a práva návrh vypracovat; tím, že po něm žádá, aby doplnil pouze údaj o ceně, jej snižuje do role pouhého vykonavatele zadání vypracovaného (mnohdy neodborně) někým úplně jiným. Navíc však od něj očekává, že nezbytným doplněním ceny prakticky odsouhlasí celý projekt.“*⁹¹ A ve stejném příspěvku žádá instituce, aby těm, kteří za dílo nesou zodpovědnost – tedy restaurátorům, nechali potřebnou volnost k realizaci své odborné činnosti.

89 NUSKA, Bohumil. Konzervátorské marginálie : článku "K problematice restaurování starých knih a rukopisů". In NUSKA, Bohumil. Historická knižní vazba : sborník příspěvků k dějinám vazby a k metodice ochrany historických knižních vazeb, 1966-1970. Liberec : Severočeské muzeum, uměleckohistorické oddělení, 1970, s. 50–66.

90 NEKUŽA, Petr. Etika komunikace ve vztahu konzervátora a odborného pracovníka. In: Sborník z konzervátorského a restaurátorského semináře konaného ve dnech 17 - 19. září 2002 v Pardubicích. Brno : Technické muzeum, 2002. s. 73 – 75. ISBN 80-86413-04-7. ISSN 1212-2742, s. 73–74.

91 Zprávy památkové péče 72/2012/1, s. 67.

7 Současná legislativní situace a vliv na vzdělávání restaurátorů pro uplatnění v praxi

Aktuální legislativa omezuje činnost restaurátora jen částečně. V obou zemích je třeba rozdělovat práci restaurátora na několik samostatných disciplín. Pokud se jedná o restaurování předmětů, které nejsou zapsanou památkou, nevyžaduje stát žádné vzdělání. V takovém případě je restaurátor omezen pouze zadáním majitele (popř. zadavatele) a nemusí tedy splňovat žádné konkrétní nároky na vzdělání. Jediné omezení nastavuje živnostenský zákon⁹² – v současné době neexistuje volná živnost, která by umožňovala restaurování či její příbuznou činnost. Lze požádat o živnost vázanou a pro tu je třeba splnit podmínky aktuálně nastavené.⁹³ Dalším případem, kdy není třeba žádné konkrétní vzdělání k restaurování nezapsaných památek, je status zaměstnance. Zaměstnání člověka na pozici restaurátora není nijak upraveno a záleží tedy pouze na zaměstnavateli, jaké podmínky pro přijetí nastaví. Toto je stejné i v případě Slovenska – pro výkon činnosti restaurování na nezapsaných památkách je limitující pouze živnostenský zákon.⁹⁴ Živnost vázaná je udělována s výjimkou kulturních památek, kterým se budu ještě věnovat, s podobně přísnými podmínkami jako v České republice.⁹⁵

Jediná legislativní úprava restaurátorské činnosti v České republice je zanesena v zákoně o státní památkové péči⁹⁶ § 14 a, b, c... Je zde definována profese restaurátora a jeho povinnosti pro možnost restaurování kulturní a národní kulturní památky. Zájemce si může požádat o povolení k restaurování kulturní památky⁹⁷ na Ministerstvo kultury.

92 Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

93 K ohlášení se přikládají doklady prokazující dosažení odborné způsobilosti. Tou se v tomto případě rozumí:

1. vysokoškolské vzdělání ve studijním programu a studijním oboru zaměřeném na restaurátorství nebo výtvarné umění nebo 2. vyšší odborné vzdělání v oboru vzdělání zaměřeném na restaurátorství nebo výtvarné umění, nebo 3. střední vzdělání s maturitní zkouškou v příslušném restaurátorském, výtvarném nebo uměleckořemeslném oboru vzdělání a tři roky praxe v restaurátorství nebo 4. střední vzdělání s výučním listem v příslušném uměleckořemeslném nebo výtvarném oboru vzdělání a pět let praxe v restaurátorství nebo 5. osvědčení o rekvalifikaci nebo jiný doklad o odborné kvalifikaci pro příslušnou pracovní činnost vydaný zařízením akreditovaným podle zvláštních právních předpisů, nebo zařízením akreditovaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy nebo ministerstvem, do jehož působnosti patří odvětví, v němž je živnost provozována, a šest let praxe v oboru.

94 Zákon č. 455/1991 Zb., zákon o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

95 1. středoškolské vzdělání restaurátorského zaměření a tři roky praxe v oboru restaurování nebo 2. úplné střední vzdělání v příbuzném oboru a pět let praxe v oboru restaurování nebo 3. vysokoškolské umělecké vzdělání restaurátorského zaměření nebo příbuzného oboru a jeden rok praxe v oboru restaurování.

96 Zákon č. 20/1987 Sb., zákon České národní rady o státní památkové péči.

97 <https://www.mkr.cz/povoleni-k-restaurovani-kulturni-pamatky-271.html> (16. 1. 2021).

Žadatel je povinen splnit dvě náležitosti: doložit příslušné vzdělání (jež je téměř shodné s podmínkami pro získání živnosti) a nejméně tři dokumentace, které dokládají schopnost samostatné práce na restaurování o žádanou oblast památky. Z toho alespoň jedna nesmí být starší než dva roky. Žádosti se předkládají odborné komisi, která vyhodnocuje vhodnost uchazeče o získání povolení. Při získání povolení je třeba svou žádost podat v souladu s *Třídníkem specializací restaurátorských prací*. Restaurování papíru spadá do kategorie 3i Ostatní uměleckořemeslná díla.

Oproti tomu je Slovensko o poznání přísnější a legislativně je obor restaurátora silně vymezen jak v zákoně o ochraně památkového fondu⁹⁸ § 32, 33, 34, který odkazuje na tzv. Komoru restaurátorů. Tato vymezená skupina odborníků je omezena zákonem Národní rady Slovenské republiky o Komoře restaurátorů a o výkonné restaurátorské činnosti jejích členů.⁹⁹ Podmínky pro přijetí do Komory restaurátorů jsou definovány v § 5a: „... je vysokoškolské umělecké restaurátorské vzdělání druhého stupně zakončené úspěšným složením státní závěrečné zkoušky“¹⁰⁰. Na jejich webových stránkách je napsáno, že stačí jednoduché splnění požadavků, které jsou jasně definovány. Po podání žádosti by měl být restaurátor zapsán do seznamu členů komory. To však není úplně přesné. Pokud se začnete opravdu snažit do komory dostat, záhy zjistíte, že i po absolvování magisterského studia je nutné vykonat tříletou praxi pod členem komory, následně předložit portfolio alespoň tří prací a následně složit zkoušku. Navíc vše před komisí obhájit. Je tedy jasné, že samotné vzdělání není jako osvědčení kvality restaurátora dostatečné.¹⁰¹

Restaurátorská profese je vymezena velkým množstvím doporučených etických kodexů. V České republice je to *Profesní kodex konzervátora-restaurátora AMG ČR*¹⁰². Tento kodex je závazný pro všechny členy Asociace muzeí a galerií České republiky, ale zároveň je považován za doporučení pro restaurátorskou profesi v ČR. Stanovy Restaurátorské Komory¹⁰³ na Slovensku obsahují vlastní *Etický kodex reštaurátora*¹⁰⁴, kterým se musí řídit každý člen.

98 Zákon č. 49/2002 Z. z., zákon o ochrane pamiatkového fondu.

99 Zákon č. 200/1994 Z. z., zákon Národnej rady Slovenskej republiky o Komore reštaurátorov a o výkone reštaurátorskej činnosti jej členov.

100 <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1994-200> (16. 1. 2021).

101 Rozhovor s Mariannou Rievaj, absolventkou FR UPCE, pedagožkou na SPŠ Mikovíniho.

102 LEHMANNOVÁ, Martina, ed. *Etické kodexy*. [Brno]: Český výbor ICOM, 2014, s. 60-74. ISBN 978-80-260-7405-2.

103 <https://www.restauro.sk/legislativa/zakladne-dokumenty-kr> (16. 1. 2021).

104 <https://www.restauro.sk/wp-content/uploads/2015/04/eticky-kodex-restauratora.pdf> (16. 1. 2021).

8 Odborná společenstva

Pro další vzdělávání restaurátorů je důležité především udržování kontaktů. Důležitý vliv pro mezioborové udržování kontaktů mají především odborná společenstva. Mezinárodní kontakt umožňuje předávání zkušeností. V rámci péče o kulturní dědictví existuje velké množství organizací, které sdružují jak instituce, tak i jednotlivce. Níže jsou zmíněny ty, které se týkají pouze sdružení restaurátorů papíru.

8.1 ICOM¹⁰⁵

(The International Council of Museums)

Mezinárodní rada muzeí byla založena roku 1946 a jedná se o celosvětovou organizaci zastupující muzea a jejich pracovníky. Vystupuje na ochranu přírodního i kulturního dědictví, a to jak hmotného, tak i nehmotného. Má v současné době přes 30 000 členů ve více než 137 zemích světa. Tvoří tak unikátní síť odborných pracovišť ze všech oborů souvisejících s muzejnictvím.

ICOM udržuje formální vztah s organizací UNESCO, má status konzultanta v rámci rady OSN. Spolupracuje se subjekty jako jsou Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO), INTERPOL a Světová celní organizace (WCO).

Každé tři roky je pořádána Hlavní obecná konference. Celý týden trvající událost spojí vždy více než 1 500 expertů z oboru, kteří si mohou předávat své bohaté zkušenosti a diskutovat o problémech. Koná se vždy v některém z měst členských států ICOM.

8.2 ENCoRE¹⁰⁶

(European Network for Conservation – Restoration Education)

Evropská síť pro vzdělávání v oblasti konzervace a restaurování byla založena roku 1997. Organizace sdružuje nejvýznamnější vzdělávací centra pro konzervátory-restaurátory.

105 <http://www.icom-cc.org/44/about/about-icom/#.YA2UmOhKhPY> (22. 1. 2021).

106 <http://www.encore-edu.org/index.html> (14.1.2021)

Organizace vznikla s cílem podporovat výzkum a vzdělávání v oblasti kulturního dědictví podle pokynů a doporučení Evropské konfederace konzervátorů a restaurátorů E.C.C.O. a *Dokumentu Pavie (Document of Pavia)* z října 1997.

Za Českou republiku jsou členy Akademie výtvarných umění, Fakulta restaurování Univerzity Pardubice a za Slovensko Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě.

8.3 IADA¹⁰⁷

(Internationale Arbeitsgemeinschaft der Archiv-, Bibliotheks- und Graphikrestauratoren)
Na technickém týdnu archivů v Mnichově roku 1957 vznikl impulz pro založení Pracovní skupiny archivářů AdA, a to pro restaurátory pracující v archivech.

AdA si od samého počátku stanovila tyto cíle:

zachování pevné kolegiální soudržnosti restaurátorů a jejich zaměstnanců;
podpora mladých talentů, odborná příprava restaurátorů a udržování výměny zkušeností;
zastupování profesních zájmů.

Velmi záhy se zjistilo, že se nelze soustředit pouze na restaurátorské dílny ve Spolkové republice Německo, ale že je třeba spolupracovat na mezinárodní úrovni. Pro rozvoj vědomostí bylo třeba přijímat více kolegů z okolních zemí. Od roku 1967 se používá AdA jako termín pro Mezinárodní pracovní skupinu archivních, knihovnických a grafických restaurátorů. Od roku 1987 má název IADA.

Už při založení organizace bylo rozhodnuto o důležitosti vydávat komunikační brožury. Zpočátku se jednalo o nepravidelné vydávání, nicméně záhy se podařilo získat tolik členů, že se brožury vydávaly čtvrtletně. Od roku 2000 jsou IADA-Zprávy vydávány šestkrát ročně s ročenkou jako nezávislý časopis *Paper Restoration*. Komunikace IADA je už téměř tři desetiletí živým nástrojem pro členy a fórem pro restaurátory a akademiky.

107 <https://cool.culturalheritage.org/iada/index.html> (14.1.2021)

Jelikož v Německu stále neexistuje závazný profesní profil a žádná právní ochrana pojmu *restaurátor*, vytváří IADA velmi důležitý profesní impuls. Aby mohla IADA tyto cíle trvale reprezentovat na vnitrostátní a mezinárodní úrovni, připojila se v roce 1991 k Evropské asociaci restaurátorů (E.C.C.O.).

Během více než čtyřicetileté činnosti došlo k významnému posunu zaměření profese. Zatímco v minulosti se soustředila pozornost na obnovu památek, dnes je kladen mnohem větší důraz na zachování stávajících. Především proto, že zkušenosti ukázaly důležitost správného skladování a preventivní péče jako celku. S ohledem na technologický vývoj je třeba znovu a znovu požadovat co nejlepší odbornou přípravu restaurátorů. Není vhodné, aby bylo umění a kulturní dědictví odsouzeno k rozpadu nebo zničeno nesprávnými restaurátorskými materiály jen proto, že není dostatek zdrojů a není dostatečně vyškolený personál k dispozici pro péči a uchovávání těchto pokladů.

Každý rok je v některé evropské zemi, která je členem organizace, pořádána konference IADA. Také čtvrtletně vychází již zmíněný *Journal of Paper Conservation*, který obsahuje vědecké a nevědecké poznatky z oboru. Soustředí se na předávání zkušeností o nových postupech, materiálech a vybaveních. Obsahuje také závěrečné práce absolventů členských škol.

Jornal of Paper Conservation (IADA) Paper Restoration CoOL – Conservation OnLine¹⁰⁸

V časopise lze nalézt především články o mezioborové spolupráci v rámci jednotlivých příkladů z praxe. Dále se v časopise nachází čistě oborové příspěvky, ovšem pouze za předpokladu, že zcela korespondují s ohledem k jiným profesím (užitá terminologie, srozumitelnost výkladu).¹⁰⁹ Kromě recenzovaných vědeckých statí jsou v časopise uveřejněné krátké zprávy o aktuálním dění, výzkumu a proběhlých akcích, ale rovněž recenze výstav a publikací.

108 Conservation OnLine – CoOL (culturalheritage.org).

109 <https://projekty.upce.cz/sites/default/projekty/ppp-pro/e-casopis.html> (13. 1. 2021).

8.4 INCCA¹¹⁰

(International Network for the Conservation of Contemporary Art)

O založení společnosti se zasadilo 23 osob z 11 organizací mezi lety 1999–2002, přičemž projekt podpořil Evropský program Raphael. Díky tomu se podařilo získat značné množství informací o umělcích. Sdílené zkušenosti se soustřeďovaly do vytvořeného průvodce správnou praxí (Guide to Good Practice).

Členové INCCA se věnují rozvoji, sdílení a zachování znalostí potřebných pro zachování moderního a současného umění. Tato oblast restaurování může působit nevděčně a nedůležitě. Nejedná se totiž o tak líbivou věc, jako je restaurování starých rukopisů. U těch se dnes potvrzuje, že ve většině případů postačí kvalitní způsob uložení a použití preventivní konzervace. Oproti tomu mnoho materiálů používaných v moderním umění není tak stabilních. Proto je třeba pro jejich zachování vyvinout větší úsilí a provést více testů. Mnohdy se jedná o práci s materiály neznámého složení, takže je velmi obtížné ujednotit technologické postupy.

8.5 ECCO¹¹¹

(European Confederation of Conservator-Restorers Organisation)

Organizace byla založena v roce 1991 evropskými organizacemi konzervátorů a restaurátorů. Stanovila si zásady bojovat za regulaci kontroly přístupu k povolání konzervátora-restaurátora tím, že formulovala profesní standardy a publikovala pokyny pro vzdělávání a praxi. Organizace má vizi chránit kulturní dědictví společnosti díky vysokým standardům odborné praxe.

110 <https://www.incca.org>. (14.1.2021)

111 <http://www.ecco-eu.org/about-ecco>. (18.1.2021)

8.6 Blue Shield ¹¹²

(The Blue Shield)

První mezinárodní smlouvy na ochranu kulturních památek vznikly už v 19. století. Po ničivých dopadech druhé světové války byla sepsána Haagská úmluva o ochraně kulturních památek v případě ozbrojeného konfliktu (1954).¹¹³ V roce 1996 došlo k vytvoření mezinárodního výboru Modrého štítu za účelem ochrany ohroženého kulturního dědictví. Založily ho čtyři nevládní organizace: ICA (Mezinárodní rada pro archivy), ICOM (Mezinárodní rada muzeí), IFLA (Mezinárodní federace knihovnických asociací a institucí) a ICOMOS (Mezinárodní rada pro památky a sídla). Organizace vytvořily koncept společné reakce na případné mimořádné situace, které by mohly ovlivnit kulturní dědictví. V roce 2005 se připojila CCAAA (Koordinační rada asociací audiovizuálních archivů), která ale v roce 2012 výbor opustila. Za účelem lepší koordinace na mezinárodní úrovni vznikla v roce 2008 Asociace národních výborů Modrého štítu (ANCBS).¹¹⁴

Modrý štít si stanovil několik hlavních úkolů:¹¹⁵

- Přípravu pro ty, kteří během konfliktu zamezují škodám.
- Ochranu hmotných i nehmotných kulturních památek podle Haagské úmluvy.
- Přípravu a pomoc v situacích, kdy je kulturní dědictví ohroženo živelními katastrofami.
- Předcházení nedovolenému obchodování, které následuje po rabování.

Eticky Modrý štít vždy staví potřeby lidí před ochranu kulturních památek. „*Pevně však věříme, že kulturní dědictví je od lidí neoddělitelné.*“ Hlavní hesla pro pracovníky jsou: pomoc, nezávislost, neutralita, profesionalita, respekt ke kulturní identitě, práce bez nároku na zisk.¹¹⁶

112 <https://theblueshield.org>. (13.1.2021)

113 Vyhláška č. 94/1958 Sb.

Vyhláška ministra zahraničních věcí o Úmluvě na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu a Protokolu k ní

114 <https://theblueshield.org/about-us/history>. (13.1.2021)

115 <https://theblueshield.org/about-us/ethics-approach-principles>. (13.1.2021)

116 <https://theblueshield.org/about-us/ethics-approach-principles/#1553909524696-ac28a772-4e89>.

8.6.1 Český komitét Modrý štít¹¹⁷

-

Členy komitétu jsou: SKIP (Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky), AMG (Asociace muzeí a galerií), ČAS (Česká archivní společnost) a Rada galerií ČR.

„Pravidelnou součástí odborného života tzv. Paměťových institucí se již tradičně staly každoroční konference pořádané Modrým štítem. Vždy jsou volena témata, která se nás všech týkají a zajímají nás. Ta letošní se dne 27. října 2017 konala již tradičně v konferenčním sále Národního archivu a nesla název Krizové plány v paměťových institucích v současných podmínkách.“¹¹⁸

8.7 STOP¹¹⁹

(Společnost pro technologie ochrany památek)

Roku 1994 byla zformována skupina odborníků, jejichž profese souvisely s obnovou a ochranou památkových objektů. Panovala shoda, že chybí pravidelný kontakt památkářů, technologů konzervace památek a ostatních příbuzných profesí. Vedlo to k nepochopení a vzájemnému podceňování. Na základě jednání došlo k založení Společnosti pro technologie ochrany památek STOP jako nezávislého sdružení fyzických a právnických osob, jehož cílem je hledat společná umělecko-historická a technologická řešení problémů péče o památky.

Společnost pravidelně organizuje vzdělávací akce, pořádá semináře, odborná setkání, workshopy a odborné exkurze. Hlavní aktivitou jsou teoretické semináře, kde vystupují odborníci různých profesí. Program má většinou ustálené schéma: teoretické základy, vyjádření památkářů, technologické hledisko a informace o konkrétních praktických zkušenostech. Vyhrazený je také čas na potřebné diskuse a polemiky o daném problému. Společnost rovněž vydává odborné publikace s tématy dotýkající se ochrany památek.

117 <https://www.skipcr.cz/odborne-organy/cesky-komitet-modry-stit>. (13.1.2021)

118 Archivní časopis 68/2018, s.163.

119 <https://www.pamatky-stop.cz>. (12.1.2021)

8.8 SČK¹²⁰

(Společenstvo českých knihařů)

Společenstvo českých knihařů (dále Společenstvo) má původ v setkávání aktivních rukodělných knihařů tzv. *Papírové soboty*. Vznik spolku v roce 1997 iniciovali umělci knihaři Jana a Jarmila Sobotovi z Lokte, Jana Přibíková z Kadaně a jejich přátelé. Logo, které bylo převzato, odkazuje na historicky významnou Jednotu společenstev knihařů. Společenstvo má od začátku za cíl vzdělávání v oboru knižní vazby a propagaci řemesla. Jedná se spolek sdružující na jednom místě nejen knihvazače, ale také obchodníky a vydavatele malých sérií, pracovníky knihoven a restaurátorských pracovišť, studenty, pedagogy a milovníky knihy a řemesla.

Společenstvo každý rok pořádá odborný vzdělávací seminář a k němu vydává zájmová periodika. Organizuje také soutěže v knižní vazbě, kde svou kategorii naleznou i studenti. I nadále pokračuje dnes již půlstoletá tradice Trienále umělecké knižní vazby.

Cílem Společenstva je udržovat staré řemeslo a ukazovat i laické veřejnosti, že se jedná o krásné a živé řemeslo. Za cíl si klade propojení všech lidí, kteří mají vztah k řemeslně zpracovaným knihám.

Několikrát ročně – vždy pod vedením zkušeného lektora – pořádá odborný workshop. Vždy je možnost účasti nejprve nabídnuta členům Společenstva a následně i široké veřejnosti. Jde o jedno- nebo dvoudenní setkání na konkrétní téma. Vždy se jedná o praktické zkoušení konkrétní knihařské technologie a odvedenou práci si účastníci odváží s sebou domů.

Pod záštitou Společenstva jsou pořádány výstavy, soutěže a na semináři i prodejní koutek s knihařským vybavením. Vydává také občasník, ve kterém se nachází články z oboru.

120 <https://knhari.cz/members#spolecenstvo> (22. 1. 2021).

8.9 AMG¹²¹

(Asociace muzeí a galerií České republiky)

„Asociace muzeí a galerií České republiky, je dobrovolným, samosprávným, nepolitickým svazkem muzeí, galerií, sdružuje muzejní instituce i osoby pracující v oboru. AMG byla založena 30. května 1990 jako občanské sdružení a po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku se stala zapsaným spolkem.“¹²²

Cílem spolku je všestranný rozvoj muzejnictví a zajištění svobodné tvůrčí práce. Hájí společné zájmy a práva, vytváří koncepce a společné projekty. Zaměřuje se také na popularizaci a propagaci muzeí a galerií v České republice. Asociace sepsala *Dokument o profesi konzervátora-restaurátora*.

Od roku 1992 je šestkrát ročně vydáván *Věstník AMG*. Primárně má za cíl informovat o dění v oboru. Pravidelnou rubrikou jsou pozvánky na plánované semináře, konference a workshopy. Obsahuje také přehled volných pracovních míst a kalendárium výstav.

8.10 eMuzeum¹²³

Jedná se o jedno z metodických pracovišť pro oblast muzejnictví. Vzniklo z iniciativy Ministerstva kultury České republiky v roce 2005. Má za cíl účinnější péči o movité kulturní dědictví v České republice. *„Pracoviště plní dokumentační, metodickou, informační, konzultační a školicí činnost v oboru své působnosti a je samostatným oddělením Národního muzea.“¹²⁴* Jednou z klíčových aktivit je správa oborového informačního portálu emuzeum.cz.

121 <https://www.cz-museums.cz/web/amg/titulni>. (11.1.2021)

122 <https://duha.mzk.cz/clanky/asociace-muzei-galerii-ceske-republiky-se-predstavuje>. (11.1.2021)

123 <http://emuzeum.cz>. (11.1.2021)

124 O centru (emuzeum.cz). (11.1.2021)

Vydává také časopis Muzeum, který je k dispozici on-line na webu. Obsahuje recenzované i nerecenzované články s oborovou tematikou. „*Nejnovějším číslem časopisu Muzeum se prolíná zamyšlení nad rolí muzea. A to jak v minulosti, tak aktuálně, respektive do budoucna... Zároveň i této činnosti se dotýká onen tekutý digitální svět. A zcela konkrétní výzvou je pak role muzeí ve veřejném prostoru.*“¹²⁵

8.11 Arte-fakt ¹²⁶

(Sdružení pro ochranu památek)

Profesní organizace Arte-fakt vznikla v roce 2006. Funguje formou dobrovolného občanského sdružení pro odborníky, kteří aktivně působí v oblasti památkové péče. Za cíl si klade podporu mezioborové komunikace odborníků a laické veřejnosti. Organizuje odborné přednášky, workshopy a konference.

125 Muzeum 56/2/2018, s. 2.

126 <http://www.arte-fakt.cz>. (11.1.2021)

9 Odborná pracoviště

Místem pro uplatnění odborníků z oboru jsou především pracoviště státních institucí. Jedná se o místa, kde je pod odborným dohledem a v kontrolovaných podmínkách uloženo největší množství (nejen) kulturních a národních kulturních památek. Objekty jsou nejen odborně uloženy, ale také zpřístupňovány badatelům. Existuje propracovaná síť knihoven, archivů a muzeí. Naprostá většina z nich má vlastní konzervátorské pracoviště nebo velmi úzce spolupracuje s jinou institucí. Často jsou také vypisována výběrová řízení pro externí restaurátory. Většinou se jedná o větší nebo náročnější objekty, které by nebylo možné restaurovat v často omezených prostorách místní dílny. Místní pracoviště jsou určena pro vlastní potřebu především příprav na výstavy a zápůjčky nebo ambulantní opravy aj. Níže je zmíněna pouze část těchto institucí, jelikož se domnívám, že není nezbytně nutné vypisovat každý archiv. Pokud bude mít například absolvent studia zájem uplatnit se v oboru, nejlepší varianta je najít si konkrétní oblast a kontaktovat vedení, zda nehledá pracovníky.

9.1 Národní knihovna České republiky

Restaurátorské pracoviště v Národní knihovně patří mezi nejstarší na našem území, o čemž svědčí i původní název *Ústřední konservační dílna státních vědeckých knihoven*. O založení pracoviště se v roce 1950 zasadil Josef Vyskočil. V dílně se také pracovalo na konzervaci a restaurování písemných památek pro řadu institucí.¹²⁷

Josef Vyskočil patřil mezi nejdůležitější restaurátorské osobnosti v České republice. Byl nadšeným propagátorem oboru. Uvedl do praxe techniku dolévání papírové podložky. Na jejím zdokonalení pracoval spolu s Františkem Zumanem. Nebál se ani mezioborové spolupráce. S chemiky se podílel na vývoji či zdokonalení dalších metod, například zpevnění papírové podložky. Důležitou zásluhu pro obor má především proto, že přetváří celý způsob restaurování papíru. Tehdy se jednalo především o knihvazačskou záležitost. Mimo jiné byl i zakladatelem vyučovacího oboru na Grafické škole v Helichově ulici. A napomohl tak k výchově první generace restaurátorů. *„Důležitým momentem je i práce na knihářské a konzervátorské terminologii a formulace etických zásad při restaurování,*

127 JAROŠOVÁ, Lucie. Restaurování knih a knižní vazby v České republice. Brno, 2009. Magisterská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Hana Karkanová, s. 79–81.

na níž spolupracoval s historikem Bohumilem Nuskou, snaha o zavedení specializované výroby kvalitních materiálů pro restaurátorské potřeby – spolupráce s papírnou ve Velkých Losinách a Výzkumným ústavem kožedělným v Otrokovicích, který následně začal produkovat usně vynikajících kvalit. ¹²⁸

V době působení vedoucí Jiřiny Hanzlové dochází k důležitému prohlubování spolupráce s odborníky v oblasti přírodních věd. Dochází k vývoji metody štěpení papíru. Tato metoda byla pro svou rizikovost využívána pouze okrajově.¹²⁹ Paní Hanzlová dále rozšiřuje pracoviště a předznamenává tím i jeho další členění.

V současné době existuje v Národní knihovně tzv. Odbor ochrany knihovních fondů (OOKF), který má na starost komplexní péči o moderní historické sbírky knihovny. Plní funkci výzkumného, konzultačního a metodického pracoviště pro celou republiku. Odbor se dále dělí na oddělení restaurování, oddělení vývoje a výzkumných laboratoří a oddělení preventivní konzervace. Celý odbor působí v Centrálním depozitáři v Hostivaři, který momentálně prochází rozsáhlou rekonstrukcí.

Oddělení restaurování provádí péči o historickou část knihovního fondu – specializuje se na fondy do roku 1799. Věnuje se instalaci výstav, ale i výrobě specifických ochranných obalů. Nicméně hlavní náplní je restaurování fondů.¹³⁰

Oddělení vývoje a výzkumných laboratoří navazuje na původní oddělení preventivní a hromadné konzervace knihovních fondů. Náplní oddělení je provádění analýz na poškozených knihách, ověřování nových konzervátorských a restaurátorských metod, ověřování a návrhy zkvalitnění vlastností ochranných a jiných materiálů využívaných v praxi. Další náplní je monitorování a vyhodnocování klimatických podmínek v depozitářích, studovnách a výstavních prostorách. Součástí je i mikrobiologická laboratoř.¹³¹

128 <https://text.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/sprava-a-ochrana-fondu/oddeleni-restaurovani-1/historie-restauratorskeho-oddeleni>. (19.1.2021)

129 Tato metoda dnes nepatří mezi nejpoblárnější restaurátorské zákroky. V Německu byla posunuta na úroveň hromadného postupu. Firma Becker nabízí stroj na hromadné štěpení, který zvládne 600 až 700 dvojlístů za hodinu s obsluhou dvou až tří lidí. (Z přednášek Ing. Hany Paulusové.)

130 <https://text.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/sprava-a-ochrana-fondu/oddeleni-restaurovani-1/oddeleni-restaurovani>. (19.1.2021)

131 <https://text.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/sprava-a-ochrana-fondu/oddeleni-vyvoje-a-vyzkumnych-laboratori-1/oddeleni-vyvoje-a-vyzkumnych-laboratori>. (19.1.2021)

Oddělení preventivní konzervace se zaměřuje na veškeré fondy od roku 1800. Na oddělení je prováděna nová vazba a převazba knih. Provádí se zde také restaurátorské zákroky především na fondech 19. století. Realizuje výrobu ochranných obalů, a to nejen pro vlastní potřebu. Provádí také mechanickou očistu novodobých knihovních fondů.¹³²

9.2 Národní muzeum

„Národní muzeum je největším muzeem České republiky. Je ústředním státním muzeem s funkcí sbírkotvornou, vědeckou, osvětovou a metodickou.“¹³³

Vznik muzea je datován do roku 1818 a je spojen s dary velkých soukromých sbírek z majetku aristokratů žijících v Čechách. Tyto velkolepé sbírky přírodovědeckého charakteru byly postupem času dále rozšiřovány. S Národním muzeem jsou spojena velká jména doby: František Palacký, Kašpar Sternberg, František Xaver Maxmilián Zippe, Jan Evangelista Purkyně a další.

Už od počátku vzniku Národního muzea bylo velkým problémem uložení sbírek. Částečně se vyřešil výstavbou muzejní budovy na Václavském náměstí. I když se budova stavěla s velkou kapacitou úložného prostoru, která v té době naprosto dostačovala, velmi záhy se i tato budova stala z hlediska uložení sbírek nedostatečnou. Významná změna nastala až v posledních letech, kdy byla postavena nová budova Přírodovědeckého muzea v Horních Počernicích a dnes již tzv. Historická budova Národního muzea prošla rozsáhlou rekonstrukcí. Nicméně i nadále zůstává významná část sbírek uložena v depozitáři v Terezíně.¹³⁴

Součástí Národního muzea je i oddělení péče o sbírky. Toto oddělení řeší veškeré potřeby související s péčí i ochranou sbírek. Pracují zde odborníci na restaurování kovů,

132 <https://text.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/sprava-a-ochrana-fondu/oddeleni-preventivni-konzervace-1/oddeleni-preventivni-konzervace>. (19.1.2021)

133 <https://www.nm.cz/o-nas/historie>. (19.1.2021)

134 <https://www.nm.cz/o-nas/historie>. (19.1.2021)

skla a keramiky, sochařských děl, textilu, malířských děl i nábytku. Mají na starosti také depozitář v Terezíně, kde se nachází druhé vybavené pracoviště. Je tam také oddělení nazvané Radiografické pracoviště, které se využívá k provádění průzkumu.¹³⁵ Toto oddělení nemá v péči sbírky z papíru.

9.2.1 Knihovna národního muzea

Knihovna organizačně spadá pod Národní muzeum. „*Je to veřejná vědecká knihovna a druhá největší knihovna s historickými fondy v České republice. Vznikla společně s Národním muzeem v roce 1818.*“¹³⁶ Jedná se o prezenční vědeckou knihovnu, která zpřístupňuje fondy ve studovnách badatelům. Je jedním z odborných ústavů Národního muzea. Mezi lety 1891 až 2011 sídlila v historické budově Národního muzea, aktuálně je umístěna v nové budově Národního muzea.

Jedním ze sedmi oddělení je Oddělení rukopisů a starých tisků. Spravuje nejvzácnější fondy Knihovny Národního muzea. Jeho součástí je konzervační dílna. Dílna spolupracuje se všemi odděleními Národního muzea. Restaurátoři poskytují komplexní péči sbírkám na papírové podložce. Kontrolují nejen fyzický stav, ale také podmínky uložení. Restaurátorská dílna se nachází v Nové budově na Václavském náměstí v nově zrekonstruovaných prostorách.¹³⁷

9.3 Národní galerie

Historie Národní galerie spadá až do roku 1796, kdy vznikla Společnost vlasteneckých přátel umění. Záhy byly založeny dvě nepostradatelné instituce: Akademie umění a veřejně přístupná Obrazárna. Když v roce 1902 vznikla Moderní galerie Království českého, byly provedeny nákupy děl od Josefa Čapka nebo Emila Filly. V roce 1942 byla galerie sloučena s Obrazárnou. Nejvýznamnější nákupy proběhly v letech 1923, kdy

135 <https://www.nm.cz/historicke-muzeum/oddeleni-pece-o-sbirky#odborna-cinnost>. (19.1.2021)

136 <https://www.nm.cz/knihovna-narodniho-muzea#o-nas>. (19.1.2021)

137 <https://www.nm.cz/knihovna-narodniho-muzea/oddeleni-rukopisu-a-starych-tisku#o-nas>. (20.1.2021)

vláda uvolnila částku pěti milionů korun na nákup uměleckých děl. Byla získána díla od autorů, jako jsou Eugène Delacroix, Camille Corot, Claude Monet, Paul Cézanne, Paul Gauguin, Vincent van Gogh, Pablo Picasso, André Derain či Auguste Rodin.

V době druhé světové války došlo ke zrušení Moderní galerie a její sbírky přešly do tehdy již nazývané Národní galerie. „*Reorganizace instituce provedená za války byla zpětně potvrzena v roce 1949 zákonem č. 148/1949 Sb., o Národní galerii v Praze.*“¹³⁸ Momentálně Národní galerie spravuje šest pražských budov.

Nepostradatelnou součástí Národní galerie je Restaurátorské oddělení. Pracoviště se věnuje péči o materiální stav fondů. Restaurátorské pracoviště svým personálním oddělením plně pokrývá materiální nároky fondů Národní galerie, jako jsou restaurování obrazů na plátně a desce, sochařských uměleckých děl, uměleckých děl na papíře a specifických děl asijského umění. „*Vedle restaurátorské praxe se pracovníci podílejí na vzdělávací činnosti restaurátorů ostatních muzeálních institucí i odborné veřejnosti. Restaurátorské oddělení dále organizuje vzdělávací workshopy a konference se zahraničními specialisty.*“¹³⁹

9.4 Národní archiv

„*Aby na nic a na nikoho nebylo zapomenuto.*“

Rudolf Kad'ourek

Už od dob vzniku prvních listin za dob českého království bylo potřeba vytvářet bezpečné místo pro jejich uložení. Odtud pramení dlouhá historie a složitý vývoj dnešního Národního archivu. Jeho historie je velmi přehledně popsána a není třeba tento historický vývoj více rozebírat.¹⁴⁰

Velkým problémem byl vždy v ukládacích prostorách, které neodpovídaly důležitosti ukládaných fondů. Problém byl vyřešen až výstavbou nové budovy archivu, který je umístěn v Praze na Chodovci. Ke stěhování došlo během roku 2001. Tato nová stavba je koncipována jako komplexní pracovní prostředí, jež splňuje přísné nároky pro manipulaci s fondy. Budovu lze pomyslně rozdělit na dva hlavní sektory. Přední část

138 <https://www.ngprague.cz/o-nas/stranka/historie>. (20.1.2021)

139 <https://www.ngprague.cz/o-nas/stranka/restauratorske-oddeleni>. (20.1.2021)

140 <https://www.nacr.cz/o-nas/historie>. (20.1.2021)

budovy tvoří prostorné foyer, odkud veřejnost může vstoupit do studoven a výstavních prostor. Dále budovu tvoří dvě křídla pracovních prostor pro zaměstnance. Každé patro a křídlo je vymezeno jednomu oddělení, aby se zvýšilo zabezpečení budovy. V zadní části je samotný archivní prostor. Budova má výrazné architektonické řešení. Obě sekce na sebe těsně navazují, takže není nutné, aby se v případě, kdy exempláře opouštějí budovu, hlídaly klimatické podmínky.¹⁴¹

10. oddělení péče o fyzický stav archiválií má na starosti kompletní přímou i nepřímou péči o fyzický stav fondů. Součástí je restaurátorské pracoviště vybavené velkým množstvím speciálních technologií, neboť oddělení má na ně dostatečný prostor. V budově se nachází například komora pro hromadnou dezinfekci etylenoxidem, která vyžaduje sofistikovaný způsob odvětrávání. Oddělení plní rovněž funkci ústředního vědecko-výzkumného pracoviště a metodického centra.¹⁴²

Na tomto pracovišti momentálně působí Dr. Ing. Michal Ďurovič a jeho kolegové, kteří jsou autory knihy *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Mnoho pracovníků působí jako externí vyučující pro FR UPCE v Litomyšli, VŠCHT nebo pro Grafickou školu v Helichově ulici.¹⁴³

9.5 Vědecká knihovna v Olomouci

Vědecká knihovna v Olomouci (VKOL) v minulosti budovala své fondy díky odevzdávaným povinným výtiskům. Na vině je především malý rozpočet pro nákup a také rostoucí cena nových knih. V minulosti ve fondech VKOL končily například rušené zámecké knihovny, díky nimž má tato knihovna zajímavě tvořený historický fond.¹⁴⁴

Vědecká knihovna disponuje vlastním restaurátorským pracovištěm, které má však ve srovnání s jinými institucemi mnohem kratší historii. Oddělení bylo založeno roku 1988. Disponuje moderním vybavením pro kvalitní péči o historické památky.¹⁴⁵

141 Z vlastní návštěvy Národního archivu během studia.

142 <https://www.nacr.cz/o-nas/zakladni-informace#odd10>. (20.1.2021)

143 JAROŠOVÁ, Lucie. *Restaurování knih a knižní vazby v České republice*. Brno, 2009. Magisterská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Hana Karkanová, s. 82–84.

144 <https://www.vkol.cz>. (20.1.2021)

145 Jarošová, s. 85–86.

9.6 Židovské muzeum v Praze

Muzeum bylo založeno roku 1906 a počátky sbírek tvořily předměty ze synagog a modliteben, které zanikly v důsledku asanace pražského židovského ghetta. Muzejní spolek byl roku 1939 zrušen a roku 1942 nahrazen tzv. Židovským ústředním muzeem.¹⁴⁶

Pro potřeby muzea se zřídila tři odborná pracoviště pro restaurování kovů, textilu a papír (pergamenu). Dílna se zaměřuje výhradně na restaurování vlastních fondů. V dílně je prováděna adjustace sbírkových předmětů a spolupracuje rovněž na přípravě výstav. Studenti tady mohou vykonávat odbornou praxi.¹⁴⁷

9.7 Moravský zemský archiv v Brně

Historie archivu sahá do první poloviny 19. století. Jeho založení je spojeno se jménem Antonína Bočka, profesora českého jazyka. Boček byl jmenován stavovským archivářem a pro výkon své funkce získal prostory bývalého zasedacího sálu apelačního soudu v Dikasteriálním paláci. Za úkol měl přípravu materiálů pro podrobné zpracování historie Moravy. Po jeho smrti pokračoval v jeho práci spolupracovník Josef Chytil.

Do archivu začaly postupně přibývat soubory ze zemských archivů a institucí. Své místo zde získaly písemnosti ze zrušených klášterů. Archiv postupně rostl. Jeho další významné rozšíření zajistil Bertold Bretholz. Jezdil na studijní cesty, rozšiřoval obsah a rozsah archivních sbírek.

Roku 1931 rozhodlo ministerstvo spravedlnosti o předání písemností z justičních institucí. Tím se do archivu dostal mimořádně hodnotný celek moravských zemských desek. Archiv se dlouhodobě začal potýkat s nedostatkem prostor pro uložení. Postupně byly sbírky umístovány do Telče, Uherského Hradiště a dále do zrušené věznice na Cejlu.

Když bylo v roce 1960 rozhodnuto o reorganizaci státní správy a bylo nutné převzetí dalšího množství dokumentů, začalo období neustálých jednání o nabytí nových prostor.

146 <https://www.jewishmuseum.cz>. (20.1.2021)

147 <https://www.jewishmuseum.cz/sbirky-a-vyzkum/sbirky-a-fondy/restauratorske-dilny>.

Když vešlo v platnost nové ustanovení o změně a zrušení některých zákonů¹⁴⁸, přešlo do organizační struktury patnáct okresních archivů ze tří krajů. Stavba nové budovy započala roku 2005 a byla dokončena za dva roky. Převoz z ostatních postupně rušených depozitářů se dokončil v roce 2009.¹⁴⁹

Archiv má k dispozici vlastní restaurátorskou dílnu v rámci Oddělení ochrany archiválií. Pracovníci koordinují preventivní péči o archiválie, podílejí se na přípravě výstav a zápůjček. A v neposlední řadě mají na starost restaurátorské práce na archiváliích.¹⁵⁰

9.8 Slovenská národní knihovna

Nápad na založení Slovenské národní knihovny vznikl na začátku 19. století. Nositelé myšlenky pro zachování dějin, filozofie a podstaty národa byli především Michal Rešetka a Martin Hamuljak. Oba soustřeďovali sbírky knih slovenské literatury, rukopisů, obrazů i rytin, které knihovně odkázali. První koncept tvořila Matice slovenská, která obsahoval rukopisy, obrazové i muzejní sbírky o dějinách slovenského národa. Matice slovenská byla budována z darů mezi lety 1863–1875. Pak byla zrušena a sbírky dočasně uloženy v Martině. Na počátku 20. století se sbírky rozvezly do Nitry a do knihovny v Budapešti. Zpět se vrátily až po roce 1943.

Když byla Matice v roce 1919 obnovena, začala vznikat rozsáhlá sbírka. Roku 1941 došlo k založení Slovenské národní knihovny, která obsahovala literární část Matice a fond Literárního archivu.¹⁵¹ Od roku 2000 spravuje samostatně více než pět milionů svazků.¹⁵²

V rámci knihovny funguje Odbor ochrany fondů, který má v kompetenci komplexní péči o fyzický stav fondů. Po dohodě restauruje i sbírky jiných slovenských knihoven. Oddělení připravuje fondy na digitalizaci. Pečuje o fondy v režimu preventivní ochrany a restauruje dokumenty. Zapojuje se do aktivní výzkumné činnosti a spolupracuje

148 Zákon č. 320/2002 Sb.

149 <https://www.mza.cz/brno/historie-moravskeho-zemskeho-archivu-v-brne>. (21.1.2021)

150 <https://www.mza.cz/brno/oddeleni-ochrany-archivalii>. (21.1.2021)

151 <https://snk.sk/sk/domov/14-o-kniznici/110-historia-kniznice.html>. (22.1.2021)

152 Dle zákona NR SR č. 183/2000 Z. z., o knižniciach.

s dalšími významnými institucemi, jako jsou Národní archiv a Národní knihovna České republiky, Slovenská technická univerzita, Vysoká škola výtvarných umění nebo Getty Conservation Institute.¹⁵³

9.9 Slovenské národní muzeum

Myšlenka na zřízení Slovenského národního muzea spatřila světlo světa v době národního obrození. Muzeální slovenská společnost však vznikla později než Matica slovenská, a to v roce 1893 především díky úsilí Andreje Kmeta. Díky nepřetržité existenci muzea vznikla i národní knihovna nebo národní archiv. Díky podpoře muzea se začaly rozvíjet i celostátní restaurátorské ateliéry a památkové instituce.

Národní muzeum dokumentuje především vývoj přírody na Slovensku, kulturní život Slováků a budování demokratického státu.¹⁵⁴

I tato instituce má Odbor ochrany sbírkových předmětů. Jedná se o pracoviště vykonávající restaurování a konzervování, ale i preparování. Pracoviště má za úkol sledování a úpravu klimatických podmínek pro uložení fondu. Provádí restaurátorské zákroky na objektech.¹⁵⁵

9.10 Univerzitní knihovna v Bratislavě

Jedná se o nejstarší univerzitní knihovnu na Slovensku. Byla založena v roce 1919 jako knihovna Univerzity Komenského. Do roku 1954 plnila souběžně funkci národní knihovny. Od počátku své existence má právo na povinný výtisk knih na území Slovenska. Plní funkci vědecké knihovny, i když si ponechala název Univerzitní knihovna.¹⁵⁶

153 <https://www.snk.sk/sk/informacie-pre/kniznice-a-knihovnikov/metodika-pre-dalsie-odbory/ochrana-fondov.html>. (22.1.2021)

154 <https://www.snm.sk/?poslanie-a-historia>. (24.1.2021)

155 <https://www.snm.sk/?odborna-ochrana-zbierkovych-predmetov>. (24.1.2021)

156 <https://www.ulib.sk/sk/o-kniznici/historia/historia.html>. (24.1.2021)

Knihovna se organizačně dělí na čtyři úseky. Součástí druhého Úseku knižních činností je Odbor knižních fondů. Jeho Oddělení preventivní ochrany dokumentů má za úkol péči o uložené knižní fondy. V Úseku elektronizace a integrace lze nalézt Odbor ochrany dokumentů a tam tři oddělení – knižní vazby, reprografických služeb a restaurování dokumentů. Oddělení pečuje o fyzický stav sbírek a spolupracuje na přípravě výstav.

9.11 Slovenský národní archiv

Dříve Státní ústřední archiv se sídlem v Bratislavě vznikl v roce 1952. Archiv je pod ministerstvem vnitra a má za úkol přebírat dokumenty do trvalého uložení a následného zpřístupňování.¹⁵⁷ Malou část uložených dokumentů tvoří dokumenty získané rozlukou uherských ministerstev. „Většinu archiválií tvoří materiály z období po roce 1918. Patří sem fond ministerstva vnitra s plnou mocí pro správu Slovenska, fond krajského úřadu, za nímž následuje komplex materiálů ústředních orgánů a úřadů Slovenského státu. Nalezneme zde fondy soudních, správních, hospodářských i finančních institucí, fondy politických stran, škol či spolků.“¹⁵⁸ Lze zde nalézt také fondy ze šlechtických sbírek a církevních institucí.

Nachází se zde Oddělení ochrany archivních dokumentů, které plní úkoly spojené s ochranou archivních dokumentů. Dvě organizační jednotky jsou děleny na laboratorní a foto laboratorní. Laboratorní část je určena pro restaurování a konzervování dokumentů. Zde se pečuje kompletně o všechny dokumenty uložené v archivu – od map, plánů, pečeti až po novodobé dokumenty. V laboratoři je prováděn i úzce spojený aplikovaný výzkum. Oddělení má k dispozici i vakuovou dezinfekční komoru, která slouží především pro přírůstky. Druhé oddělení má za úkol vyhotovování reprodukcí archivních dokumentů, aby byl umožněn co nejširší přístup badatelům bez zbytečného namáhání archiválií. Oddělení plní i funkci školícího střediska a metodického centra.¹⁵⁹

157 <https://www.minv.sk/?slovensky-narodny-archiv-1>. (25.1.2021)

158 BAUEROVÁ, Zuzana. Proti času: konzervovanie-reštaurovanie v Československu 1918-1971. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2015, s. 31. ISBN 978-80-87989-05-0.

159 <https://www.minv.sk/?OOAD>. (27.1.2021)

10 Spolupráce restaurátorských pracovišť

Všechny zmiňované organizace a spolky plní důležitou funkci propojování organizací a předávání informací. V dnešní době si práci a vzdělávání nikdo nedovede představit bez komunikace. „*V minulosti, v době totality, nebyla taková komunikace příliš žádoucí. Dokonce na některých archivních pracovištích, tedy i konzervačních dílnách, museli zaměstnanci podepisovat jakýsi slib mlčenlivosti.*“¹⁶⁰ V současné době záleží především na přístupu konkrétního vedoucího pracoviště, jakým způsobem bude podporovat komunikaci.

Největší naději pro spolupráci v péči o dokumenty mezi Českou republikou a Slovenskem vyjádřil dnes již bývalý generální ředitel Národní knihovny České republiky Martin Kocanda, který řekl: „*Pomohla by speciální odkyselovací linka, která je ale pro knihovnu nad rámec finančních možností. Vedení se proto chce dohodnout se Slovenskou národní knihovnou, že by vybavení za 100 až 150 milionů korun mohly pořídit společnými silami.*“¹⁶¹ Takto mluvil o potřebě lepšího systému pro odkyselování dokumentů, který je aktuálně klíčový pro hromadnou péči o fondy. V současné době probíhá spolupráce mezi českými knihovnami v zanášení informací do tzv. Registru odkyselování.¹⁶² V registru je aktuálně zaneseno pouze 122 312 knihovních jednotek. Jedná se o hromadný registr, ve kterém hraje hlavní roli pH papíru. Vzhledem k tomu, že aktuálně je jedinou možností pro hromadné odkyselení linka v Německu, je nutné, aby spolu instituce v České republice spolupracovaly a společnými silami vyhodnocovaly k tomuto zásahu nejdůležitější svazky. Proto vznikla myšlenka nové společné linky pro hromadné odkyselení.

160 VANIŠOVÁ, Milana. Historický vývoj oboru Konzervátorství restaurátorství papírových dokumentů a knižní vazby, používaných metod a vzdělávacích institucí v Československu a České republice. Litomyšl, 2018. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta Restaurování. Vedoucí práce Mgr. et BcA. Radomír Slovík, s. 58.

161 <https://prahatv.eu/zpravy/praha/praha/8530/narodni-knihovna-potrebuje-odkyselovaci-linku>. (27.1.2021)

162 <http://odkyselovani.nkp.cz>. (27.1.2021)

11 Teoretická setkání

Asi nelze obsáhnout všechna odborná teoretická setkání, která jsou v rámci oboru restaurování a památkové péče uskutečňována. Proto jsem zde uvedla ty nejznámější a pravděpodobně nejdůležitější události, které se konají v České republice. V kapitole o odborných společenstvích jsou zmíněna setkání, která jsou s nimi neodmyslitelně spojena.

Škoda jen, že není na odborná setkání zváno více studentů, a to jak z řad středních, tak i vysokých škol. Často se jedná pouze o jednotlivce. Některé školy se snaží své studenty na setkání upozorňovat, nicméně ti jsou nuceni nabídky odmítat z finančních důvodů. Nabízená stipendia nejsou pro účely několikadenní konference dostačující. Nedostatečná studentská účast může mít za následek malé uplatnění absolventů nebo další nezáměr o obor. Jak říká Božena Víchová: „*Škoda jen, že této formy prezentace nevyužili zástupci pozvaných středních škol. Mohli by tak rozšířit obzory svým absolventům a nasměrovat talentované žáky pro studium restaurování a konzervování památkového fondu.*“¹⁶³

11.1 Konference konzervátorů-restaurátorů

V roce 2021 se bude konat už 29. ročník Konference konzervátorů-restaurátorů. Je zpravidla třídní a každý rok ji pořádá Metodické centrum konzervace Technického muzea v Brně ve spolupráci s další institucemi. Je podporována Ministerstvem kultury ČR, Asociací muzeí a galerií ČR a Českým výborem Mezinárodní rady muzeí – ICOM.¹⁶⁴ Konference je koncipována jako setkání především pro konzervátory a technology. Zaměřuje se na příklady správné praxe v péči o kulturní dědictví, na aktuální poznatky vědeckého zkoumání materiálů nebo postupů. Dále klade otázky etického rámce oboru.

V rámci konání konference se přednášejí příspěvky a prezentují postery s aktuální tematikou. Příspěvky jsou pak shrnuty v periodiku *Fórum pro konzervátory-restaurátory*.¹⁶⁵ Pro účast na konferenci je nutné zaslat přihlášku.

163 Zprávy památkové péče 73/2013/5, s. 488.

164 <https://mck.technicalmuseum.cz/akce/domaci-akce/konference-konzervatoru-restauratoru-2020-v-klatovech>. (17.1.2021)

165 <http://emuzeum.cz/akce/domaci-konference-a-seminare/konference-konzervatoru-restauratoru-2020-v-klatovech-presunuto-na-2021>. (17.1.2021)

„27. ročník *Konference konzervátorů-restaurátorů* pořádané 11.–13. září 2018 Metodickým centrem konzervace TMB ve spolupráci s Komisí konzervátorů-restaurátorů AMG hostilo tentokrát Regionální muzeum v Mikulově ve velkém zámeckém sále. Program nabídl prostor interdisciplinárním a mezinárodním příspěvkům. Celkově bylo nahlášeno 25 přednášek.“¹⁶⁶

11.2 Konference Restaurování a ochrana uměleckých děl

Konferenci pořádá sdružení pro ochranu památek Arte-fakt. Každý rok je vybráno téma konference, ke kterému se přibližují jednotlivé přednášky.¹⁶⁷ Někdy je téma pojato široce pro celý obor, jiný rok může být více zaměřeno na konkrétní materiál. Například poslední konaná konference v roce 2020 v Kutné Hoře byla na téma Restaurování-retrospekce.¹⁶⁸

Konference je jednodenní a dělí se na čtyři tematické okruhy. První část je nejsilněji věnována hlavnímu tématu, druhá část je věnována metodám zásahu na objektech. Třetí část obsahuje medailonky významných osobností z oboru a poslední část případové studie. Jedná se o prezentaci konkrétních zásahů na objektech. Pro účast je nutné zaslat přihlášku.¹⁶⁹ Účastnický poplatek je pro studenty 300 a pro běžného účastníka 800 Kč. Přednášející a členové Arte-faktu jsou od poplatku osvobozeni.

Konference z roku 2011 jasně dokazuje svůj cíl: „*Konference dala podnět k rozsáhlé diskusi o etickém přístupu k obnově památek, zejména pak o aktuální praxi obnovy památkových objektů. Vzhledem k závažnosti tématu vyslovili účastníci konference vůli pokračovat na nejbližším dalším diskusním setkání v jasné formulaci toho, co je třeba v dané problematice vyjasnit, a ve vytipování oblastí, ve kterých je nutné nalézt cestu ke zlepšení současného stavu.*“¹⁷⁰

166 Archivní časopis 69/2019, s. 65.

167 <http://emuzeum.cz/akce/domaci-konference-a-seminare/konference-restaurovani-a-ochrana-umeleckych-del-2020>. (17.1.2021)

168 <http://mck.technicalmuseum.cz/aktuality/vyzva-k-zasilani-abstraktu-konference-restaurovani-a-ochrana-umeleckych-del-2020>. (17.1.2021)

169 https://mck.technicalmuseum.cz/wp-content/uploads/2019/08/ARTE-FAKT_Restaurov%3%aIn%3%adRetrospekce_v%3%bdzva-pro-abstrakta-2020.pdf. (17.1.2021)

170 Zprávy památkové péče 72/2012/1, s. 68.

11.3 Seminář restaurátorů a historiků

Moravský zemský archiv pořádá vždy s jiným spolupořadatelem čtyřdenní odborný seminář, který je věnován restaurátorům, historikům, studentům a všem odborníkům z oblasti památkové péče. Vzhledem k délce trvání semináře přichází na řadu opravdu velké množství přednášejících. Je tedy dost času na mnoho témat, předávají se zkušenosti ze zahraničních stáží a cest, účastníci se učí pracovat s novými materiály.¹⁷¹ Součástí třetího dne je tradičně prostor pro posterovou prezentaci menších projektů. Ze semináře vychází sborník s odbornými texty, které zazněly během konání akce.

11.4 Seminář Preventivní péče o historické fondy

Jedná se o dvoudenní odborný seminář, který je určen všem, „kteří se každodenně starají o historické knihovní fondy – od uklízeček až po správce depozitářů“.¹⁷² V rámci semináře probíhá i praktická dílna, která ale nemá obsáhnout většinu času, proto je seminář zařazen v této kapitole. Seminář je pořádán v rámci projektu NAKI – byl pořádán už za existence projektu NAKI I a plynule navázal s pokračujícím projektem NAKI II. I zde se najdou velmi zajímavá témata přednášek spolu s významnými osobnostmi památkové péče. Konferenční poplatek je 400 Kč a jedná se o seminář v malých prostorách – proto je celý zážitek velmi komorní a je zde velká šance ke konverzaci s přednášejícími. Praktická část semináře je zaměřena na poznání základních dovedností spojených s knižními fondy. Jedná se o tvorbu vazeb, zkoušení výzdobných technik aj.

11.5 Seminář Společenstva českých knihařů

Tento seminář je třídní a je vždy pořádán ve spolupráci s jinou členskou institucí. Součástí jsou přednášky zaměřené na vývoj knižní vazby, výzdobné techniky i osobnosti knihařského řemesla. Skoro každý rok je přítomen zajímavý zahraniční host. Druhá část semináře se soustřeďuje na praktické ukázky. Součástí je vždy i prodejní část s knihařským

171 <https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2019/10/Program-XVII.-seminare-restauratoru-a-historiku-Jihlava-2019.pdf>. (18.1.2021)

172 <https://www.hospital-kuks.cz/cs/akce/9502-seminar-preventivni-pece-o-historicke-knihovni-fondy>. (18.1.2021)

vybavením a materiály, ale také výstava knižních vazeb. V případě tohoto semináře je potřeba si včas zařídit registraci. Registrační poplatek se různí podle mnoha faktorů.¹⁷³

„V pátek ráno se otevřely okované dveře zbrojnice Západočeského muzea všem nákupčtivým knihařům... Odpoledne bylo ve znamení velkého očekávání, neboť se chystalo udílení cen XVI. Trienále umělecké knižní vazby a slavnostní otevření výstavy.“¹⁷⁴

173 https://knihari.cz/event/xxiii-seminar-spolecenstva-ceskych-kniharu-2019-06-20-2019-06-23-29/page/website_event.o-udalosti-xxiii-seminar-spolecenstva-ceskych-knih. (27.1.2021)

174 Občasník 1/2020, s. 23.

12 Praktická setkání

Setkání za účelem praktických ukázek nebo přímo workshopy jsou jednorázovou záležitostí, narozdíl od seminářů, které mají mnohaletou tradici a konají se pravidelně. Nejčastěji se jedná o událost, která je naplánována na základě objevu nové techniky v oboru nebo za účelem předání mnohaleté zkušenosti konkrétního odborníka.

Do této kategorie lze uvést například spolupráci mezi pracovišti, kdy dojde k pořízení nového vybavení a je třeba zajistit jeho odbornou obsluhu zaměstnanci. Nebo zájem o rozšíření znalostí o inovativním postupu či užívání nového materiálu. V takových případech se naplánuje návštěva pracoviště a zhruba půldenní školení.

Důležitým faktorem je také mezinárodní spolupráce. V rámci projektů a seminářů dochází k návštěvám nejen vedoucích pracovníků, ale i běžných zaměstnanců. Vždy je velmi přínosné, když mají možnost vidět provoz jiného pracoviště.

K těmto účelům jsou určena odborná společenstva. Díky nim jsou v úzkém kontaktu mnohaletí odborníci, kteří se mohou snadněji domluvit na uspořádání workshopu a předat své znalosti nastupující generaci. Ti jsou vděční za rozšíření svých vědomostí a dovedností nabytých ve školách nebo samostudiem. Často se jedná o jednodenní nebo dvoudenní setkání.

V rámci vzdělávání je důležitá popularizace oboru mezi laiky. Tím se zabýval například projekt (Ne)tušené souvislosti. „*V praxi se ukazuje, že mezioborová spolupráce je nezbytný prostředek k dosažení kvalitního výsledku také v oblasti popularizace.*“¹⁷⁵ V rámci projektu byly zpřístupněny běžně uzavřené části odborných pracovišť. Návštěvníci se seznámili s praktickými technikami péče o památky. Součástí byl i několikadenní workshop pod vedením odborníků. Díky tomu měli běžní návštěvníci možnost blíže poznat, co vlastně obnáší práce restaurátorů, kurátorů a dalších pracovníků památkové péče.

175 HORÁK, Petr a Vratislav NEJEDLÝ. Základní pojmy v péči o kulturní dědictví. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013, s. 395.. ISBN 978-80-7395-716-2.

13 Praktická část

13.1 Vymezení výzkumného cíle

Praktická část této diplomové práce byla zvolena tak, aby se pokusila sjednotit náhled odborníků oboru konzervování na problematiku vzdělávání. Při mém skoro desetiletém působení v oboru jsem se setkala s mnoha výtkami, co se vzdělávání týká. Proto mě velmi zajímalo, zda jsou tyto stížnosti oprávněné, zda jsou sdílené napříč oborem nebo se jedná pouze o společenskou bublinu, ve které jsem se nacházela. Obor konzervování-restaurování je docela malá komunita, ve které se většina lidí zná. A přesto nebo právě proto je velmi těžké v ní něco změnit. Tento druh uměleckořemeslné práce není příliš starý, jedná se o obor, který ve své ucelené podobě existuje teprve 100 let. Proto lze říct, že se v něm stále nachází mnoho pracovníků s dnes již zastaralými názory, kteří nemají potřebu se dále vzdělávat. Nicméně věda za těchto 100 let významně pokročila a mnoho novinek se dá v tomto oboru využít ve prospěch historických památek. Na druhou stranu se ale člověk setkává s posměšky vůči starým technologiím a je očividné, že se nevede tolik potřebná diskuse.

Smyslem praktické práce je především na jednom místě shrnout a podhalit alespoň některé strasti, které v souvislosti se vzděláváním odborníků vznikají.

13.2 Výzkumné otázky

O1: Může nedostatek informací o oboru odradit případné zájemce o studium?

O2: Je absolvent dostatečně znalostně vybavený pro uplatnění na trhu práce a informovaný o jeho specifikách?

O3: Jsou restaurátoři ochotni pracovat s novými trendy v restaurování? Je zaměstnavatel zodpovědný za další vzdělávání restaurátorů?

13.3 Hypotézy

H1: Uchazeči o studium nemají dostatek informací pro výběr školy.

H2: Absolvent získá potřebnou informaci o trhu práce a jeho specifikách.

H3: Restaurátoři nemají zájem o další vzdělávání v oboru.

13.4 Výzkumný vzorek

Subjektem výzkumu se stali studenti nebo absolventi různých úrovní vzdělávání v oboru restaurování papíru, ale také ti, kteří v oboru působí. Jde o aktivní restaurátory, kteří jsou zaměstnáni v institucích, lidé s vlastní živností, ale i vzdělavatelé budoucích odborníků.

13.5 Výzkumná metodika

Průzkum se uskutečnil pomocí dotazníku, který byl šířen mezi respondenty e-mailem a sociálními sítěmi. Vzhledem k úzce zaměřenému tématu bylo nutné, aby se respondenty stali skutečně pouze lidé z oboru. Přičemž nebyl kladen důraz na pohlaví, jedinou dotazovanou specifikací se stal věk, který může mít značný vliv na dané odpovědi.

Dotazník vyplnilo spolu 50 respondentů. Nejvíce z nich bylo v rozmezí 25–30 let, nejméně 50 let a více.

Ke zjišťování informací jsem použila kvantitativní průzkum. Zdrojem byl už výše zmíněný dotazník. Jeho vyplnění bylo anonymní a dobrovolné. Dotazník obsahoval 21 otázek, dotazovaní měli možnost vybrat vždy jednu z několika možností. Jednotlivé odpovědi respondentů přehledně znázorňují grafy.

13.6 Časová organizace výzkumu

Respondenti měli možnost vyplnit dotazník v době od 1. 11. 2020 do 10. 1. 2021.

13.7 Interpretace výsledků

H1: Uchazeči o studium nemají dostatek informací pro výběr školy.

Hypotéza číslo 1 se nepotvrdila. Z dotazníku je patrné, že 77,5 % dotázaných mělo dostatek informací pro výběr oboru. I tak je patrné, že největším zdrojem informací o existenci oboru je osobní doporučení člena rodiny či známého.

Respondenti, kteří odpověděli negativně, se často shodovali v tom, že získali informace o oboru z internetu a sociálních sítí. Takto odpovědělo 25 % dotazovaných. Nejmenší procento se o oboru dozvědělo ze vzdělávacích veletrhů nebo ze školy. Vzhledem k situaci s koronavirovou pandemií se společnost přesunula do on-line prostředí. Nicméně to znamená, že už tak omezený vliv vzdělávacích veletrhů a školních studijních poradců je v této době ještě více potlačen. Bohužel na to velké množství institucí nebylo připraveno a jejich weby a sociální sítě to jasně dokazují. Mnoho webových stránek neplní svůj informační charakter. Je velmi komplikované nalézt samotné informace o oboru nebo se nejedná o ucelené informace, které by případného zájemce přesvědčily o skutečné zajímavosti oboru. Pokud žák/student hledá případně zajímavé obory, je pro něj náročné nalézt školy vhodné ke studiu.

Uvnitř komunity oboru také zaznívá názor, že absolventů je moc, a proto není potřeba podporovat informovanost o oboru. Tento názor je pravdivý pouze zdánlivě, jelikož každý rok dokončí studium v oboru okolo 25 lidí.¹⁷⁶ Nicméně je třeba přihlídnout k tomu, kolik absolventů pokračuje ve výkonu povolání. Řekněme, že třetina bude pokračovat dalším studiem, další třetina změní obor a poslední bude shánět zaměstnání v oboru nebo si založí vlastní živnost. Pokud bychom pracovali s takovouto jednoduchou matematikou, bude každý rok hledat nové uplatnění devět lidí v České republice a na Slovensku.

H2: Absolvent získá potřebnou informaci o trhu práce a jeho specifikacích.

Hypotéza číslo 2 se potvrdila. Více než 80 % dotázaných potvrdilo, že vědomostně byli ve škole dostatečně vybaveni, a pokud budou zpočátku pod zkušeným vedením, velmi rychle se zapracují. Na tuto otázku však navazuje další, která se týká znalosti samotného trhu práce. A zda je student posílán na odborné praxe a semináře, kde by se potkával s budoucími kolegy z oboru. Na tuto otázku odpovědělo 65 % respondentů záporně – nebyli na trh práce připraveni. Z vlastní zkušenosti i z rozhovorů se studenty různých škol vím, že není kladen dostatečný důraz na praxe v institucích.¹⁷⁷ Odborné praxe se ruší a mnoho absolventů ukončilo vzdělání,

176 Všechny stupně vzdělávání v obou zemích.

177 Dle rozhovoru s Barbora Peterková, student VŠVU; MgA. Karolína Štastná, absolventka FR UPCE.

aniž by si práci v instituci vyzkoušelo. S tím souvisí i fakt, že se stává trendem zaměstnat ve škole čerstvého absolventa z vlastních řad. Domnívám se, že tento fakt bude postupně snižovat kvalitu vzdělávání. Do škol nejsou přinášeny nové trendy a jiné zajímavé restaurátorské přístupy.

Velkým překvapením při nástupu do zaměstnání mohou být platové podmínky, které se i pro absolventa vysoké školy pohybují okolo 17 600 hrubého.¹⁷⁸ V roce 2016 93 % restaurátorů ve státních institucích nedosahovalo průměrného platu. Toto může být hlavní příčina fluktuace zaměstnanců.

H3: Restaurátoři nemají zájem o další vzdělávání v oboru.

Hypotéza číslo 3 se nepotvrdila. Všichni dotazovaní se shodli na důležitosti dalšího vzdělávání v oboru. Ale pouze 70 % se alespoň jednou ročně nějakého dalšího vzdělávání zúčastní, z toho pouze polovina dotazovaných odpověděla, že se účastní dalšího vzdělávání pravidelně. Z celkového počtu dotazovaných si pouze polovina myslí, že je pořádán dostatek akcí (myšleno workshopy, konference, semináře...).

40 % respondentů by ocenilo větší počet praktických setkání. Z vlastní zkušenosti mohou říct, že pokud je pořádáno oborové setkání s praktickými ukázkami, je o ně mezi odborníky velký zájem a není problém na ně dorazit i z větší dálky. Nicméně pokud se např. na konferenci chcete dozvědět více o konkrétním postupu, je často odpovězeno tzv. restaurátorským know-how. I přesto, že důležitost pracovního tajemství dotazovaní odmítli a že je to v přímém rozporu s etickými kodexy.

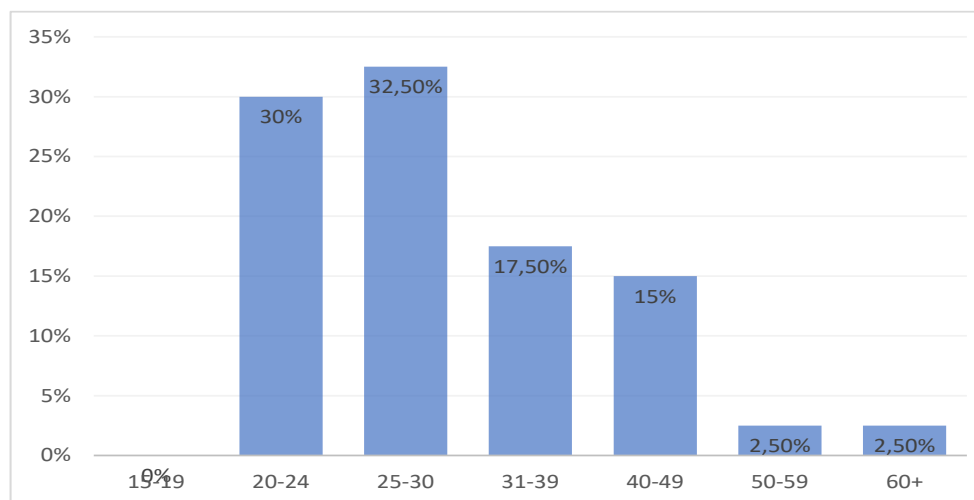
Vliv na další vzdělávání mají také případní zaměstnavatelé. Předmětem otázek se proto stala zkušenost s podporou od zaměstnavatele. Lze říct, že 22 % dotazovaných uvedlo velmi dobrou podporu pro další vzdělávání od zaměstnavatele. 25 % dotazovaných respondentů hodnotí podporu zaměstnavatele jako dobrou. Nejvíce respondentů – 37,5 % – ji hodnotí průměrně. Pouze 15 % uvedlo neuspokojivou podporu zaměstnavatelů. Tyto odpovědi jsou velmi dobrou zprávou, jelikož účast na dalším vzdělávání zaměstnanců je důležitá především pro rozvoj konzervátorských postupů.

178 Zaknihovny.cz (21. 1. 2021).

V poslední otázce byly dotazovaní konfrontováni s tím, zda si myslí, že je důležité, aby restaurátorskou činnost prováděli pouze absolventi oboru. 20 % respondentů uvedlo, že to nepovažují za významné. Pokud tento trend opravdu existuje, je více než důležité, aby se pořádalo co největší množství odborných seminářů, protože tato specializace je obsahově velmi různorodá. Nikdy se vlastně nepoužije stejný postup dvakrát. Restaurátor musí ke každému objektu přistupovat jedinečným způsobem. Nicméně s každým dokončeným projektem získává nové odborné poznatky. A proto je důležité své zkušenosti sdílet s kolegy.

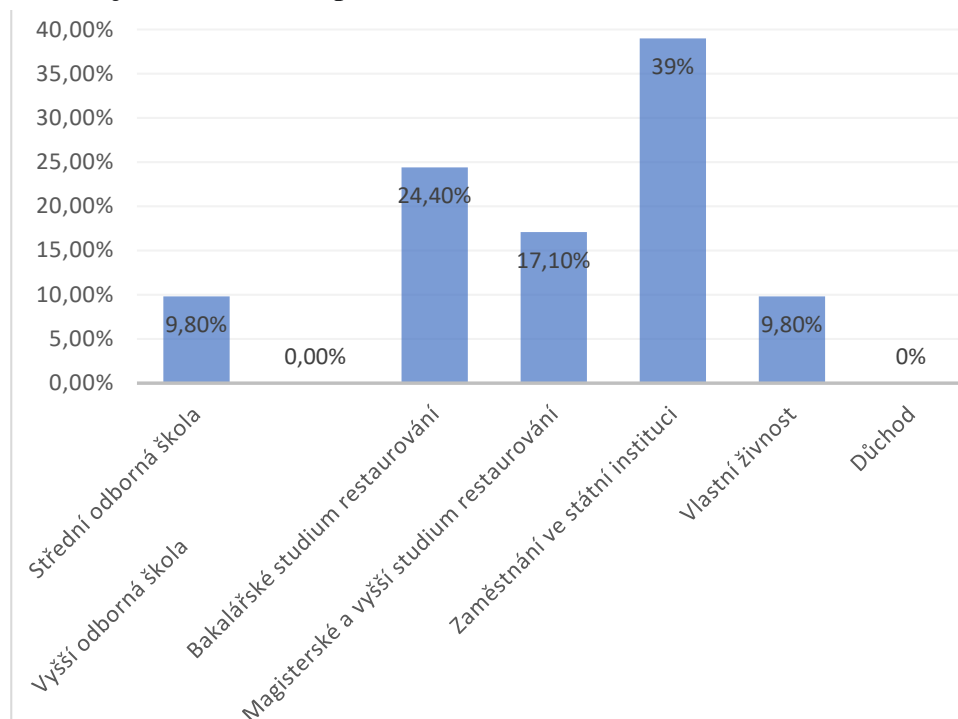
13.8 Výsledky výzkumu

1. Kolik je vám let?

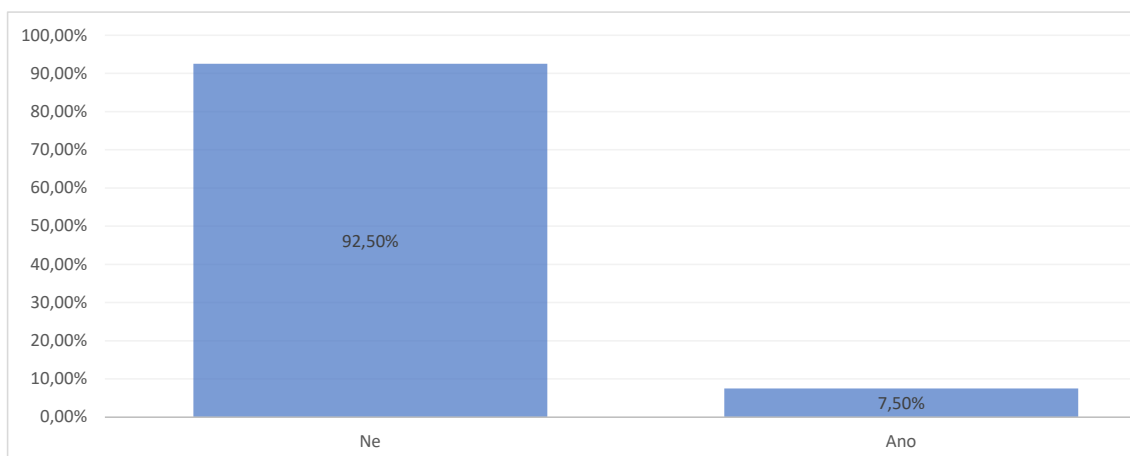
Komentář - Z grafu je patrné, že výzkumu se účastnilo 30 % respondentů ve věku mezi 20-24 roky. Nejvíce zastoupená byla kategorie 25-30 let v množství 32,5 %. Dále byl zastoupen věk mezi 31-39 lety v počtu 17,5 %. O něco méně se účastnili respondenti ve věku 40-49 v počtu 15 %. Shodně 2,5% zastoupení měli věkové skupiny 50-59 a 60+. Dotazníku se neúčastnili respondenti od 15 do 19 let.

2. Jaké je vaše aktuální působení v souvislosti s oborem?

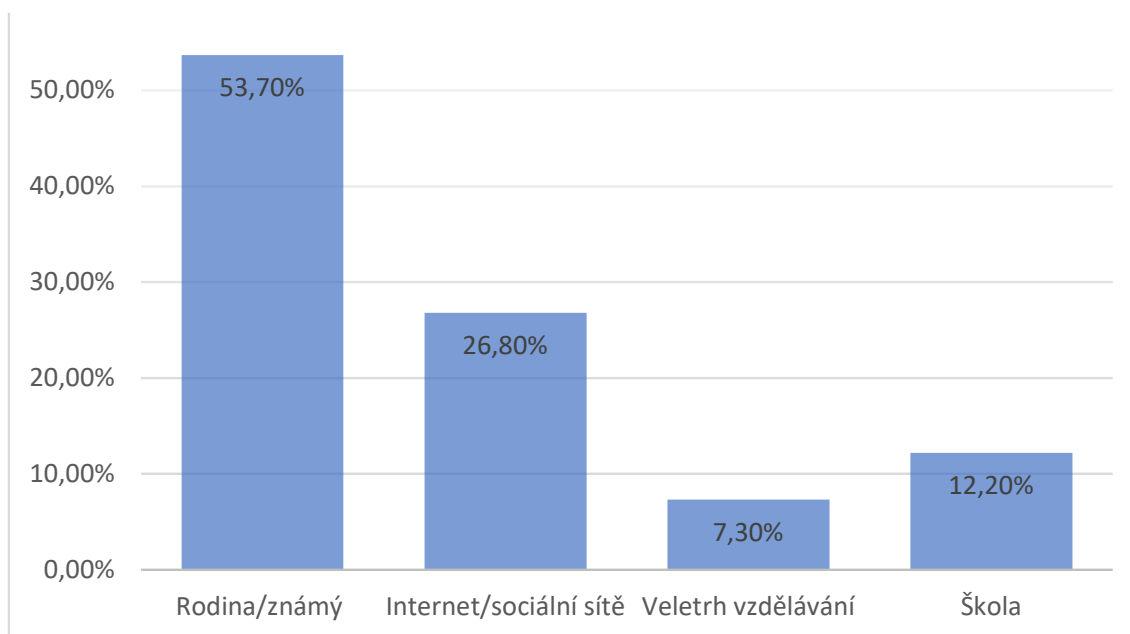
Komentář - Výzkumu se účastnilo nejvíce respondentů, kteří jsou aktuálně zaměstnaní ve státní instituci, celkem 39 %. 24,5% respondentů je v současné době studentem restaurování bakalářského stupně, pouze 17,1% studuje na magisterském stupni. Studentů střední školy je pouze 9,8%, stejně jako restaurátorů s vlastní živností. Dotazníku se neúčastnil žádný student na vyšší odborné škole ani lidé pobírající důchod.

3. Plánujete změnu oboru?

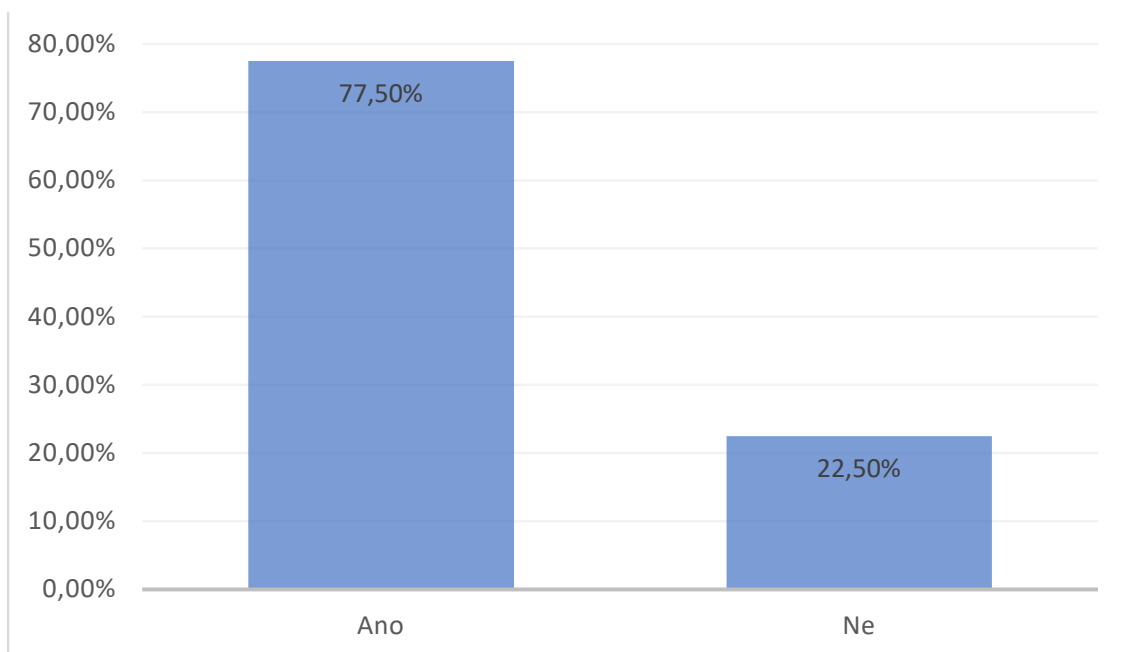
Komentář - Tato otázka se zabývala zda dotazovaní plánují změnu oboru. 92,5 % respondentů plánuje v oboru zůstat a 7,5 % dotazovaných plánuje změnit své působení.

4. Jak jste se dozvěděl/a o existenci oboru?

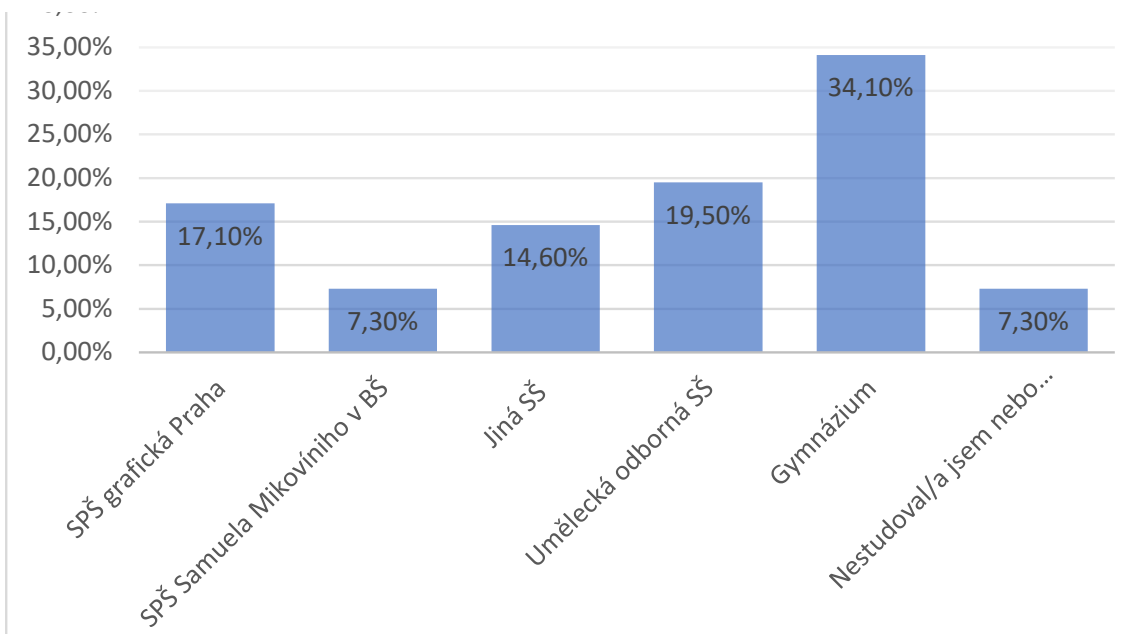
Komentář - Na tuto otázku odpovědělo 53,7 % lidí, že se o oboru dozvědělo díky rodině nebo známým. 26,9 % respondentů se o oboru dozvědělo z internetu a sociálních sítí. Pro studium v oboru se rozhodlo 12,2 % díky studijní referentce nebo prezentaci ve škole. Pouze 7,3 % se pro obor rozhodlo díky prezentaci na veletrhu vzdělávání.

5. Měl/a jste pro výběr oboru dostatek informací?

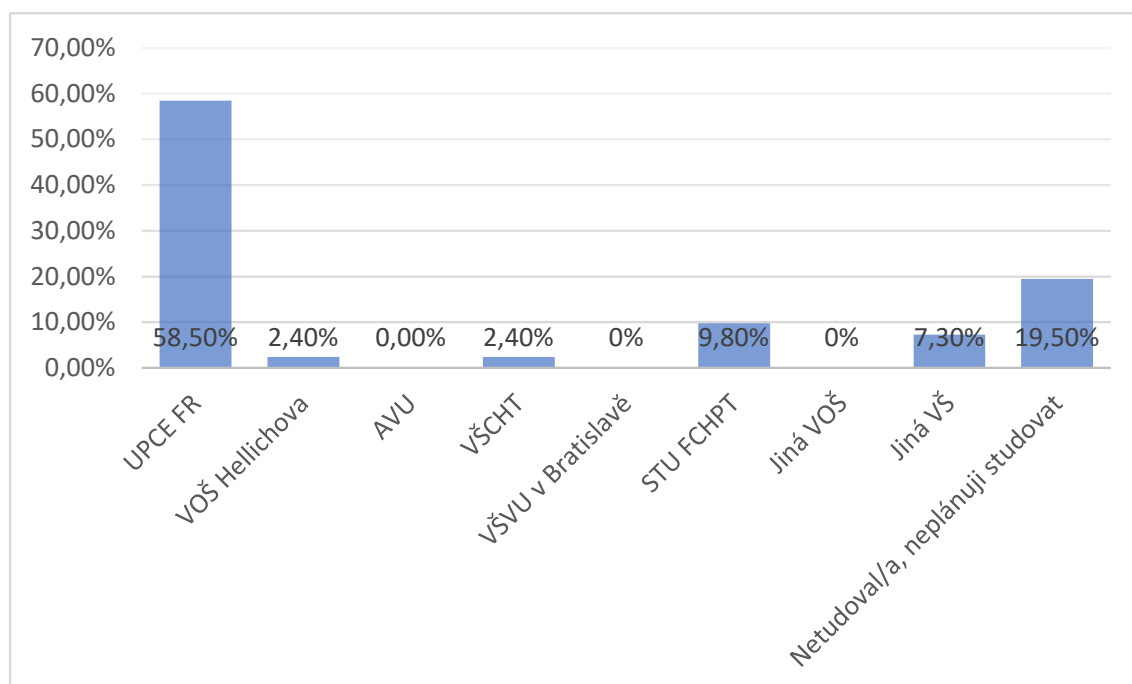
Komentář - Celých 77,5 % respondentů odpovědělo, že mělo dostatek informací pro výběr oboru, ale dostatek informací nemělo 22,5 % dotazovaných.

6. Jakou školu jste absolvoval/a před nástupem na VŠ/VOŠ? (Pokud studujete SŠ. Jakou?)

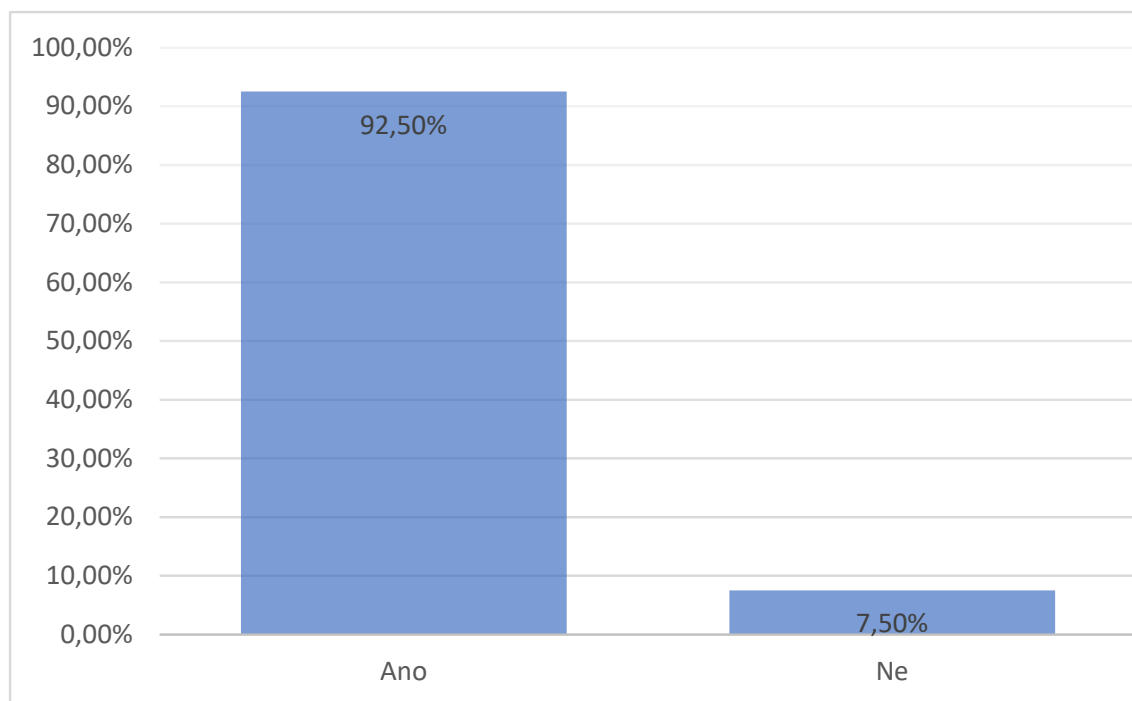
Komentář - Nejčastější odpověď na předchozí dokončené vzdělání bylo v množství 34,1 % gymnázium. Druhou nejčastější odpovědí byla umělecká SŠ a to celých 19,5 %. Dále 17,1 % absolvovalo SPŠG Praha a 14,6 % absolvovalo jinou SŠ. Absolventů SPŠ S. Mikovíniho se dotazníku účastnilo 7,3 %, stejný počet respondentů uvedlo, že nestudovalo žádnou vysokou formu vzdělávání.

7. Jakou VŠ/VOŠ studujete, plánujete studovat nebo jste již vystudoval/a?

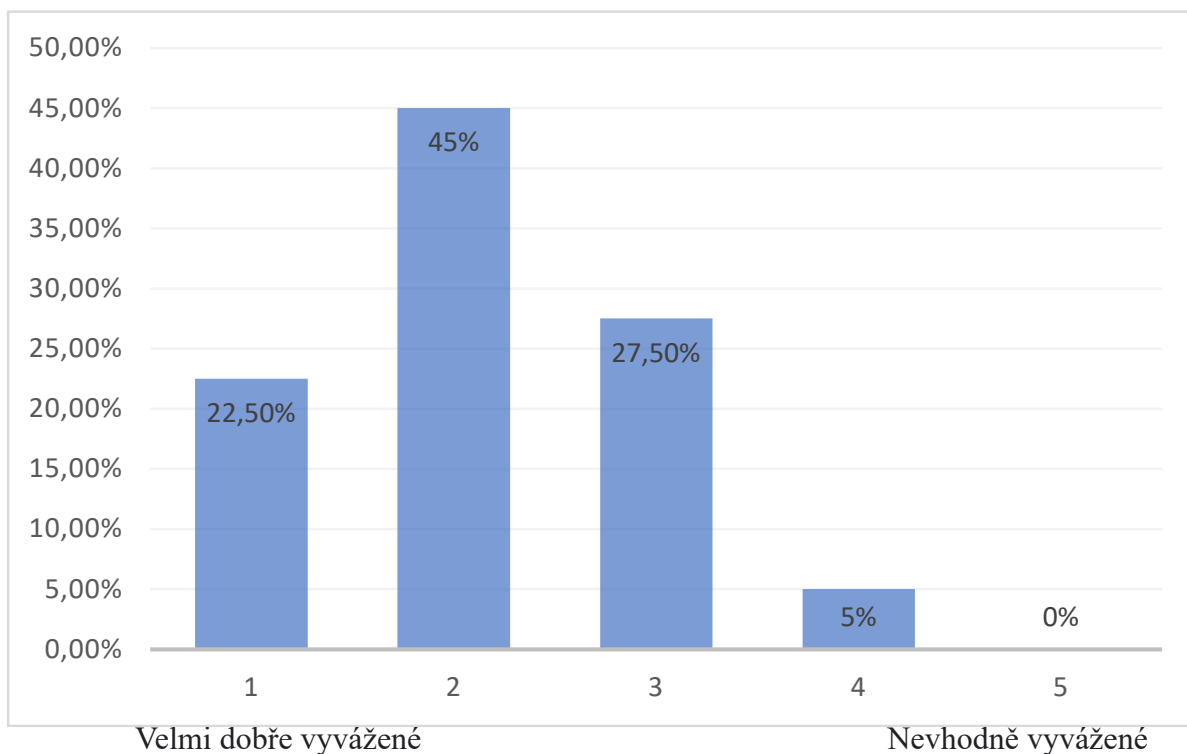
Komentář - 59,5 % respondentů uvedlo, že studovalo UPCE FR. Pouze 2,4 % uvedlo, že studovalo VOŠG Praha a VŠCHT. 7,3 % uvedlo studium jiné VŠ a 9,8 % studovalo STU FCHPT. Žádnou vysokou školu nestudovalo 19,5 % respondentů.

8. Pracujete (plánujete pracovat) v oboru, který jste vystudoval/a?

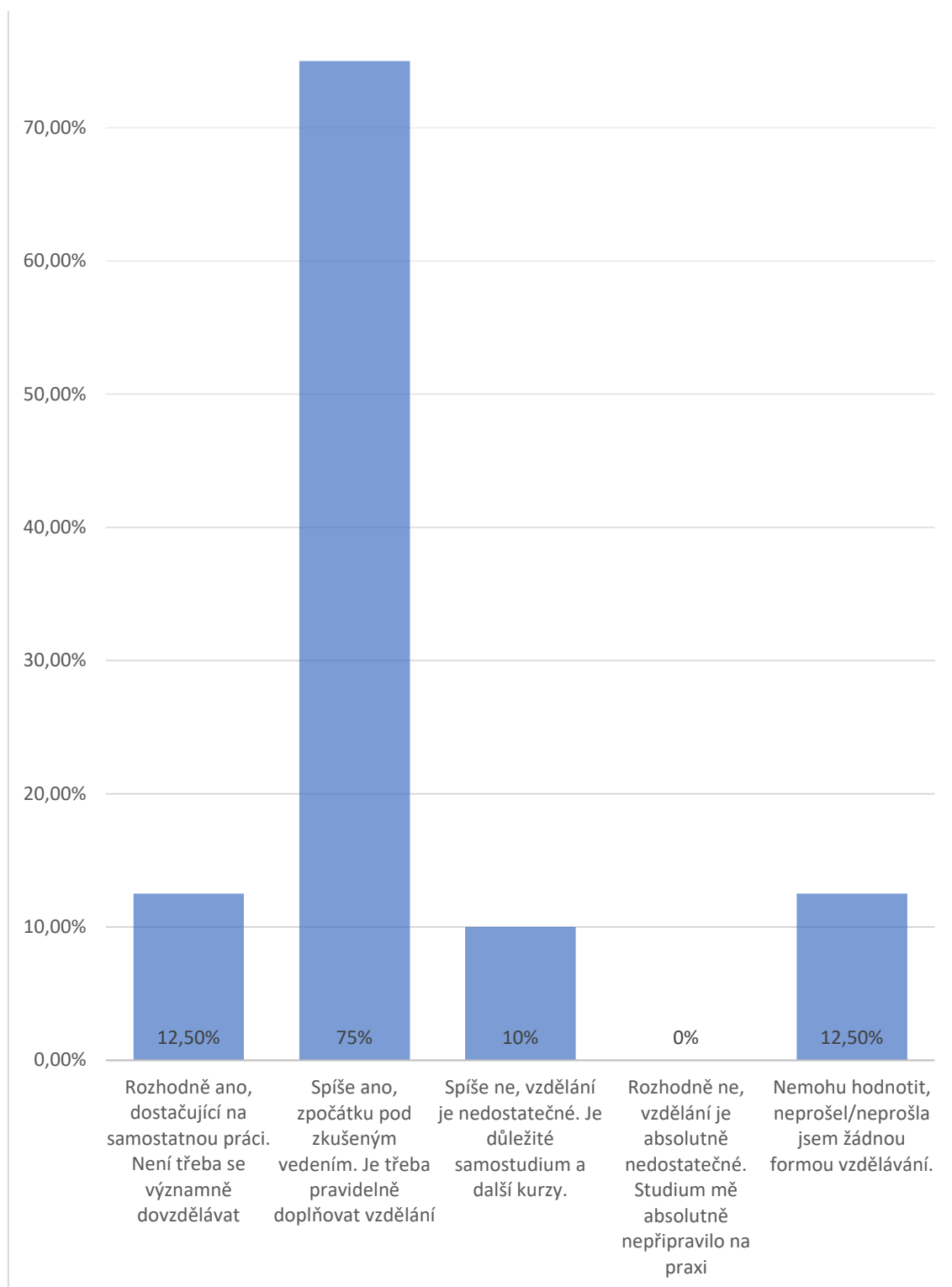
Komentář - 92,5 % respondentů plánuje zůstat ve vystudovaném oboru. Pouhých 7,5 % zmínilo změnu oboru.

9. Domníváte se, že v průběhu vzdělání byl vhodně vyvážený poměr teoretické a praktické výuky?

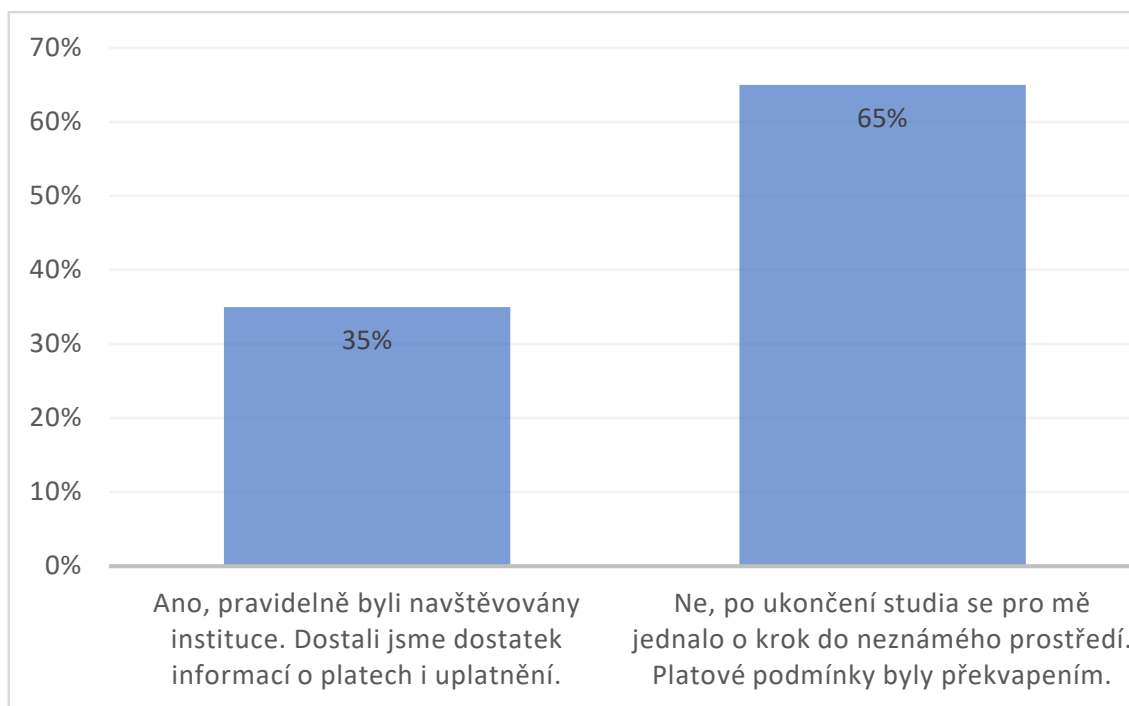
Komentář - 67,5 % respondentů dotazníku je spokojeno s vyvážením poměru praktické a teoretické výuky. 27,5 % dotázaných je uvedlo neutrální postoj k vyvážení výuky. 5 % je nespokojeno.

10. Domníváte se, že získané informace jsou dostačující pro uplatnění v oboru?

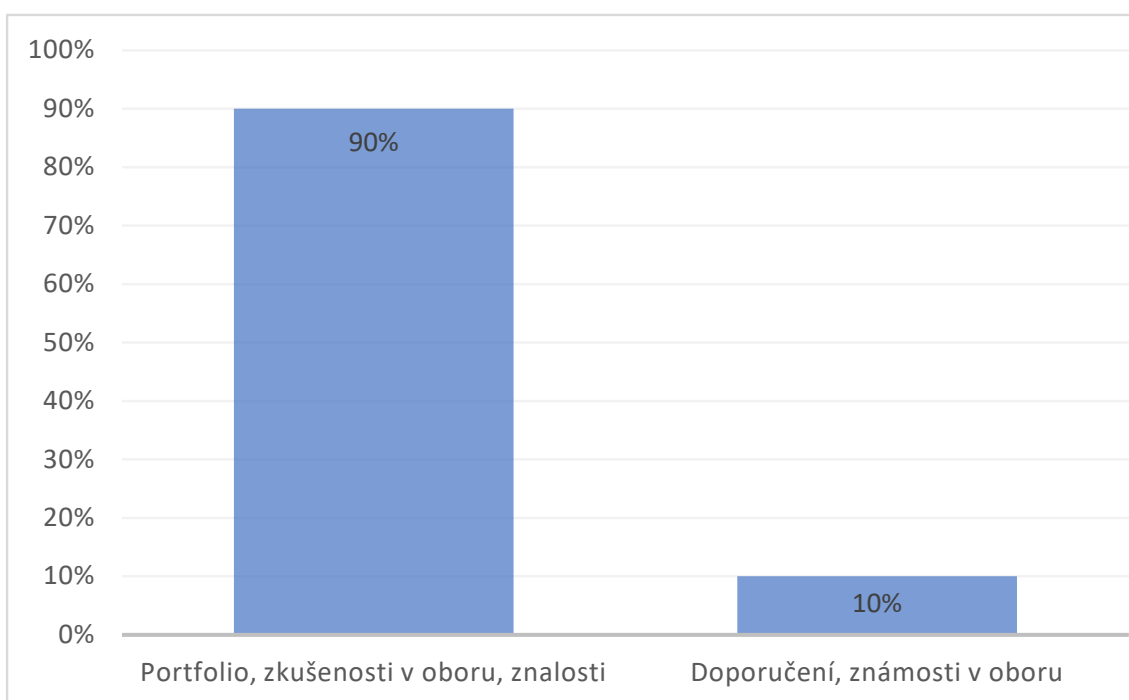
Komentář - S kvalitou studia pro uplatnění v oboru je spokojeno 12,5 %, pouze částečně je spokojeno 75 % dotazovaných. 10% nepokojenost se týkala důležitosti samostudia pro uplatnění. 12,5 % nemohlo posoudit vzhledem k tomu, že neprošlo žádnou formou vzdělávání.

11. Byl v průběhu studia kladen dostatečný důraz na poznání trhu práce?

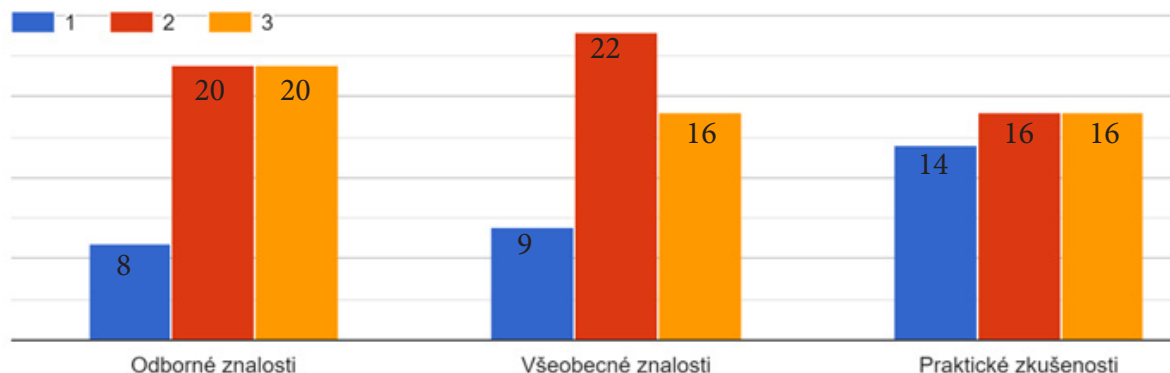
Komentář - Pouhých 35 % respondentů uvedlo, že bylo během studia uvedeno do specifik trhu práce. Nicméně 65 % uvedlo, že nebylo informováno o trhu práce.

12. Co by mělo být důležitější pro uplatnění na trhu práce?

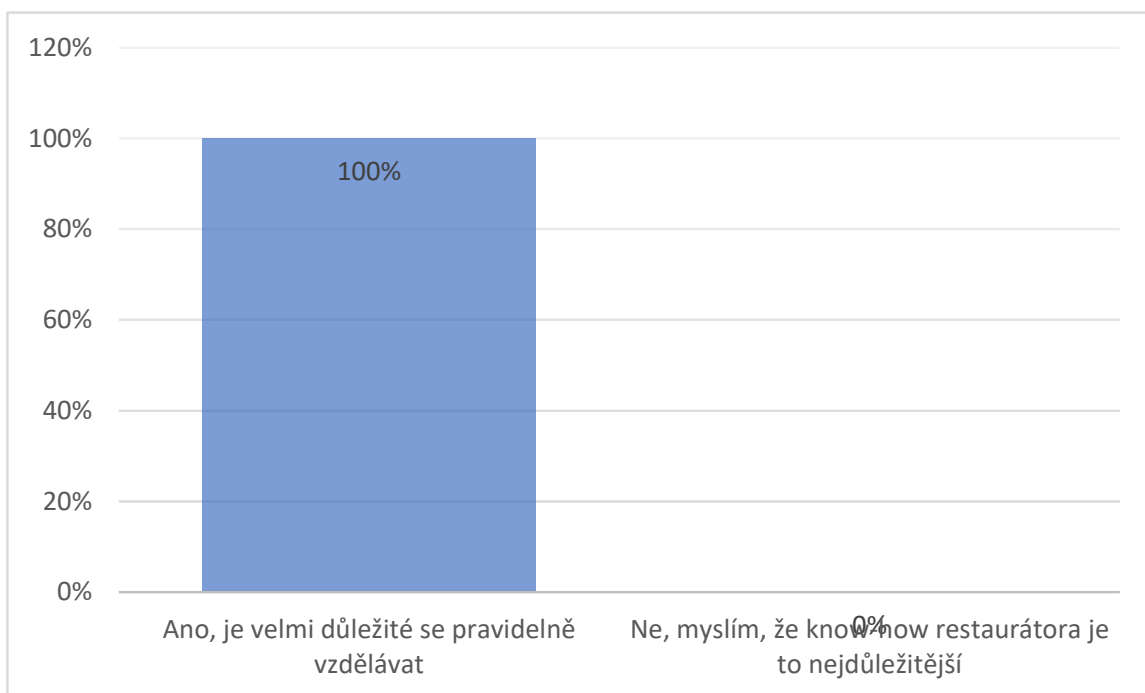
Komentář - Portfolio by mělo být důležité pro uplatnění na trhu práce dle 90% respondentů. 10 % uvedlo důležitost doporučení.

13. Ohodnot'te důležitost následujících znalostí pro studium na odborné vysoké škole před nástupem do školy. 3 - jako nejdůležitější

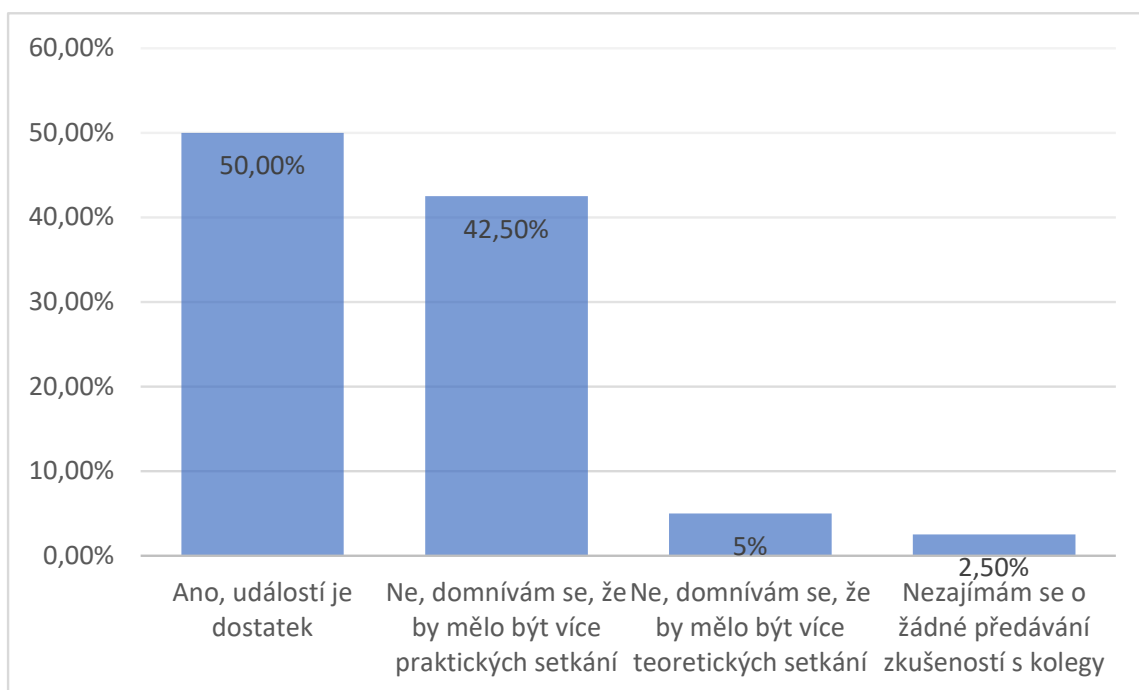
Komentář - Tento graf měl zjistit důležitost konkrétních znalostí před nástupem na studium. Jedná se o odborné znalosti, které byly hodnoceny jako důležité pro přijetí. Všeobecné znalosti byly hodnoceny neutrálně. V praktických dovednostech se respondenti neshodli jejich důležitost hodnotí poměrně neutrálně.

14. Domníváte se, že je důležité sdílení zkušeností a novinek z oboru?

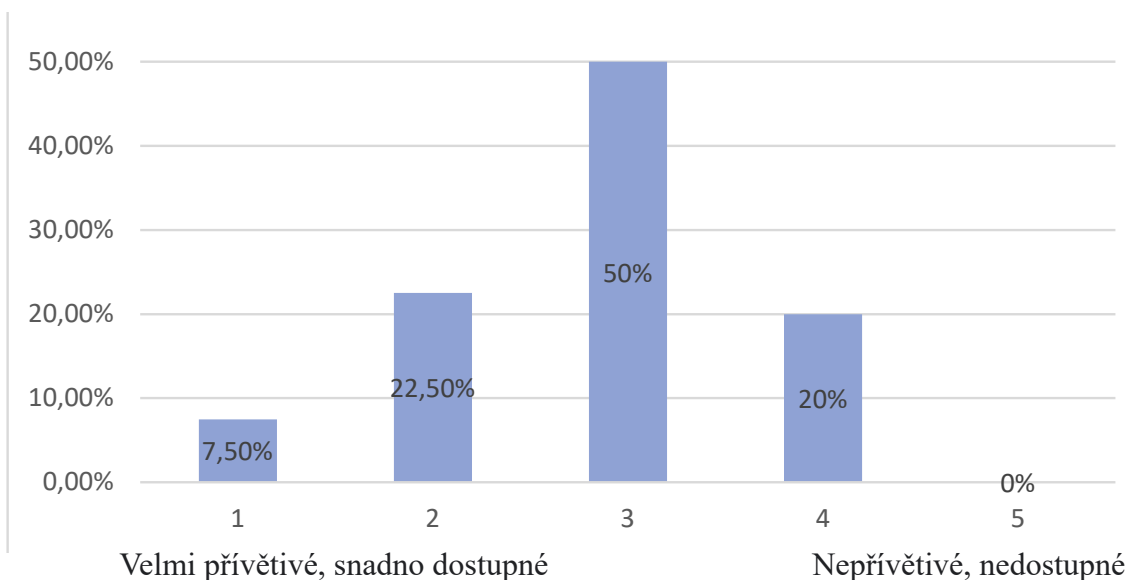
Komentář - Všichni respondenti se shodli na důležitosti dalšího vzdělávání v oboru.

15. Myslíte si, že je dostatek možností setkávání restaurátorů? (konference, workshopy, semináře...) (dále jen seminář)

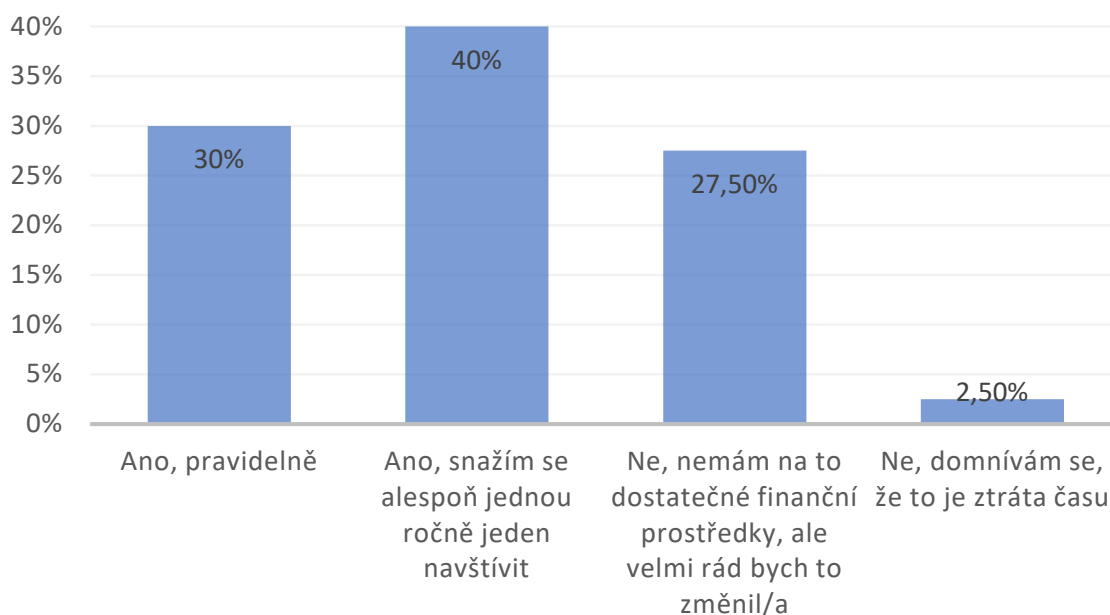
Komentář - Polovina dotazovaných uvedla, že konaných odborných setkání je dostatek. 42,5 % odpovědělo, že je nedostatek praktických setkání. 5 % respondentů ocení více teoretických setkání. 2,5 % se žádných událostí neúčastní.

16. Jak vnímáte cenovou dostupnost odborných seminářů?

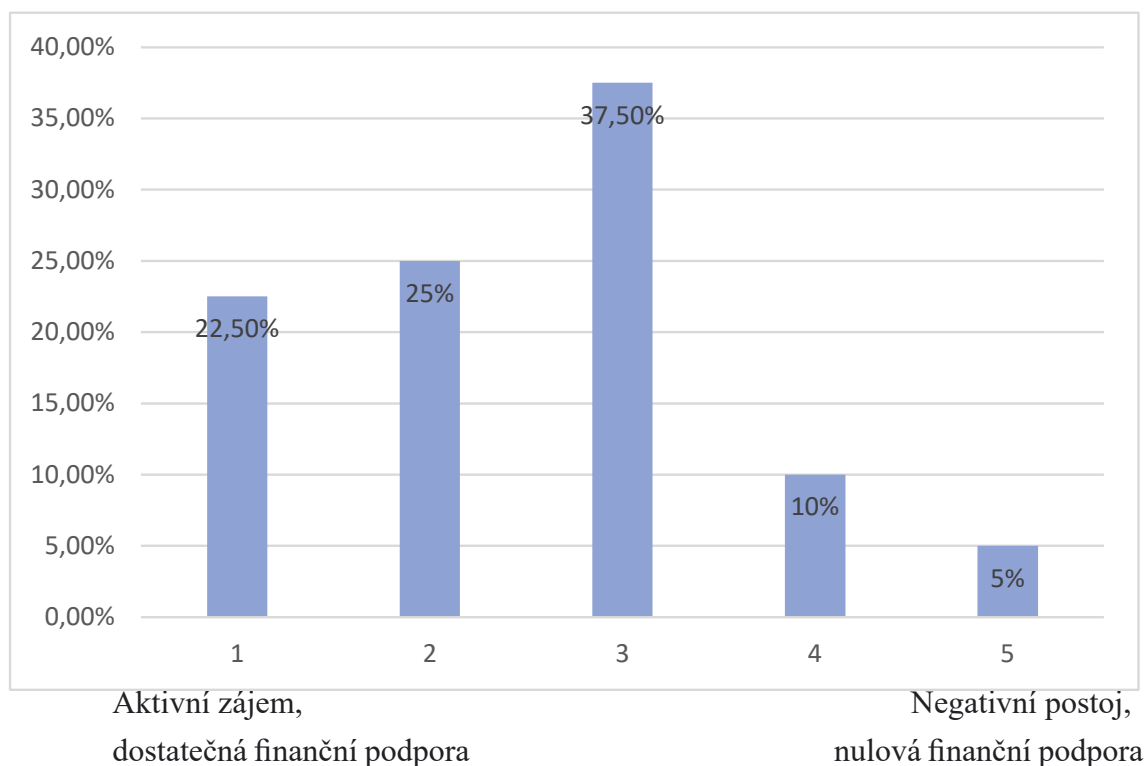
Komentář - Cenová dostupnost odborných seminářů byla polovinou dotazovaných hodnocena neutrálně. 20 % dotazovaných hodnotilo jako nedostupné. 30% hodnotilo semináře jako finančně dostupné.

17. Účastníte se odborných seminářů?

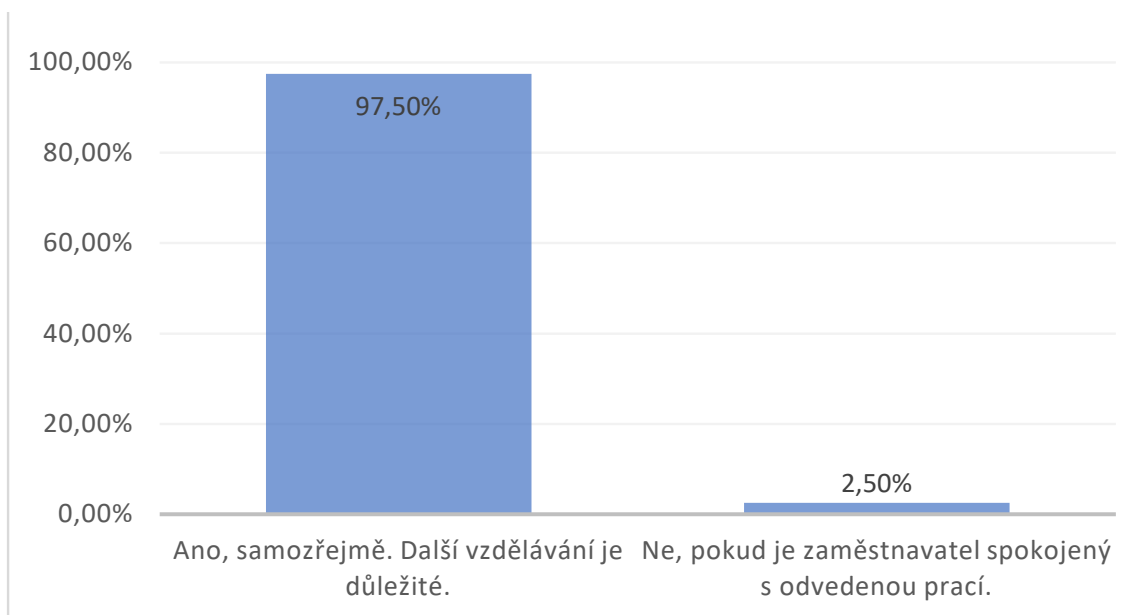
Komentář - 30 % respondentů se pravidelně účastní odborných seminářů. 40 % se snaží zúčastnit alespoň jednou ročně. 30 % se neúčastní z finančních nebo jiných důvodů.

18. Jakou máte zkušenost s podporou dalšího vzdělávání od zaměstnavatelů?

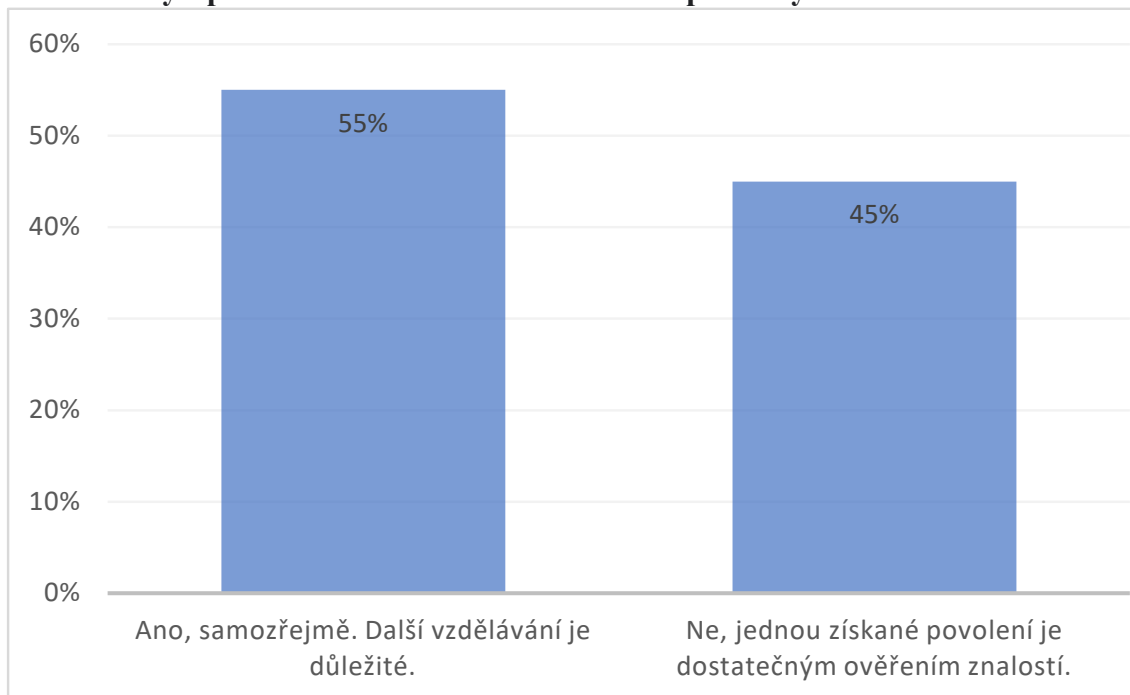
Komentář - Jako dostatečnou hodnotí podporu dalšího vzdělávání zaměstnavateli 47,5 % respondentů. 15 % respondentů hodnotí podporu negativně. Ostatní respondenti (37,5 %) hodnotí podporu zaměstnavatele neutrálně.

19. Domníváte se, že by zaměstnavatel měl vyžadovat pravidelnou účast na vzdělávacích seminářích a finančně ji podporovat?

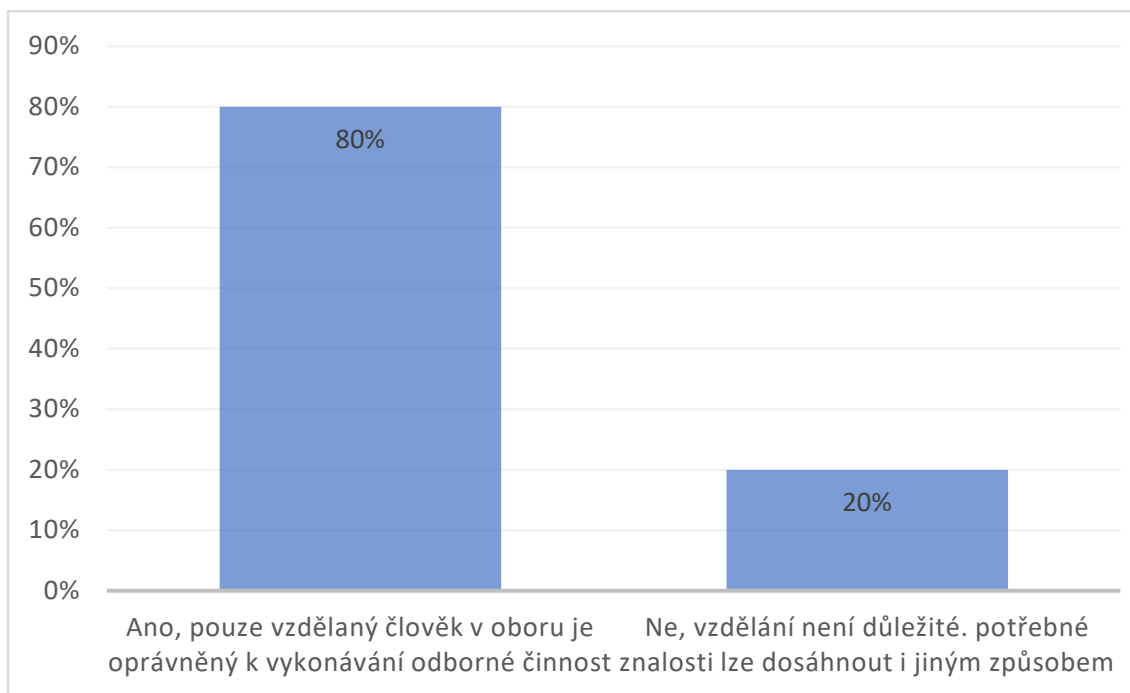
Komentář - 97,5 % dotazovaných se domnívá, že by zaměstnavatel měl požadovat pravidelnou účast na vzdělávacích seminářích. 2,5 % dotazovaných se domnívá, že to není nezbytné pro odborné vykonávání činnosti.

20. Domníváte se, že by mělo být vyžadováno pravidelné přezkoumání znalostí pro restaurátory s povolením k restaurování kulturní památky od MK ČR?

Komentář - Pravidelné přezkoumání odborných znalostí po získání povolení k restaurování od MK ČR by požadovalo 55 % respondentů. 45 % se domnívá, že jednou získané ověření je dostatečné pro další práci.

21. Domníváte se, že by restaurátorskou činností ve státních institucích měl provádět výhradně člověk, který studoval v oboru?

Komentář - 80 % respondentů se domnívá, že pro vykonávání restaurování je zapotřebí studium odborné školy. 20 % respondentů podporuje získávání znalostí jiným způsobem.

13.9 Závěr praktické části

V oboru konzervování papíru se můžeme setkávat s celou řadou překážek. Pokud má student zájem a o možnosti studia oboru se vůbec dozví, je postaven před obtížný úkol získat o něm podrobnější informace. Když najde vhodnou školu a projde poměrně tvrdým sítím přijímacího řízení, čeká ho poměrně časově a finančně náročné studium. Nakonec vyjde ze školy absolvent, který nemá dost informací o trhu práce. Pokud má štěstí a narazí na volné pracovní místo v oboru, bude dostávat plat, kvůli kterému si pravděpodobně nebude moct dovolit ani zvyšovat kvalifikaci. Proto bude rád za zaměstnavatele, který bude podporovat další vzdělávání. Pokud si bude chtít založit vlastní živnost, bude doufat, že má dostatek kontaktů, aby získal zakázky, a navíc si bude muset zařídit odpovídající prostory a technologie.

Lze oponovat, že tento obor není důležitý – jde přece o pouhou péči o památky. Z odborného hlediska lze říct, že pokud budou knihy ležet bez povšimnutí v ideálních podmínkách, většina starých tisků bude existovat v nezměněném stavu dalších 100 let. Nicméně aktuálně vyžadují péči především fondy 18. a 19. století, které trpí stárnutím použitých materiálů. Je důležité si tedy říct, jak důležitou roli v tomto případě hraje znalost naší historie: Pokud by zanikl obor restaurátora papíru, do 100 let by pravděpodobně zanikly i dokumenty o naší blízké minulosti.

Závěr

Tato diplomová práce vznikala v období, kdy nebylo možné plně využívat tištěné zdroje informací. Vznik textu byl odkázán na telefonickou komunikaci s kolegy z oboru a na zdroje dostupné na internetu. I tak věřím, že bude splňuje potřebnou informační hodnotu, se kterou byla zamýšlena.

Tento způsob vyhledávání a zpracování informací otevřel důležitou otázku: Jak je možné, že ani v dobách, kdy se organizují dny otevřených dveří on-line formou, nejsou weby institucí uzpůsobeny ke snadnému vyhledávání informací? Hledání je komplikované a nepřehledné. Na stránkách škol se nachází pouze základní informace s minimem objasňujících textů. Pokud student projeví zájem o obor, setká s nedostatečnými informacemi ze strany školy. V případě, že by se na dotyčné škole chtěl ucházet o vzdělání, čeká ho zdlouhavá cesta hledání a ověřování podrobných informací o nárocích na studium.

Mnohdy lze zaslechnout i názor, že není třeba, aby veřejnost měla hlubší povědomí o oboru a není nutné, aby se jeho studiu věnovalo větší množství studentů. Je tento názor správný? Určitě není. Více než rozebírat toto uzavírání oboru do sebe, je třeba si uvědomit, proč tomu tak je. Jakým způsobem stát podporuje památkovou péči? Je jeho platová politika vyhovující? To je samozřejmě otázka na zodpovědné státní orgány. Laická veřejnost je ale ve většině případů specifiky oboru restaurování nadšená. Často ale nemá ponětí o tom, jaké ve skutečnosti v této sféře panují podmínky. Pro i přesto, že by mohl existovat větší tlak na další vzdělávání restaurátorů, je stejně tak důležité zapojit do znalosti oboru veřejnost.

Především v období, kdy není možné pořádat osobní setkání nebo získat odbornou literaturu „fyzicky“, bylo příjemné zjistit, že v tomto ohledu se vydavatelé přizpůsobují. Většinu odborných periodik lze sehnat v on-line vydání. Jedna z příčin může být ušetřit náklady za tištěné vydání. To však není na škodu, protože je dokonce snazší získat přístup k odborným článkům. Velký prostor nyní získává tvorba nové odborné literatury, která si dala za cíl v modernizované podobě obsáhnout pracovní postupy oboru.

Zmíněná odborná společenstva mají za hlavní cíle sdružovat a informovat členy o dění v oboru. Jejich primárním úkolem je pořádat setkání a vydávat odborné publikace. Lze

říct, že každá taková organizace alespoň jednou ročně pořádá jedno velké odborné setkání. Ze všech bych ráda vyzdvihla Modrý štít, který vznikl za účelem ochrany památek při mimořádných situacích. Jeho náplní práce je zajistit bezproblémovou komunikaci v případě potřeby, ale rovněž i odbornou pomoc. Mimo to jsou také pořadateli informačních školení.

Praktická část diplomové práce přinesla některé překvapivé odpovědi. Jak jsem už zmínila, mnoho kolegů se během diskusí vyjadřuje o oborové problematice různými způsoby. Domnívám se, že právě anonymní dotazník mnohé donutil se nad palčivými otázkami oboru zamyslet a opravdu precizně formulovat své odpovědi. Odpověď, kterou je podle mého názoru důležité zmínit, je ta, kde se dvě třetiny dotazovaných vyjádřily o nedostatečné znalosti trhu práce během studia. Polovina respondentů se rovněž zmínila, že by si přála více odborných setkání, a to především praktických. Jedná se o zajímavé poznatky především pro pedagogy, zaměstnavatele a případné pořadatele setkání. Odpovědi na otázky v dotazníku prozradily zájem o další vzdělávání v oboru.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

ALT, Jaroslav. Rukověť péče o papírové sbírkové předměty: sborník příspěvků přednesených na semináři RG Č Metodika ochrany a ošetřování sbírkových předmětů na papíře a z papíru v muzeích a galeriích v Litomyšli 21.-23.10.2003. Praha: Rada galerií České republiky, 2003. ISBN 80-903422-0-5.

BAUEROVÁ, Zuzana. Konzervovanie – reštaurovanie umeleckých diel v Československu 1918 - 1971. Brno, 2009. Dizertační práce. Masarykova univerzita, Filosofická fakulta. Vedoucí práce Prof. PhDr. Milena Bartlová, CSc.

BAUEROVÁ, Zuzana. Proti času: konzervovanie-reštaurovanie v Československu 1918-1971. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2015. ISBN 978-80-87989-05-0.

BLÁHA, Jiří. The school of restoration and conservation techniques in Litomyšl. In: 2nd International students conference: On heritage skills and training techniques. Litomyšl, 1999.

BRANDI, Cesare. Teoria del restauro. 2. vydání. Limena: Webster, 2000. ISBN 9788806155650.

BRAZDILOVÁ, Magdalena. Reštaurovanie výtvarných pamiatok. Pamiatky a muzea. 2009(4).

CAPLE, Chris. Conservation Skills: Judgement, Method and Decision Making. Oxon: Routledge, 2000. ISBN 0-415-18880-6.

Čtvrt století výuky restaurování v Litomyšli 1993-2018. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2018. ISBN 978-80-7560-134-6.

ŽUROVIČ, Michal. Restaurování a konzervování archiválií a knih. V Praze: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-383-6.

EHRENBERGEROVÁ, Iva. Vzdělávání restaurátorů a vývoj restaurátorské profese v České republice a v Itálii. Olomouc, 2016. Dizertační práce. Univerzita palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Prof. PhDr. Ivo Hlobil, CSc.

ERNSTOVÁ, Lucie a Kristýna LEDEREROVÁ KOLAJOVÁ. Bibliografie: Zprávy památkové péče 1937-2010. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2011. ISBN 978-80-87104-81-1.

FRAJEROVÁ, Karla. Problematika dodržování etického kodexu při restaurování uměleckořemeslných děl z kovů. Brno, 2013. Magisterská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Pavel Holman.

HANAKOVIČ, Štefan. 2013. Dejiny Slovenskej národnej knižnice: historické predpoklady, podmienky jej vzniku a účinkovania do roku 1960: úvahy a svedectvá. Martin: Slovenská národná knižnica, 2013. 331 s. ISBN 9788081490200.

HORÁK, Petr a Vratislav NEJEDLÝ. Základní pojmy v péči o kulturní dědictví. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. ISBN 978-80-7395-716-2.

JAROŠOVÁ, Lucie. Restaurování knih a knižní vazby v České republice. Brno, 2009. Magisterská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Hana Karkanová.

KAŠPAROVÁ, Věra. Konceptce restaurování a konzervování uměleckých děl na papírové podložce. Litomyšl, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování.

KEENE, Suzanne. Managing conservation in museums. Boston: ButterworthHeinemann, 1996. ISBN 978-0750623841.

KUPKA, Tomáš. Výroční zpráva o činnosti fakulty. Litomyšl, 2019.

LEHMANNOVÁ, Martina, ed. Etické kodexy. [Brno]: Český výbor ICOM, 2014. ISBN 978-80-260-7405-2.

MUÑOZ VIÑAS, Salvador. Současná teorie konzervování. Přeložil Martina POLÁKOVÁ, přeložil Jaroslav ALT. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2015. ISBN 978-80-7395-931-9.

NEKUŽA, Petr. Etika komunikace ve vztahu konzervátora a odborného pracovníka. In: Sborník z konzervátorského a restaurátorského semináře konaného ve dnech 17 - 19. září 2002 v Pardubicích. Brno : Technické muzeum, 2002. s. 73 – 75. ISBN 80-86413-04-7. ISSN 1212-2742

NUSKA, Bohumil. Konzervátorské marginálie : článku "K problematice restaurování starých knih a rukopisů". In NUSKA, Bohumil. Historická knižní vazba : sborník příspěvků k dějinám vazby a k metodice ochrany historických knižních vazeb, 1966-1970. Liberec : Severočeské muzeum, uměleckohistorické oddělení, 1970.

PHILIPPOT, Paul. Conservation and restoration in museums and the training of restorers and laboratory staff. In: UNESCO Seminar organized to promote studies on problems relating to the training of curators and technicians for museums of all types. Paris, 1968.

STAŇKOVÁ, Libuše, Lenka JANSKÁ a Jiří CÍSLER. Dějiny knižní kultury a grafického designu. [Praha]: Nakladatelství grafické školy, 2012. ISBN 978-80-86824-12-3.

STAŇKOVÁ, Libuše, Lenka JANSKÁ a Jiří CÍSLER. Dějiny knižní kultury a grafického designu. [Praha]: Nakladatelství grafické školy, 2012. ISBN 978-80-86824-12-3.

The Conservator-restorer: a definition of the profession. Museum. 1987, XXXIX(4), 231-233.

VESELSKÁ, Magda. Archa paměti: cesta pražského židovského muzea pohnutým 20. stoletím. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2200-4.

VANIŠOVÁ, Milana. Historický vývoj oboru Konzervátorství restaurátorství papírových dokumentů a knižní vazby, používaných metod a vzdělávacích institucí v Československu a České republice. Litomyšl, 2018. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta Restaurování. Vedoucí práce Mgr. et BcA. Radomír Slovák.

Periodika

Archivní časopis. 68. 2018.

Archivní časopis. 69. 2019.

Muzeum. 52. 2018.

Zprávy památkové péče. 72. 2012.

Zprávy památkové péče. 75. 2013.

Zprávy památkové péče. 72. 2021.

Internetové zdroje

Arte-fakt [online]. [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: <http://www.arte-fakt.cz/>

Archivní časopis [online]. [cit. 2021-01-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/archivni-casopis.aspx>

Asociace muzeí a galerií České republiky [online]. [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/web/amg/titulni>

Bulletin UHS [online]. [cit. 2021-01-12]. Dostupné z: <https://dejinyumeni.cz/bulletin/>

Časopis Fórum pro konzervátory a restaurátory [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://mck.technicalmuseum.cz/casopis-fkr/>

Časopis umění [online]. [cit. 2021-01-12]. Dostupné z: <https://www.umeni-art.cz/cz/default.aspx>

E.C.C.O. [online]. [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <http://www.ecco-eu.org/>

EMonumentica [online]. [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: <https://projekty.upce.cz/sites/default/projekty/ppp-pro/e-casopis.html>

EMuzeum [online]. [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: <http://emuzeum.cz/>

ENCORE [online]. [cit. 2021-01-24]. Dostupné z: <http://www.encore-edu.org/index.html>

Fakulta restaurování UPCE [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <https://fr.upce.cz/>

Hospital Kuks [online]. [cit. 2021-01-19]. Dostupné z: <https://www.hospital-kuks.cz/cs/akce/9502-seminar-preventivni-pece-o-historicke-knihovni-fondy>

IADA [online]. [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: <https://cool.culturalheritage.org/iada/index.html>

ICOM [online]. [cit. 2021-01-24]. Dostupné z: <http://www.icom-cc.org/>

INCA [online]. [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: <https://www.incca.org/>

Komora reštaurátorov [online]. [cit. 2021-01-16]. Dostupné z: <https://www.restauro.sk/>

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky [online]. [cit. 2021-01-28]. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?OOAD>

Moravská zemská knihovna [online]. [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.mzk.cz/>

Moravský zemský archiv v Brně [online]. [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.mza.cz/>

Národní archiv v Praze [online]. [cit. 2021-01-28]. Dostupné z: <https://www.nacr.cz/>

Národní galerie v Praze [online]. [cit. 2021-01-26]. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/>

Národní knihovna v České republice [online]. [cit. 2021-01-24]. Dostupné z: <https://text.nkp.cz/>

Národní muzeum v Praze [online]. [cit. 2021-01-26]. Dostupné z: <https://www.nm.cz/>

Portmoneum [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <https://portmoneum.cz/>

PrahaTV [online]. [cit. 2021-01-28]. Dostupné z: <https://prahatv.eu/zpravy/praha/praha/8530/narodni-knihovna-potrebuje-odkyselovaci-linku>

Registr odkyselování [online]. [cit. 2021-01-28]. Dostupné z: <http://odkyselovani.nkp.cz/>

Seminář restaurátorů a historiků [online]. [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: <https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2019/10/Program-XVII.-seminare-restauratoru-a-historiku-Jihlava-2019.pdf>

Slovenská národní knižnica [online]. [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.snk.sk/sk/>

Slovenské národné muzeum [online]. [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.snm.sk/>

Společenstvo českých knihařů [online]. [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: <https://knihari.cz/>

Společnost pro technologie ochrany památek [online]. [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.pamatky-stop.cz/>

SPŠ Samuela Mikovíniho [online]. [cit. 2021-01-05]. Dostupné z: <https://mikovini.sk/>

STU FCHTP [online]. [cit. 2021-01-07]. Dostupné z: <https://www.fchpt.stuba.sk/>

Svaz knihovníků a informačních pracovníků-Modrý štít [online]. [cit. 2021-01-21].
Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/odborne-organy/cesky-komitet-modry-stit>

Technické muzeum [online]. [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: <https://mck.technicalmuseum.cz/akce/domaci-akce/konference-konzervatoru-restauratoru-2020-v-klatovech/>

The Blue Shield [online]. [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://theblueshield.org/>

Univerzitná knižnica v Bratislavě [online]. [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.ulib.sk/sk/>

Vědecká knihovna v Olomouci [online]. [cit. 2021-01-28]. Dostupné z: <https://www.vkol.cz/>

VOŠ a SPŠ grafická Praha [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <https://www.hellichovka.cz/>

VŠCHT Praha [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <https://www.vscht.cz/>

VŠVU Bratislava [online]. [cit. 2021-01-07]. Dostupné z: <https://www.vsvu.sk/sk/>

Za knihovny! [online]. [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://www.zaknihovny.cz/>

Zprávy památkové péče [online]. [cit. 2021-01-12]. Dostupné z: <https://zpp.npu.cz/obsahy>

Židovské muzeum v Praze [online]. [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.jewishmuseum.cz/>

Legislativní dokumenty

Povolení k restaurování [online]. [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/povoleni-k-restaurovani-kulturni-pamatky-271.html>

Zákon č. 455/1991 Sb.: Zákon o živnostenském podnikání. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-455>

Zákon č. 20/1987 Sb.: Zákon České národní rady o státní památkové péči. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1987-20>

Zákon č. 49/2002 Z. z.: Zákon o ochrane pamiatkového fondu. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2002-49>

Zákon č. 200/1994 Z. z.: Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o Komore reštaurátorov a o výkone reštaurátorskej činnosti jej členov. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1994-200>

Vyhláška č. 94/1958 Sb.: Vyhláška ministra zahraničních věcí o Úmluvě na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu a Protokolu k ní. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1958-94>

Zákon č. 320/2002 Sb.: Zákon o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-320>

Zákon č. 20/1987 Sb.: Zákon České národní rady o státní památkové péči. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1987-20>

Seznam zkratek

AMG - asociace muzeí a galerií České republiky

AVU - Akademie výtvarných umění

ECCO - European Confederation of Conservator-Restorers Organisation

ENCORE - European Network for Conservation – Restoration Education

FR - Fakulta restaurování

IADA - Internationale Arbeitsgemeinschaft der Archiv-, Bibliotheks- und Graphikrestauratoren

ICOM - The International Council of Museums

INCA - International Network for the Conservation of Contemporary Art

SČK - (Společenství českých knihářů

SPŠ - Společenstvo českých knihářů

STOP - Společnost pro technologie ochrany památek

UPCE - Univerzita Pardubice

VOŠG - Vyšší odborná škola grafická

VOŠUP - Vyšší odborná škola uměleckého průmyslu

VŠCHT - Vysoká škola chemicko-technologická

VŠVU - Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě

Bibliografické údaje

Jméno autora: BcA. Michaela Čermáková

Obor: Andragogika (Mgr. A)

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Vzdělání a další vzdělávání restaurátorů papíru a příbuzných materiálů

Rok: 2021

Počet stran textu: 80

Celkový počet stran příloh:9

Počet titulů českých použitých zdrojů: 29

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 5

Počet internetových zdrojů: 52

Vedoucí práce: Ing. Jindřich Kolek, Ph.D., MBA